



## ՄԵՐ ԱՆԿԻՒՆԵՆ Երբ Նախագահը Կ'անուանեն Ապուշ...

Ընտրութիւններէն առաջ շատեր կը գովազդուին որ, Տոնալտ Թրամփի կերպարը չի համապատասխանէր նախագահի պաշտօնին: Սակայն, ամոր համախոհները համոզուած էին որ, ընտրուելէն ետք, ան կը փոխուի: Այո. Թրամփ փոխուեցաւ, սակայն դէպի աւելի վատը:

Այս օրերուն Թրամփի կարողութիւններուն սկսած են կասկածիլ ոչ միայն իր հակառակորդները, այլ նաեւ անմիջական գործակիցները: Վերջին օրերուն հրապարակուեցաւ, որ Փենթակոնի մէջ տեղի ունեցած ժողովի մը ընթացքին, բարձրաստիճան զինուորականներու եւ այլ պաշտօնեաներու ներկայութեան, պետական քարտուղար Ռէքս Թիլլըրսոն նախագահ Թրամփը կոչած է «ապուշ մը» համեմուած հայրոյնքով:

Թիլլարսոնի պաշտպանութեան հասաւ Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովի հանրապետական ղեկավար Պոպ Բորքըր, որ նախ յայտարարեց թէ, Թիլլըրսոն, պաշտպանութեան նախարար Տեյմոկ Մաթիս եւ Սպիտակ Տան աշխատակազմի ղեկավար Շոն Բլէլի, այն երեք պաշտօնեաներն են, որ երկիրը հեռու կը պահեն քառսի վերածուելէ: Ապա, մտահոգութիւն յայտնեց, որ Թրամփ կրնայ պատճառ դառնալ համաշխարհային երրորդ պատերազմի: Քորքըր նաեւ Սպիտակ Տունը նմանցուց երեցներու կեդրոնի (Adult day care center), որու բնակիչը պէտք ունի մնայուն հսկողութեան:

Թրամփի պաշտօնավարութենէն ինքնը ամիս ետք, երկիրը ամէնօրեայ տագնապներու մէջ է: Նախագահը արտաքին եւ ներքին քաղաքականութիւն կը վարէ «թուիթթեան» գրութիւններու միջոցաւ: Գոնկրէտը մատուցած է անգործութեան, առանց օրէնսդրական իրազորումներու: Նախընտրական խոստումները կը մնան թուղթի վրայ: Անցեալ ամիս արձանագրուած է աշխատատեղերու կորուստ: Միակ դրականը որ կը շարունակուի, տնտեսութեան կայուն վիճակն է, որ Թրամփ ժառանգեց նախագահ Պարաք Օպամայէն:

Այս բոլորէն անկախ, յատուկ դատախազ Ռոպըրթ Մուլլըրի գլխաւորած խումբը կը շարունակէ քննել նախագահական ընտրութիւններուն Ռուսաստանի միջամտութեան հարցը եւ Թրամփի ընտրարշաւի գործակցութիւնն ու մեղսակցութիւնը այդ գործին մէջ:

Այսպէս շարունակուելու պարագային, նախագահական «ապուշութիւնները» կրնան Միացեալ Նահանգները մօտ օրէն կանգնեցնել սահմանադրական լուրջ տագնապի առջեւ:

«ՄԱՍԻՍ»

## Պատասխանելով Իլիամ Ալիեւին՝ Երեւան «խայտառակութիւն» կը Որակէ Ատրպէյճանի Պահուածքը

Ատրպէյճանի նախագահ Իլհամ Ալիեւ կառավարութեան նիստի ժամանակ յայտարարած է թէ Ղարաբաղեան հարցի լուծման ուղղուած բանակցային գործընթացը պիտի վերսկսի առանց որեւէ նախապայմանի:

«Հայաստան տարբեր տեսակի նախապայմաններ առաջ մղելով կը փորձէր խափանել բանակցութիւններու վերսկսումը, բայց այժմ ստիպուած է հրաժարիլ այդ քաղաքականութենէն», - աւելցուցած է Ատրպէյճանի ղեկավարը:

Պատասխանելով Ալիեւի այս յայտարարութեան Հայաստանի նախագահի մամուլի քարտուղարը բաւական խիստ լեզուով հակադարձեց այդ խօսքերուն:

«Բոլորին շատնց յայտնի է, որ բարձր մակարդակի հանդիպումներէ առաջ Ատրպէյճանի ղեկավարութիւնը կը դիմէ սադրանքներու, փորձելով պղտորել միջոցառումը», ըսած է նախագահի մամուլի քարտուղար Վլատիմիր Յակոբեան, պատասխանելով «NEWS.am»-ի հարցին, թէ ինչպէ՞ս կը գնահատէ «Բաղրամեան 26»-ը Ատրպէյճանի նախագահին կողմէ Ատրպէյճանի նախարարնե-

րու խորհուրդի նիստի ժամանակ հնչած յայտարարութիւնները ԼՂ հարցին վերաբերեալ:

«Վերջին յայտարարութիւնները այդ շարքից էին. միակ տարբերութեամբ, որ այդ սադրանքն իրականացուել է Պաքուի կենտրոնում, այլ ոչ թէ Արցախի հետ չլիման գծում կամ Հայաստանի հետ սահմանին», ըսած է Յակոբեան:

«ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համա-նախագահ երկրների նախաձեռնութեամբ Հայաստանի եւ Ատրպէյճանի ղեկավարների հանդիպումից օրեր առաջ Ատրպէյճանը փորձում է պատրանք ստեղծել, թէ բանակցութիւններին ինքը թելադրողի դիրքերից է հանդէս գալիս: Պաքուի հաշուարկները պարզունակ են՝ խուսափել նախորդ գազաթնաժողովներին ձեռք բերուած պայմանաւորուածութիւնները չկատարելու պատասխանատուութիւնից. առաջին հերթին Ատրպէյճանի ժողովրդի առջեւ:

«Մեր եւ Պաքուի պատկերացումները խայտառակութեան մասին խիստ տարբերուած են: Գուցէ

Շար.ը էջ 5

## «Ուրացման Գարտարապետները» Հայոց Ցեղասպանութեան Մասին Նոր Ֆիլմ Մը



Հոկտեմբեր 6-ին Ամերիկեան պատարներու վրայ սկսաւ ցուցադրուիլ «Ուրացման Գարտարապետները» (Architects of Denial) վաւերագրական ֆիլմը:

Ֆիլմի առաջին ցուցադրութիւնը տեղի ունեցաւ Հոկտեմբեր 3-ին, Լոս Անձելեսի «Տալլեան» սրահին մէջ, պաշտօնական ճաշկերուէի մը ընթացքին, հաշ եւ ամերիկացի հասարակութեան ներկայացուցիչներ մեծ պատրաստութեամբ իրականացուած ցեղասպանութիւններու մասին այս ֆիլմը:

«Ուրացման Գարտարապետները» ֆիլմի անդրանիկ ցուցադրութիւնը տեղի ունեցաւ հիւրընկալութեամբ Promo Vision and Tanet արտադրական ընկերութեան Montel Media Group-ի, Հայկական Արցախի հիմնադրամի, «Այսօր-

ուան Երեխաներու Յոյսը» կազմակերպութեան եւ ANCA-ի համագործակցութեամբ:

Արդարեւ «Խոստումը» (The Promise) ժապաւնի ցուցադրութենէն ետք, այս նոր ֆիլմը շուրջ մէկ ու կէս ժամուան ընթացքին հանդիսատեսին իրազեկ կը դարձնէ հայոց ցեղասպանութեան եւ անոր հետ առնչուող անմիջական ողբերգական անցուդարձերուն մասին:

Ֆիլմը կ'անդրադառնայ նաեւ այլ զանգուածային ջարդերու եւ ցեղասպանութիւններուն մասին, որոնք տեղի ունեցած են Ռուսաստանի, Տարֆուրի, Արցախի, Գամպոտիայի եւ այլ վայրերու մէջ:

Սոյն վաւերագրական շարժապատկերի պատրաստութեան

Շար.ը էջ 5

## «Transparency International» Կոչ Ուղղած է Միջոցներ Ձեռնարկելու՝ Ատրպէյճանի Կողմէ Կաշառաքներու Եւ Դրամի Լուացման Դէմ

«Transparency International» (Միջազգային Թափանցիկութիւն) կազմակերպութիւնը կոչ ուղղած է Եւրոպայի խորհուրդին՝ կաշառակերութեան դէմ պայքարի կոշտ միջոցներ ձեռնարկելու վերջին կաշառակերութեան խայտառակութենէն եւ Եւրոպայի խորհուրդի խորհրդարանական վեհաժողովի նախագահի հրաժարականէն ետք, այդ կառուցչին նկատմամբ վստահութիւնը վերականգնելու համար:

Ինչպէս կը հաղորդէ «Արմէնփրէս», կազմակերպութիւնը յայտարարութիւն տարածած է, ուր ուղղուած է այն հանգամանքը, որ ԵՄԽՎ-ի մէջ այս շաբաթ քուէարկութեան պիտի դրուի կաշառակերութեան դէմ պայքարի կանոններն ընդունելու հարցը, սակայն կոչ ուղղած է արագ անդրադարձ կատարելու առկայ մեղադրանքներուն:

«Եւրոպայի խորհուրդը ժո-

Շար.ը էջ 4

## Թուրք-Ամերիկեան Յարաբերութիւնները Լուրջ Վտանգի Տակ

Թուրք-ամերիկեան ռազմավարական յարաբերութիւններուն մէջ աննախադէպ դիւանագիտական տագնապ սկսած է հասուննալ: Նախօրէին Անգարայի մօտ Միացեալ Նահանգներու դեսպանատունը յայտարարած է, թէ պիտի դադարեցնէ մուտքի արտօնագրերու տրամադրումը Թուրքիոյ քաղաքացիներուն: Ժամեր անց նոյն քայլին դիմած է Ուաշինկթընի մօտ Թուրքիոյ դեսպանատունը, դադարեցնելով թրքական մուտքի արտօնագրերու տրամադրումը ԱՄՆ-ի քաղաքացիներուն:

ՆԱԹՕ-ի անդամ երկու դաշնակիցներու յարաբերութիւնները սրած էին անցեալ շաբաթ, երբ էրտողանի վարչակազմը ձեռքաւարկեց Պոլսոյ մէջ ամերիկեան հիւպատոսութեան աշխատակից, Թուրքիոյ քաղաքացի Մեթին Թոփուզը լրտեսութեան ու ահաբեկչութեան աջակցելու մեղադրանքներով: Թրքական իշխանութիւնները պնդած են, թէ ամերիկացի պաշտօնեան կապեր ունեցած է էրտողանի ընդդիմախօս, տարիներ է վեր Միացեալ Նահանգներ բնակող հոգեւորական գործիչ Ֆեթուլահ Կիւլէնի հետ, զոր պաշտօնական Անգարա կը մեղադրէ անցեալ տարուայ լեղափոխութեան փորձը կազմակերպելու մէջ:

ՎԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՄԱՍԻՍ

Արա Աբրահամեանին Թուացել է, Թե Սերժ Սարգսեանն Իրեն Աստօյ Տեղ է Դրել

ՀԱՅԿ ՂԱԻԹԵԱՆ

Ռուսաստանում հայերի միութեան նախագահ Արա Աբրահամեանը նախօրէին երկու ունիկալ յայտարարութիւն է արել: Նա իր միջոցներով կառուցուած եկեղեցու բացման ժամանակ ասել է, որ իրենք միշտ կողմ են այն մարդկանց, ում ընտրուած է Հայաստանի ժողովուրդը կամ նշանակուած է Հայաստանի իշխանութիւնը. «Մենք օտար երկրի քաղաքացի ենք, ինչ գործ ունենք այնտեղից ասենք, թէ իրենք էստեղ ինչ անեն, ոնց անեն», - յայտարարել է Արա Աբրահամեանը: «Դերեւեաննի մալ-չիկը» կարծես թէ լրիւ կորցրել է իրեն. այդ ինչքը չէր, որ մի քանի տարի առաջ որոշել էր կուսակցութիւն բացել ու մտնել քաղաքականութիւն: Ինքը, գուցէ, մոռացել է, բայց մենք շատ լաւ ենք իշուում, որ ժամանակին կուսակցութիւն բացելու եւ քաղաքականութիւն մտնելու մասին ասուիսներ էր հրաւիրում: Այն ժամանակ չգիտէր, որ այլ երկրի քաղաքացի է եւ իրաւունք չունի խառնուել այստեղի գործերին:

Առաւել սենսացիոն են Սերժ Սարգսեանի ու մի քանի օտարերկրեայ ներդնողների հետ հանդիպման մանրամասների մասին Արա Աբրահամեանի պատմածները: Արա Աբրահամեանի պատմելով Սերժ Սարգսեանը գործարարների հետ հանդիպման ժամանակ ասել է, թէ մեր՝ այսինքն Հայաստանի իշխանութիւնների համար, ներդրողները կարծես թէ վերեւից եկած լինեն: «Էստեղ ներկայ էր նաեւ իմ գերմանացի բարեկամը, ինքը գարմացել էր նախագահի ասածներին: Ասում էր, ոչ մի տեղ ներդրողների մասին նման համեմատութիւններ չեն արւում, նման վերաբերմունք չկայ: Վարչապետն էլ է միշտ նոյն բանն ասում, ընդհանրապէս ղեկավարութիւնը շատ լաւ է տրամադրուած, բոլոր պայմանները ստեղծում է», - ուրախացած պատմում էր Արա Աբրահամեանը: Հաւանաբար մալիչկացի Արային թուացել է, թե Սերժ

Սարգսեանն իրեն Աստօյ Տեղ է համեմատել, երբ ասել է, թէ ներդրողներին վերեւից են ուղարկում (վերեւում, ինչպէս յայտնի է Աստուածն է):

Նոյն գրոյցի ժամանակ Արա Աբրահամեանը բացայայտում է, որ ինքը Հիւսիսային պողոտայում շուրջ 130 մլն դոլարի ներդրում է արել (ժամանակին հերքում էր), մինչդեռ կարող էր այդ փողերն ուրիշ տեղ ներդնել եւ աւելի լաւ բիզնես անել: Յետոյ էլ հպարտութեամբ ասում է, որ կիսատ է թողել Հիւսիսային պողոտայի նախագիծը եւ որոշել է այդ փողերով բարեգործական ծրագրեր իրականացնել Հայաստանում. «Բիզնեսի գործերը միշտ կը հասցնեմ աւարտել»: Կամ այս մարդը մեզ է յիմարի տեղ դնում, կամ էլ արդէն ամեն ինչ խառնել է իրար: Նախ ո՞վ է իրաւունք տուել Արա Աբրահամեանին Հիւսիսային պողոտայի նախագիծը, որը կոնկրետ ծրագրային ժամկէտ ունի, անաւարտ թողնել: Սա ընդամենը նշանակում է, որ Արա Աբրահամեանն անբարեխիղճ ներդնող է, իսկ բարեգործական ծրագրերը, որոնցով ինքն այդքան հպարտ է, արդարացում չեն:

Ընդհանրապէս, ո՞վ է ասել, որ ներդնողներ են միայն նրանք, ովքեր միանգամից 100 մլն տոլար եւ աւել գումար են բերում Հայաստան: Եթէ մարդը, 100 մլն-ի փոխարէն 100 հազար տոլար է ներդրել մեր տնտեսութեան մէջ, ապա հաստատապէս կատարել է նոյնքան կարեւոր եւ սուրբ գործ եւ արժանի է նոյնքան գովասանքի եւ գնահատանքի, որքան Արա Աբրահամեանը: Կամ ի՞նչ է նշանակում ղեկավարութիւնը՝ նախագահը կամ վարչապետը ներդրողին երաշխիք է տալիս: Երաշխիք տուողը օրէնքն է, ոչ թէ վարչապետը կամ նախագահը: Հենց այն փաստը, որ օրէնքի փոխարէն երաշխիք են տալիս անձերը, արդէն իսկ նշանակում է, որ ներդրումները երաշխաւորուած չեն: Երաշխաւորուած է այդ անձերի հետ գործարարի հետ ունեցած յարաբերութիւնների մակարդակը: «ՀԱՅԵԼԻ»

ՀԱՅԿԱԶՆ ՂԱՂՈՅԵԱՆ

ՌԴ նախագահ Պուտինի եւրասիական ինտեգրացիայի հարցերով խորհրդակցական Սերգեյ Գլազեւը յայտարարել է, որ ԵԱՏՄ-ն բաց է բոլոր ցանկացողների համար, ներառեալ նաեւ Ատրպէյճանը, սակայն կոնկրետ Ատրպէյճանի անդամակցութեան հարցը կախուած է Հայաստանի կայացնելիք որոշումից: Հայաստանը կարող է օգտուել վետոյի իր իրաւունքից եւ արգելք դնել Ատրպէյճանի անդամակցութեան վրայ:

Գլազեւի այս յայտարարութիւնը գարմանք է առաջացրել Ատրպէյճանում: «Բարձրաստիճան ուսու պաշտօնեայի յայտարարութիւնն Ատրպէյճանում գարմանք է առաջացրել, քանի որ պաշտօնական Պաքուէն նոյնիսկ միանշանակ եւ յստակ դիրքորոշում չի յայտնել ԵԱՏՄ-ին անդամակցելու վերաբերեալ: Աւելին՝ Ատրպէյճանում այդ հարցը քննարկողներին ամենաքիչը հետաքրքրում է հարցի մասին Հայաստանի կարծիքը, քանի որ խօսքը տարածաշրջանային ձեւաչափով արտաքին քաղաքական ռազմավարական համակարգի ձեւաւորման մասին է», գրում են ադրբեջանական լրատուամիջոցները:

Ատրպէյճանն իսկապէս պաշտօնական մակարդակում յստակ չի արտայայտուել անդամակցութեան վերաբերեալ, թէեւ տարբեր պաշտօնեաներ խօսել են այդ հնարաւորութեան մասին: Ընդ որում, խոսել են հիմնականում Ղարաբաղի խնդրի «լուծման» համատեքստում: Ռուս փորձագէտների ու պաշտօնյաների շրջանում էլ կայ տարածուած կարծիք, որ ԵՏՄ-ին Ատրպէյճանի անդամակցութիւնը կարող է նպաստել դարաբաղեան խնդրի կարգաւորմանը:

ԵՏՄ-ին Ատրպէյճանի անդամակցութեան խնդիրը Մոսկուայի ու Պաքուի միջեւ իւրաքանչիւր խաղ է միմիանց այսպէս ասած «գայթակղելու» հարցում, սեղանին ունենալով Ղարաբաղի խնդիրը: Ընդ որում, ի տարբերութիւն Պաքուի, Մոսկուան ինչ որ առումով կաշկանդուած է այս խաղում, նկատի ունենալով Հայաստանի վետոյի իրաւունքը:

Ատրպէյճանական ԶԼՄ-ները գրում են, որ Ատրպէյճանում այդ հարցը քննարկողներին ամենաքիչը հետաքրքրում է հարցի մասին Հայաստանի կարծիքը, այդպիսով փաստացի ակնարկելով, որ եթէ Ատրպէյճանը ցանկանայ անդամակցել՝ Հայաստանը արգելք չէ, թերեւս նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ Մոսկուան հանգիստ կարող է հանել այդ արգելքը:

Բայց Փութինի խորհրդակցական ասում է, որ Ատրպէյճանի անդամակցութեան հարցը որոշում է Հայաստանը, որը կարող է օգտուել վետոյի իրաւունքից: Այսինքն, գոնէ հրապարակային ռեժիմում ասուում է, որ Մոսկուան Հայաստանի վրայ այդ հարցում ճնշում չի գործադրի, կամ մեծացնում է «ճնշման գիւղը»:

Արդեօք Մոսկուան դադարում է Ղարաբաղով «գայթակղել» Ատրպէյճանին, քանի որ Հայաստանի վետոյի հիմնական պատճառը հենց Ղարաբաղն է լինելու: Ցատկապէս ԱՄՆ Պետքարտուղարի օրերս

արուած յայտարարութեան ֆոնին, որով փաստացի Արցախի խնդիրն այս փուլում «փակուած» է:

Իր հերթին, Ատրպէյճանը ներկայում յայտնուել է միջազգային իրաւի ճակատում. ԱՄՆ-ն եւ Եւրամիութիւնը պատրաստուած են պատժամիջոցներ եւ հանում Ատրպէյճանի տարածքային ամբողջականութեան հարցը, կոռուպցիոն բացայայտումներ են արւում, որոնք սահմանափակում են ադրբեջանական լոբբինգի հնարաւորութիւնները միջազգային ասպարէզում, թուրքիան խրուած է բարդ խնդիրների մէջ, իրանը «հոգեւոր էքսպանսիա» է սկսել, եւ այլն:

Այս իրավիճակում Ատրպէյճանը «գնալու տեղ» չունի, եւ հնարաւոր է այս հանգամանքն է ակնարկում Մոսկուան, ասելով, որ առեւտրի պատճառ չունի, կամ էլ անդամակցութիւնը փաստացի լինելու է Հայաստանի պայմաններով:

ԵՏՄ-ն այն միակ հարթակն է մնացել, որտեղ Ատրպէյճանը կարող է լուծել Ղարաբաղի խնդիրն իրեն շահաւէտ ձեւով: Զուր չէ, որ Ատրպէյճանական ԶԼՄ-ները ցնծութիւն էին ապրում այն բանից յետոյ, երբ Հայաստանի ԱԺ-ն մերժեց ԵՏՄ-ից դուրս գալու հարցով յանձնաժողով ստեղծելու հարցը:

Այս պայմաններում չի բացառում նաեւ տարբերակը, որ Ատրպէյճանի հետ խաղն աւելի է բարդացում, իր մէջ ներառելով տարածաշրջանային այլ խնդիրներ եւս:

«ԼՐԱԳԻՐ»

ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԵՐԹ
ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԵՐԹ
ՊԱՇՏՕՆԱԹԵՐԹ
ՍՈՑԻԱԼ ԴԵՄՈԿՐԱՏ ՀՆՁԱԿԵԱՆ
ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԵԱՆ
Արեւմտեան Ամերիկայի Շրջանի
ՎԱՐԻՉ ՏՆՕՐԵՆ
ՎԱՐԵԱՏԱՊԱՐԵԱՆ
MASSIS Weekly
Organ of the Armenian Social Democratic Hunchakian Party of Western USA
1060 N. Allen Ave.
Pasadena, CA 91104
Phone: (626) 797-7680
Fax: (626) 797-6863
E-Mail: massis2@earthlink.net
http://www.massisweekly.com
(USPS 667-310) (ISSN 0744-334X)
Published Weekly
Except Two Weeks in August
ANNUAL SUBSCRIPTION RATES:
USA \$50.00, \$100.00 (First Class)
Canada \$125.00 (Air Mail)
Overseas \$250.00 (Air Mail).
All payments must be made in US funds & Drawn on US banks.
Periodicals Postage Paid at Pasadena CA.
Please Send Address Change To MASSIS WEEKLY

Մամուլի Լեզուն

ԹԱԳՈՒԴԻ ՅԱԿՈՒԲԵԱՆ

Հայաստանի քաղաքական-հասարակական վերնախաւի փոփոխութեան հետ մէկտեղ փոփոխութիւնների ենթարկուեց նաեւ մամուլի լեզուն: Եւ դա բնական է: Եթէ ԱԺ պատգամաւորը, պաշտօնեան լրագրողի հետ խօսում են «քուր ջանով», մէկ այլ լրագրողի սպառնում, որ ծնօտը կը ջարդեն, տեսախցիկների առջեւ չեն խորշում փողոցային բառապաշար օգտագործել, ապա ինչպէ՞ս կարող է այդ լեզուն, բառապաշարը մոտաք չգործել մամուլ: Եւ ոչ միայն մոտաք է գործում, այլեւ դառնում տէր ու տիրական:

Դիցուք՝ լրագրողը հարցազրոյց է անում ճանաչուած գեներալի կամ դէպքից դէպք ԱԺ այցելող օլիգարխի հետ: Ի՞նչ անի նրանց դէպքում ոսկեղենիկ հայերէնը, երբ լրագրողը ստիպուած է հարցազրոյցում խօսքը մէջբերել բառացի: Ի վերջոյ, պաշտօնեայի, օլիգարխի կերպարը պէտք է ամբողջական երեւայ հենց իր խօսքով, իր արտայայտած իւրօրինակ մտքերով: Մարդուց, որ ԱԺ պատգամաւոր է դարձել ոչ ամենեւին օրէնսդիր աշխատանքով զբաղուելու նպատակով, ի՞նչ էինք ակնկալում: Որ հայերէնի, իր խօսքի նկատմամբ բժախնդիր լինի՞, խօսի եւ գրի առանց քերականական եւ շարահիւսական սխալների, որ ծիծաղի չարժանանա՞յ լրագրողական համայնքի կողմից: Բայց չէ՞ որ ինքն էլ լաւ գիտի, որ եթէ որեւէ լրագրող իրեն մօտենում է հարցազրոյցի խնդրանքով, ապա օրէնքների մասին չէ, որ հարց է ուղղելու: Ոչ էլ մայրենի լեզուով յօդաբաշխ պատասխան է ակնկալելու իրենից: Եւ հենց այդ ոչ յօդաբաշխ պատասխանը, հայերէնի նկատմամբ քամահրանքը, ժարկոնը ներխուժում են մամուլ, որը կարող է մտաւորականը, ուսանողը, դպրոցականը, քաղաքացին՝ առհասարակ: Կարողում է, եւ դժուար է ասել՝ գուարճանո՞ւմ է դրանից, թէ՞ տիրում: Նա դպրո-

ՎԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Ելք»ը Որոշած է Փաշինեան - Գեղամեան Բախումը Դարձնել Բարոյականութեան Հարցով Յանձնաժողովի Քննարկման Առարկայ



Սիկոլ Փաշինեան

Արտաշէս Գեղամեան

«Ելք»ը որոշած է Նիկոլ Փաշինեանի եւ Արտաշէս Գեղամեանի միջեւ տեղի ունեցած բախումը դարձնել բարոյականութեան հարցով ժամանակակերպ յանձնաժողովի քննարկման առարկան:

Նշենք, որ Նիկոլ Փաշինեան Ազգային ժողովի դահլիճին մէջ յայտարարած է, որ տեղեակ պահած է «Գեղամեանի խուլիկանական պահուածքին մասին», բայց որեւէ համարժէք արձագանգ ՀՀԿ խմբակցութեանն չէ ստացուած: Եթէ այս մէկը մարտահրաշար է «Ելք»ին ու գայն ընտրողներուն, Փաշինեանի խօսքով, իրենք կ'ընդունին այն:

«Ելք» խմբակցութեան քարտուղար Գէորգ Գորգիսեան «Ազատութեան» փոխանցած է, որ յառաջիկային շրջանառութեան մէջ պիտի դնեն համապատասխան նախագիծը: «Նոր կանոնակարգով էթի-

կայի յանձնաժողովը պէտք է ստեղծուի որպէս ժամանակակերպ յանձնաժողով՝ ըստ պահանջի», - յիշել տուած է պատգամաւորը: - «Հիմա դրա պահանջը կայ, եւ մենք նախաձեռնութեամբ հանդէս կը գանք ստեղծելու այդ յանձնաժողովը, որը կը հետազօտի, կը հետաքննի դէպքը եւ համապատասխան եզրակացութեամբ հանդէս կը գայ», - աւելցուցած է ան:

Փաշինեան պնդած է, թէ ՀՀԿ խմբակցութեան պատգամաւոր Արտաշէս Գեղամեան բռնուցքներով յարձակած է իր վրայ: Անոր գործընկեր էտմոն Մարուքեան «Ազատութեան» մանրամասներ փոխանցած է, թէ մօտեան Փաշինեանին Գեղամեան ըսած է, «Իմ անունն էլ չտաս», ապա՝ հարուածած: Գեղամեան հերքած է, թէ նման բան տեղի ունեցած է:

«Հայաստանը Ապրանքներու Շրջանառութեան Բարձր Աճ Ունի ԵՏՄ Բոլոր Երկիրներուն Հետ»

Հայաստան ապրանքաշրջանառութեան բարձր աճ ունի Եւրասիական տնտեսական միութեան բոլոր երկիրներուն հետ: Այս մասին այսօր յայտնած է վարչապետ Կարէն Կարապետեան, Հայ-Ռուսական միջտարածաշրջանային վեցերորդ եւ Եւրասիական գործընկերութեան երկրորդ միջազգային համաժողովներու համատեղ լիագումար նիստի բացման ժամանակ:

Կառավարութեան ղեկավարը արձանագրած է, որ Հայաստանի եւ Ռուսիոյ միջեւ յարաբերութիւններու միջկառավարական բոլոր մակարդակներու տնտեսական համագործակցութիւնը կը գտնուի բարձր մակարդակի վրայ, բայց առկայ ներուժը տակաւին լիարժէք չէ օգտագործուած:

«Աւելին, ներուժը շատ աւելին է, քան այսօր գոյութիւն ունեցողը: Վստահ եմ, որ միջտարածաշրջանային հորիզոնական շփումը կարեւոր բաղադրիչ է, առաւել եւս, որ վերջին շրջանում մենք Հայաստանի կառավարութիւնում ընդգծել ենք մեր մարզերի ղեկավարների հաշուետուողականութեան տնտեսական բաղադրիչի կարեւորութիւնը: Մենք ունենք ապրանքաշրջանառութեան բարձր աճ Եւրասիական տնտեսական միութեան բոլոր երկրներին, այդ թւում՝ Ռուսաստանի հետ, ունենք ներմուծման եւ արտահանման աճ: Ռուսաստանեան ներքին անձնագրերով Հայաստան այցելելու հարաւորութեան վերաբերեալ որոշման ընդունումից յետոյ ունենք 37 տոկոս աճ գրօաշրջութեան ոլոր-

տում», - նշած է Կարապետեանը: Ըստ վարչապետին, Հայաստան, որպէս Եւրասիական տնտեսական միութեան անդամ, այսօր կրնայ լաւ հարթակ հանդիսանալ բարեկամներուն համար եւ դիտարկուիլ ոչ միայն որպէս զուտ հայաստանեան ներքին շուկայ, այլեւ որպէս հարթակ, հարեւան երկրի՝ Իրանի հետ յարաբերութիւնները զարգացնելու համար:

«Առաջիկայում մենք աւարտում ենք Իրանի հետ ազատ տնտեսական գոտու կազմակերպման շուրջ աշխատանքները եւ Իրանական կողմի հետ պայմանաւորուում ենք սահմանին յատուկ ռեժիմի մասով: Հայաստանն այսօր ունի GSP+ եւ GSP արտօնեալ ռեժիմներ՝ համապատասխանաբար ԵՄ երկրների եւ Ամերիկայի Միացեալ Նահանգների հետ: Կարծում եմ, որ հնարաւորութեան դէպքում ճիշդ կը լինի քննարկել նաեւ այս աշխատանքներում մեր երկրների մասնակցութեան հեռանկարները», - ըսած է վարչապետը:

Ըստ կառավարութեան պաշտօնական կայքէջին, Հայ-Ռուսական միջտարածաշրջանային 6-րդ ֆորիւմի ծիրին մէջ իրականացուած են թեմատիկ նիստեր՝ երկրորդ միջտարածաշրջանային համագործակցութիւնը տեղեկատուական տեխնոլոգիաներու, արդիւնաբերութեան, նորարարութեան, զբօսաշրջութեան, գիւղատնտեսութեան եւ մարդասիրական ոլորտներում մէջ զարգացնելու եւ ընդլայնելու, ինչպէս նաեւ այս մակարդակի վրայ համաձուլման գործընթացները խթանելու վերաբերեալ:

Զարուհի Փոստանջեանի Կարծիով Հանրութիւնը Շատ Խոր Հիասթափութիւն Կ'ապրի

Հանրութիւնը շատ խոր հիասթափութիւն կ'ապրի կարգերէ եւ բարքերէ, միեւնոյն ժամանակ հաւատքը կորսնցուցած է, բայց անոր հետ մէկտեղ սպասելիք ունի, կը սպասէ, որ բան մը պէտք է փոխուի եւ այդ փոփոխութեան հետ որոշ չափով յոյսեր կը փորձէ կապել: «Երկիր Միրանի» կուսակցութեան ղեկավար Զարուհի Փոստանջեան «Ազատութեան» եթերէն այսպիսի միտք հնչեցուցած է:

«Այդ ամէնն իրականութիւն դարձնելու համար մեծ աշխատանք է պահանջուում մեզանից, եւ այդ աշխատանքը, կարծում ենք, որ պէտք է լինի շարունակական: Հիմա արդէն Երեւանում ենք այդ մասին իրազեկելու, որից յետոյ անցնելու ենք երկրորդ-երրորդ փուլերին», - յայտնած է Զարուհի Փոստանջեան:

Ան տեղեկացուցած է, որ իրենք այցելած են Հայաստանի բոլոր մարզերը, բոլոր քաղաքները եւ այդ քաղաքներուն յարակից որոշ գիւղերը:

«Այդ ընդլուծում հասկացութիւնը պէտք է դառնայ մշակույթ մեր հանրութեան մէջ, այդ մշակույթը մենք դեռ չենք կրում: Հանրութիւնն ինքը պէտք է պատրաստ լինի դրան, որ կարողանայ այդ շարունակական բնոյթ ունեցող շարժումը, ընդլուծումը հասցնել իր տրամաբանական աւարտին, յանգեցնի այս ապօրինի իշխանութեան տապալմանը», - ըսած է ան:

Անոր խօսքով, ճակատագիրը ուժեղներուն կ'օգնէ: Եւ այդ ուժը մարդուն մէջ է: Հանրութիւնն ալ կը հասկնայ, որ այդ ուժը ինք պէտք է ցուցադրէ, ոչ թէ ոեւէ մէկը, որեւէ քաղաքական ուժ, հանրութիւնն ինք է այդ գիտակցութեան, արդիւնքի կրողը:

«Մենք պարզաբանում ենք, որ ամէն ինչ հասարակութիւնից է կախուած, եւ եթէ մենք ցանկանում ենք ապրել հայկական յեղափոխութիւնը, ապա պէտք է հան-



«Երկիր Միրանի» ղեկավար Զարուհի Փոստանջեան

րութեան կողմից առաջադրուի այդ քաղաքական յայտը: Սա ենք փորձում տարածել եւ բանավէճի միջոցով հասկացնել մարդկանց: Իւրաքանչիւր հասարակութիւն, որ այսօր զարգացած է, բարեկեցիկ է ապրում, այդ փուլն անցել է», - պարզաբանած է «Երկիր Միրանի» ղեկավարը:

«Այն, որ այսօրուայ ապօրինի գործող իշխանութիւնը պէտք է հեռանայ, դա էլ են հասկանում, այն, որ ապօրինի գործող իշխանութիւնից իրենք դժգոհ են, դա էլ են յայտարարում, բայց ասում են՝ մենք ի գորու չենք, մենք վախենում ենք, որովհետեւ ոստիկաններն իրենց դէմ ուժ կը կիրառեն: Եթէ մենք բոլորս նոյն օրը, նոյն ժամին շարունակական բնոյթ կրող ընդլուծման բնոյթ կրող գործողութիւններ ենք իրականացնում ՀՀ բոլոր քաղաքներում եւ գիւղերում, ապա բաւականին ուժեղ ենք դառնում, եւ այդ նոյն ոստիկանութիւնը զենքը վայր կը դնի եւ կ'անցնի ժողովրդի կողքը», - կանխատեսած է «Երկիր Միրանի» ղեկավարը:

Ան նշած է, որ կը ցանկայ, որ համահայկական ընդլուծման իրականանայ մինչեւ տարուան վերջը: Եւ իւրաքանչիւր անձ իր տեղէն պէտք է առաջնորդէ այդ շարժումը:

ՀԱՊԿ-ի Լայնածաւալ Զօրավարժութիւններ 12 Հազար Զինծառայողի Մասնակցութեամբ

Տասներկու հազար գինձառայողէ բաղկացած անձնակազմ, 1500-է աւելի զրահամթերք եւ տեխնիկա, 50-է աւելի թռչող սարքեր. ՀԱՊԿ-ի ծրագրերին համաձայն, Հոկտեմբեր 6-էն սկսեալ լայնածաւալ զօրավարժութիւններ կը կատարուէ: Ինչպէս «Արմէնբիւրո» մամուլայ սրահին մէջ հրաւիրուած ասուլիսի ժամանակ նշած է ՀՀ Պաշտպանութեան նախկին նախարար Վաղարշակ Յարութիւնեան, զօրավարժութիւնները պիտի իրականացուին 4 պետութեան տարածքի մէջ՝ Ռուսիա, Հայաստան, Ղազախիստան, Տաճիկիստան: Պիտի մասնակցին ՀԱՊԿ անդամ բոլոր պետութիւնները: Նպատակն է բարելաւել ՀԱՊԿ կազմակերպութեան ղեկավարման համակարգը:

«Ինչպէս գիտէք ՀԱՊԿ կանոնադրութիւնն է ասում՝ կանխել ակրեսիան անդամ պետութիւնների հանդէպ: Ահա այս համատեղ զօրավարժութիւնը, որի անուանումն է «Մարտական եղբայրութիւն 2017» անցկացուելու է մի քանի փուլերով: Հայաստանում մի փուլն է անցկացուելու, մասնակցելու են հետախուզական ստորաբաժանումներ, վերջերս ձեւաւորուած խմբաւորումը, օփերաթիւ արձա-

գանգման քոլեքթիւ ուժերը եւ այլն: Վերջին փուլը անցկացուելու է Տաճիկիստանում», - յայտնած է Վաղարշակ Յարութիւնեան:

Զօրավարժութիւններուն ներկայ պիտի գտնուին ՀԱՊԿ-ի ղեկավարութիւնը, քարտուղարութիւնը, կարմիր խաչը:

Լրագրողներու այն հարցին, թէ այս զօրավարժութիւններով պայմանաւորուած Ատրպէյջան արդեօք կ'անհանգստանա՞յ, Վաղարշակ Յարութիւնեան պատասխանած է, որ անհանգստութիւն կայ եւ այն բնական է:

Վաղարշակ Յարութիւնեանի խօսքով, այս զօրավարժութիւնները կը վկայեն, որ ռազմական համագործակցութիւնն ամենաբարձր մակարդակի վրայ է:

«Մեր նպատակը հետեւեալն է՝ զարգացնել մեր բանակը, իսկ այդ համատեքստում այսպիսի զօրավարժութիւնները շատ կարեւոր են: Այդ ժամանակ ուսումնասիրում են տարբեր հարցեր, բարձր պատրաստութեան իրենք են բերում գործերը՝ ակրեսիայի դէպքում ճիշդ գործելու համար: Այնպէս, որ հայկական բանակն ուժեղանում է՝ կանխելով ակրեսիան», - ըսած է ան:

# ԼՈՒՐԵՐ

## «Հայ-Ռուսական Միացեալ Զօրախումբը Հայաստանը Պիտի Պաշտպանէ Ե՛ւ Թուրքիոյ, Ե՛ւ Ատրպէյճանի Սպառնալիքներէն» Շարմազանով

Հայաստանի Խորհրդարանը 87 կողմ եւ 7 դէմ ձայներու յարաբերակցութեամբ վաւերացուցած է հայ-ռուսական համատեղ զօրախումբ ստեղծելու մասին համաձայնագիրը, դէմ արտայայտուած են միայն ընդդիմադիր «ԵԼՔ» խմբակցութեան պատգամաւորները:

Նշենք, որ ըստ համաձայնագիրին, գինուած ուժերու միացեալ խմբաւորումը երկու երկիրներու քաղաքացիները պէտք է պաշտպանէ արտաքին եւ ներքին ռազմական սպառնալիքներէ:

Իշխող Հանրապետականի (ՀՀԿ) խօսնակ, Ազգային ժողովի փոխնախագահ Էտուարտ Շարմազանով «Ազատութեան» հետ զրոյցի ժամանակ շեշտած է, որ հայ-ռուսական միացեալ զօրախումբը Հայաստանի անվտանգութեան եւ պաշտպանական համակարգի ամրապնդման համար է, որ կը միտի պաշտպանել Հայաստանի անվտանգութիւնը բոլոր սպառնալիք-



Ազգային ժողովի փոխնախագահ Էտուարտ Շարմազանով

ներէ, ըլլալ այն Ատրպէյճանի, թէ Թուրքիոյ կողմէ:

Նկատենք, սակայն, որ հայ-ռուսական զօրախումբը Ղարաբաղի վրայ յարձակման պարագային միջամտութեան լիազօրութիւն չունի:

## Ֆրանք Էնկըլ. «Ոչ Ոք Կրնայ Համոզել Ձիս, որ Սաֆարովի Արտայանձնումը Ոչ Մէկ Կապ Ունի Գումարներու Հետ»

Այն պահէն, երբ Ռամիլ Սաֆարով դատաւարութեան Պետապետի մէջ, Ատրպէյճանի կառավարութիւնը կը փորձէր համոզել Հունգարիոյ իշխանութիւնները, որպէսզի իրեն յանձնեն բանտարկեալը: Այս մասին «Budapest Beacon»-ին տուած հարցազրոյցի ժամանակ յայտնած է Եւրոխորհրդարանի անդամ Ֆրանք Էնկըլ:

Անոր խօսքով, Պաքուի մէջ խոստացած էին, որ Սաֆարով Ատրպէյճանի բանտը պիտի մնար, սակայն ինչպէս վարչապետ Ֆերենց Տիւրչան, այնպէս ալ անոր յաջորդած Տիւրքոյ Կորտոն Պալանի չէին հաւատար այդ ակնյայտ անիրականանալի խոստումին:

«Յետոյ եկաւ Օրպան, եւ հրաշք: Ատրպէյճան կատարած անոր պաշտօնական պետական այցէն ետք Սաֆարով քանի մը շաբաթ անց տուն վերադարձաւ: Ոչ ոք կրնայ

զիս համոզել, որ այն ոչ մէկ կապ ունի գումարներու հետ: Ոչ մէկ պատճառ կրնար ըլլալ, որուն համար Եւրոպայի մէջ քրիստոնեաներու իրաւունքներու պաշտպան Վիքթոր Օրպան կրնար հրաժարիլ առաջին քրիստոնեայ ազգէն, այսինքն՝ Հայաստանէն, եթէ անոր ու անոր կառավարութեան այդ մէկուն դիմաց չվճարէին», ըսած է Էնկըլ:

Պատգամաւորի կարծիքով, ակնյայտ է, որ Ատրպէյճանական գումարներու հոսքը հունգարական հաշուհամարներուն վրայ կը համընկնի ճիշդ 2012 թուականին: Այն շատ նման է լաւութեան դիմաց գրպանի ծախս ստանալուն: Էնկըլ նշած է, որ ինք 3 միլիոն մօտ գումարի մասին լսած է, թէ եւ հետաքննութեան ժամանակ խօսքը 8 կամ 9 միլիոն եւրոյի մասին էր: «Թէ ով ստացած է այդ գումարը, այդպէս ալ չպարզուեցաւ», նշած է ան:

## «Transparency International» Կոչ Ուղղած է

Շարունակուած էջ 1-էն

ղովըղավարութեան պահպանման եւ ամրապնդման մանրատու ունի: Սեպտեմբերին 4-ին, Կազմակերպչութեան յանցաւորութեան եւ կաշառակերութեան լուսաբանման նախագիծի ու անոր գործընկերներու բացառապատմանը ցոյց տուին, որ ԵՆԽՎ ներկայ եւ նախկին պատգամաւորներ գումարներ ստացած են վեհաժողովին մէջ Ատրպէյճանի շահերը պաշտպանելու համար», ըսուած է յայտարարութեան մէջ:

«Transparency International» կազմակերպութեան տնօրէն Փաթրիկիա Մորէյըրա ընդգծած է, որ ԵՆԽՎ նախագահը պէտք է արագ քայլեր ձեռնարկէ իրաւախախ-

տումներուն դէմ, շեշտելով, որ անցեալին այն ձգձգուեցաւ, երբ 2012 թուականին առաջին անգամ խօսուեցաւ անոր մասին: «ԵՆԽՎ ներկայ եւ նախկին պատգամաւորներուն Ատրպէյճանէն կասկածելի նիւթական օգուտներ ստանալու մասին բացառապատմանը պէտք է հետաքննութեան ենթարկվուին անոնց ազգային իշխանութիւններուն կողմէ: Այդ բացառապատմանը մէջ պատգամաւորներ ներգրաւուած են Պելճիքայէն, Գերմանիայէն, Իտալիայէն, Սլովենիայէն: Իսկ դրամի լուսացման վերաբերեալ բացառապատմաններուն մէջ ներգրաւուած են Պուլկարիա, Չեխիա, Դանիա, Էսթոնիա, Ֆրանսա, Հունգարիա, Ռուսիա, Չուիցերիա եւ Միացեալ Թագաւորութիւնը:

## «Մեծապէս Կը Կարելորեն Իրանի Հետ Ձերմ Յարաբերութիւնները» Հայաստանի Վարչապետի Հանդիպումը Իրանի Նախագահին



Իրանի նախագահ Հասան Ռոհանի եւ վարչապետ Կարէն Կարապետեան թեհրանի մէջ կայացած հանդիպման ընթացքին

«Հայաստան մեծապէս կը կարելորէ հարեւան իրանի հետ ունեցած ջերմ եւ բարեկամական յարաբերութիւնները, որոնք ունին դարաւոր պատմական լուրջ հիմքեր»:

Այս մասին, Հոկտեմբեր 10-ին, Իրանի Իսլամական Հանրապետութեան նախագահի նստավայրին մէջ Իրանի նախագահ Հասան Ռոհանիի հետ հանդիպման ժամանակ նշած է ՀՀ վարչապետ Կարէն Կարապետեան: Կարէն Կարապետեան շնորհակալութիւն յայտնած է հիւրընկալութեան համար եւ փոխանցած ՀՀ նախագահ Սերժ Սարգսեանի ողջոյններն ու բարեմաղթանքները: «Հայաստանը մեծապէս կարելորում է հարեւան իրանի հետ ունեցած ջերմ եւ բարեկամական յարաբերութիւնները, որոնք ունեն դարաւոր պատմական լուրջ հիմքեր եւ հիմնուած են փոխադարձ շահերի վրայ: Կարող եմ ուրախութեամբ նշել, որ այդ յարաբերութիւնները գտնուում են բարձր մակարդակի վրայ, եւ երկկողմ համագործակցութիւնը շա-

րունակում է զարգանալ փոխըմբռնման միտրորտում», ըսած է ՀՀ վարչապետը:

Հասան Ռոհանի, ողջունելով Հայաստանի վարչապետ Կարէն Կարապետեանի այցն Իրան, համոզմունք յայտնած, որ այն պիտի նպաստէ հայ-իրանական բարեկամական յարաբերութիւններու յետագայ խորացման, տարբեր բնագաւառներու մէջ: Ի՞նչ նախագահն ընդգծած է, որ պատրաստակամ է օժանդակելու երկու երկիրներու կառավարութիւններու նախաձեռնութիւններուն, ինչպէս նաեւ համատեղ ծրագիրներու իրականացման:

Զրուցակիցները կարեւորած են շարք մը ոլորտներու մէջ, մասնաւորապէս, ուժանիւթի բնագաւառի, գիւղատնտեսութեան, տեղեկատուական տեխնոլոգիաներու, զբօսաշրջութեան, «Սիւնիք» եւ «Արաս» ազատ տնտեսական գոտիներու համագործակցութեան խորացումն ու ընդլայնումը, երկու երկիրներու միջեւ առեւտրաշրջանառութեան ծաւալներու աճը:

## ԵՆԽՎ Նոր Նախագահ Ընտրուեցաւ Կիպրոսի Ներկայացուցիչ Սթելլա Քիրիաքիտէս

Եւրոպայի խորհուրդի խորհրդարանական վեհաժողովի նոր նախագահ ընտրուած է Կիպրոսի ներկայացուցիչ Սթելլա Քիրիաքիտէս: Անոր օգտին քուէարկած է 132, իսկ միւս թեկնածուի՝ Լիթուանիոյ ներկայացուցիչ՝ Էմանուէլիս Զինկերիսի օգտին՝ 84 պատգամաւոր:

ԵՆԽՎ Հայաստանեան պատուիրակութիւնը վեհաժողովի նախագահի պաշտօնին համար պաշտպանած է Կիպրոսի ներկայացուցիչին թեկնածութիւնը: Մինչեւ այս ընտրութիւնները, ԵՆԽՎ նախագահի ընտրութեան երկու հանգրուան կայացած էր: Առաջին երկու հանգրուաններուն թեկնածուներէն ոեւէ մէկը չէր յաջողած ձայներու բացարձակ մեծամասնութիւն ստանալ, հակառակ անոր, որ Կիպրոսի ներկայացուցիչը երկու պարագային ալ աւելի շատ ձայներ ստացած է:

Երրորդ հանգրուանն իրականացած է ձայներու յստակ մեծամասնութեան սկզբունքով, որուն արդիւնքով յաղթող ձայնցուած է Սթելլա Քիրիաքիտէս: Ան պիտի պաշտօնավարէ մինչեւ ԵՆԽՎ ձեռնարկին նստաշրջանի մեկնարկը:

ԵՆԽՎ-ի մօտ հայաստանեան պատուիրակութեան ղեկավար Արփինէ Յովհաննիսեան ֆէյսպուք-



ԵՆԽՎ խորհրդարանական վեհաժողովի նոր նախագահը Սթելլա Քիրիաքիտէս:

եան իր էջին գրած է, որ ԵՆԽՎ նախագահ ընտրուեցաւ Սթելլա Քիրիաքիտէս, հակառակ բոլոր այն անախաղէպ ճնշումներուն, որ ԵԺԿ խումբի ղեկավարութեան ու բաւական թիւով անդամներու կողմէ կային անոր նկատմամբ:

«Ինչպէս եւրոպացի գործընկերները մէկը ճշգրիտ նկատեց՝ «այս ընտրութեամբ վեհաժողովը ինքն իրեն վերադարձրեց յոյսը»: Նկատի ունէր, որ վեհաժողովը չափազանց դժուարին պայմաններում, ի հակառակ մի շարք լուրջ պիտակական ուղղութիւններ, կարողացաւ միաւորուել իրականում անաչառ թեկնածուի շուրջ:

### Չեխիոյ Սենատի Նախագահ. «Չեխիա Ատրպեյճանին Ձեռք Չէ Վաճառած»

Չեխիոյ խորհրդարանի Սենատի նախագահ Միլան Շթեխ այսօր Հայաստանի Ազգային ժողովին մէջ հրաւիրուած ճեպագրուցի ժամանակ հաւաստիացուցած է, որ Չեխիա Ատրպեյճանին զէնք չէ վաճառած, աւելին, իր երկիրը կը յարգէ հակամարտութիւններու մէջ ներգրաւուած երկիրներուն զէնք վաճառելու արգելանքը:

Ատրպեյճանական շարք մը լրատուամիջոցներ, մասնաւորապէս, «Թրենտ» եւ «Ազերիուզ», ինչպէս նաեւ ռուսական ելեկտրոնային պարբերականը, հաղորդած էին, թէ թուրք-ատրպեյճանական վերջին համատեղ զօրավարութիւններու ժամանակ կիրառուած է նաեւ Չեխիա արտադրուած «Տանա» հրետանային համակարգ: Աւելի վաղ, «Ազատութեան» հարցման ի պատասխան, Չեխիոյ Արտաքին գործոց նախարարութեան յայտնած էին, թէ վերջին տարիներուն Փրահա ընդհանրապէս չէ արտօնած «մահաբեր զինատեսակներու» վաճառքն Ատրպեյճանին: Նախարարութիւնը նշած էր նաեւ, որ տեղեակ չեն, թէ ինչ ճամբով չեխական արտադրութեան սպառազինութիւնը յայտնուած է Ատրպեյճան:

«Ես կ'ուզեմ հաւաստիացնել, որ չեխական զէնքերը Չեխիոյ Հանրապետութիւնը չէ վաճառած Ատրպեյճանին: Չեխիա կը յարգէ հակամարտութիւններու մէջ ներգրաւուած երկիրներուն զէնք վաճառելու արգելանքը: Չեմ հասկնար, թէ ինչպէս չեխական զէնքերը հասած են Ատրպեյճան, բայց կը հաւաստիացնեմ, որ Չեխիոյ իշխանութիւնները անոր համաձայնութիւն չեն տուած», - այսօր յայտարարած է Չեխիոյ խորհրդարանի Սենատի նախագահ Միլան Շթեխ:

Վերջինս իր խօսքին մէջ անդրադարձած է նաեւ Հայաստանի մէջ տեղի ունեցած վերջին ընտրութիւններուն, շեշտելով, որ Հայաստան



Չեխիոյ խորհրդարանի Սենատի նախագահ Միլան Շթեխ

յաստան ժողովրդավարական երկիր է, ուր ազատ եւ արդար ընտրութիւններ կ'իրականացուին: «Շատ ուրախ ենք եւ ակնյայտ կը տեսնենք, որ Հայաստանի մէջ կը խորանան մարդու իրաւունքներու պաշտպանութիւնն ու ժողովրդավարութիւնը, բան մը, որ Չեխիա շատ կը գնահատէ: Հայաստանը կը դիտեմ որպէս ժողովրդավարական երկիր, ուր ազատ անկախ ընտրութիւններ կը կայանան, եւ ուր կայ խօսքի ազատութիւն», - ըսած է Միլան Շթեխ:

Անոր այս յայտարարութենէն ետք լրագրողները պատուիրակութեան անդամ, չեխ պատգամաւոր Միրոսլաւ Նենուսիլին հարց ուղղած են, թէ Չեխիոյ խորհրդարանի Սենատի նախագահն ինչպէ՞ս համոզուած է, թէ Հայաստանի մէջ ազատ եւ արդար ընտրութիւններ տեղի կ'ունենան: Հնչած հարցէն թեթեւ շփոթի մատնուելով, Նենուսիլ պատասխանած է, որ այդ տեղեկութիւնն իրենք կը ստանան Չեխիոյ Արտաքին գործոց նախարարութեանէն, որ եւ հաւանաբար այն ստացած է Հայաստանի արտաքին քաղաքական գերատեսչութենէն:

### Պատասխանելով Իլիամ Ալիեւին

Շարունակուած էջ 1-էն

Ատրպեյճանում չգիտեն, բայց մեր տարածաշրջանում հնուց ի վեր խաչատուակութիւն է համարուել նախապէս ձեռք բերուած պայմանաւորուածութիւնների հետ կանգնելը: Խաչատուակութիւն է, երբ միջազգային ասպարէզում այլ պետութիւնների ղեկավարների ներկայութեամբ ասածն ու սեփական պատերի ներսում ասածը չեն համապատասխանում իրար: Խաչատուակութիւն է, երբ փորձում են միջազգային հանրութեանը եւ սեփական ժողովրդին խաբել:

«Բանակցութիւնների գնալու հայկական կողմի համաձայնութիւնը որեւէ կերպ չի նշանակում մեր դիրքորոշման փոփոխութիւն և կարգաւորման հարցում կամ ետքայլ Վիեննայի եւ Սանկտ Փետրպոլերկի դադարինաժողովների պայմանաւորուածութիւնների կատարման հրամայականից:

«Եթէ միջազգային այդ պայմանաւորուածութիւնների կատարումն է Ատրպեյճանը համարում մեր կողմից առաջ քաշուած նախապայման, ապա բոլորը գիտեն, թէ ինչ են այս կապակցութեամբ

բազմիցս յայտարարել ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահ երկրները, եւ նրանք վստահաբար դեռ ասելիք ունեն:

«Ձաւեշտ է, որ միջազգային հանրութեան առջեւ խաչատուակութիւնը խօսում է մի երկիր, որի նախաձեռնութեամբ ստեղծուած միջազգային պաշտօնեաներին կաշառելու այսպէս կոչուած բարեգործական հիմնադրամի մասին փաստերը չեն իջնում միջազգային մամուլի առաջին էջերից: Թերեւս Ատրպեյճանի այդ խաչատուակութիւնը կոծկելու այլ ճանապարհ չի մնացել, քան ինչ-որ մտացածին յաղթանակների մասին գլուխ գոլելը: Մէկ անգամ էլ, որ Ատրպեյճանի տարբեր նախագահների յոխորտանքները յօդս են ցնդել՝ բախուելով Արցախի ժողովրդի անբեկանելի կամքին եւ կայացած Արցախի Հանրապետութեան իրողութեանը: Յստակ է, որ մեզ հունից հանելու փորձերը ի սկզբանէ ձախողուած են: Մենք յանձնառու ենք դարաբաղեան հիմնախնդիրը կարգաւորել բացառապէս խաղող միջոցներով», - ըսած է Վլադիմիր Յակոբեան, ներկայացնելով նախագահական պալատի դիրքորոշումը:

### Սաիթ Չեթինօղլու - Արցախ Կատարած Այցիս Մէջ Որեւէ Դատապարտելի Արարք Չեմ Տեսնում

Թուրք ակտիւիստ, հրապարակախօս Սաիթ Չեթինօղլուն, ով Սեպտեմբերին այցելել էր Արցախ, բացարձակապէս անհիմն է համարում պաշտօնական Պաքուի կողմից բարձրացուած աղմուկը, ինչպէս նաեւ իրեն ու գործընկերներին կալանաւորելու, միջազգային հետախուզում յայտարարելու մասին Ատրպեյճանի գլխաւոր դատախազութեան որոշումը: Այս մասին Չեթինօղլուն ասաց «Արմենպրես»-ին տուած բացառիկ մեկնաբանութեան մէջ՝ իր մտահոգութիւնները յայտնելով Ատրպեյճանի գործողութիւնների առնչութեամբ, որոնք ուղղուած են այլ երկրներն ու միջազգային կառույցներն իր կամակորութեան գործիք դարձնելուն:

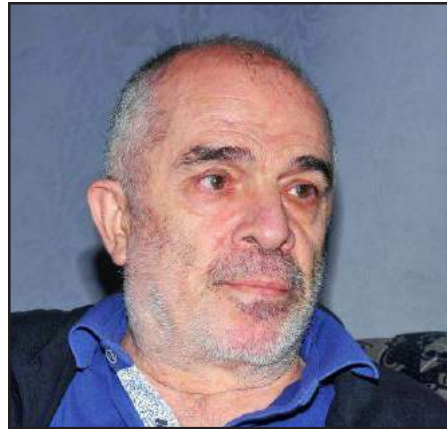
«Պատմաբան եւ ցեղասպանութեան հետազոտող լինելուց բացի, ես նախ եւ առաջ իրաւապաշտպան եմ եւ մարդու իրաւունքների ակտիւիստ: Ղեկավար պաշտօն եմ զբաղեցրել Թուրքիայի Մարդու իրաւունքների ընկերակցութիւնում: Երբ Amnesty International-ը դեռ Թուրքիայում էր գործում, կազմակերպութեան միջազգային անդամի կարգավիճակ ունեցող անձանցից էի: Իսկ երբ արդէն Amnesty International-ը որոշեց գալ Թուրքիա, դրա առաջին համակարգողներից էի: Միաժամանակ զբաղեցրել եմ նաեւ Անկարայում Մտքի ազատութեան նախաձեռնութեան խօսնակի պաշտօնը:

Այս տեսանկիւնից Արցախ կատարած այցելութիւնս աւելի քան բնական է դիտուում: Ընկերօջա՝ Արագած Ախոբեանից այդ առաջարկն առանց երկմտանքի եմ ընդունել:

«Վիճարկելի» եւ «քննարկման առարկայ հանդիսացող» տարածքներ անուանումները խիստ խնդրահարուց եմ համարում: Ո՞ւմ կամ ինչի՞ համաձայն են դրանք վիճարկելի: Այս հարցերի պատասխանը կոնսուլտուրային է եւ «ռեպուտիտիկ»: Այլ կերպ ասած՝ սա քաղաքական իրադրութիւն է, որն իրականութիւնը չի արտացոլում:

Մեր օրերում, երբ մարդկութիւնը այդքան մեծ արժեքային նուաճումների է հասել, սա բացարձակապէս անընդունելի, յետադիմական մի իրավիճակ է: Որպէս իրաւապաշտպան եւ ակտիւիստ՝ կովկասում «վիճարկելի» եւ «խնդրահարուց» անուանող Արցախ/Ղարաբաղ իմ կատարած այցի եւ հետազոտութիւնների մէջ որեւէ դատապարտելի բան չեմ տեսնում:

Աշխարհի օրակարգում պահպանուող շարունակական բախումների մասին լուրերի կողքին այս



Հրապարակախօս Սաիթ Չեթինօղլու

տարածաշրջանում, որտեղ 2016 թուականի Ապրիլին մարդու իրաւունքների կոպտագոյն խախտումներ տեղի ունեցան, աւելի քան բնական եմ համարում իրականացուած այցելութիւնը՝ հասկանալու, թէ այդ տարածաշրջանում ինչ է տեղի ունենում: Աւելին, պէտք է խոստովանեմ, որ այս հարցում շատ ուշ եմ ներգրաւուել:

Ատրպեյճանի՝ միջազգային իրաւունքի նորմերը խախտելով մեր դէմ հետաքննութիւն սկսելն ու մեզ ձերբակալելու մասին որոշում ընդունելը բառիս բուն իմաստով բռնութեան դրսեւորում են: Անընդունելի երկրորդ պահանջն էլ մեզ պատժելու համար մեր երկրից մեզ պահանջելն է, ինչը որեւէ իրաւական հիմք չունի, բացարձակապէս անընդունելի է: Քրեաճարտութիւն: Այդ իսկ պատճառով էլ այդ պահանջը մեր երկրի կողմից ուշադրութեան չարժանացավ, անտեսվեց:

Ատրպեյճանի կողմից բռնութեան մէկ այլ դրսեւորում է միջազգային հետախուզում յայտարարելով իմ ազատ շրջելու իրաւունքը խոչընդոտելը: Այս իրադրութիւնը ոչ այլ ինչ է, քան մարդու հիմնարար իրաւունքների խախտում, պետութիւններն ու միջազգային կազմակերպութիւններն Ատրպեյճանի կամակորութիւնների գործիք դարձնելու փորձ: Փորձում են սահմանափակել ոչ միայն Արցախ, այլեւ արտերկրեայ մեր մյուս այցելութիւնների իրավունքը:

Ինչպէս յայտնի է՝ ազատ տեղաշարժի իրաւունքը մարդու հիմնարար իրաւունքներից է: Այս սկզբունքից ելնելով՝ Միջազգային քրեական դատարանը տեղաշարժվելու իրաւունքի սահմանափակումը որակում է որպէս մարդկութեան դէմ իրականացուող յանցագործութիւն:

Արցախում կատարած ուսումնասիրութիւններին արդյունքները կ'հրապարակեմ առանձին», - յայտարարում է Չեթինօղլուն:

### Յեղասպանութեան Մասին Նոր Ֆիլմ Մը

Շարունակուած էջ 1-էն

մէջ գլխաւոր բաժինները վերցուցած են արտադրիչներ Տին Քէյնն ու Մօնթէլ Ուիլիամսը: Անոնք կրցած են ի մի հաւաքել հարիւրաւոր պատմա-վաւերագրական փաստաթուղթեր, տեսաերկեր, վերապրողներու վկայութիւններ, հանրաժանօթ պատմաբաններու եւ քաղաքական անձնաւորութիւններու ու վերլուծաբանների մեկնաբանութիւններ, լիովին դատապարտելով թուրքերու եւ ազերիներու ուրացում-

ներն ու նկրտումները:

«Ուրացման ճարտարապետները» ֆիլմը արդէն սկսած է ցուցադրուել ԱՄՆ-ի տարբեր նահանգներու շարժապատկերի որոշ սրահներու մէջ: Կարգ մը տեղեր մուտքը ձրի յայտարարուած է քանի մը օրուան համար:

Պատմա-վաւերագրական հարուստ տուեաններով ճոխացուած սոյն ֆիլմը, իր խորքով ու մատուցման ձեւով իւրայայտուկ է ու միաժամանակ մեծ ներդրում մը, որ կը միտի առաջն առնել նոր ցեղասպանութիւններու:

# Պեքճեան Սրբազան Նամակ Յղած է Պատրիարքի Հաւանական Թեկնածուներուն

Պոլսոյ հայոց պատրիարքական տեղապահ Գարեգին արքեպիսկոպոս Պեքճեան պատրիարքի ընտրութիւններու առնչութեամբ նախապատրաստական աշխատանքներու ծիրին մէջ նամակ ուղարկած է իրենց թեկնածութիւնն առաջադրելու իրաւունք ունեցող հոգեւորականներուն:

Թուրքիա լոյս տեսնող հայկական «Ակօս» թերթի կայքի տեղեկացմամբ, պատրիարքական ընտրութիւններուն թեկնածութիւն կրնան առաջարկել այն հոգեւորականները, որոնք ծնած են Թուրքիա կամ որոնց ընտանիքը ծագումով Թուրքիայէն է: Այս չափանիշին կը համապատասխանեն 11 հոգեւորականներ:

Այդ հաւանական թեկնածուներն են՝ ԱՄՆ Արեւելեան հայոց թեմի հոգեւոր առաջնորդ Խատակ արքեպիսկոպոս Պարսամեան, ԱՄՆ Արեւելեան հայոց թեմի Ուաշինկթընի ներկայացուցիչ Վիգէն արքեպիսկոպոս Հայկազեան, Շիրակի թեմի հոգեւոր առաջնորդ Միքայէլ արքեպիսկոպոս Աջապահեան, Գուգարաց թեմի հոգեւոր առաջնորդ Սեպուհ արքեպիսկոպոս Զուլճեան,

Երուսաղէմի Հայոց Պատրարքանէն լուսարարապետ Սեւան արք. Ղարիբեան, Արամ արք. Աթէշեան, Աւստրալիոյ եւ Նիւ Զելանտայի Հայոց թեմի հոգեւոր առաջնորդ Հայկազուն եպս. Նաճարեան, Պրագիլիոյ հայոց թեմի առաջնորդ Նարեկ եպս. Պէրպէրեան, Արարատեան հայրապետական թեմի հոգեւոր առաջնորդ Նաւասարդ արք. Կճոյեան, Պոլսոյ Հայոց պատրիարքարանի հոգեւոր խորհուրդի նախագահ Սահակ եպս. Մաշալեան:

Պատրիարքի թեկնածու դառնալու իրաւունք ունի նաեւ Պոլսոյ պատրիարքական տեղապահ Գարեգին արքեպիսկոպոս Պեքճեան:

Իր նամակով Պեքճեան ցանկացած է պարզել պատրիարքական ընտրութիւններուն իրենց թեկնածութեան վերաբերեալ վերոնշեալ հոգեւոր առաջնորդներու տեսակէտերը:

Նոր մանրամասնութիւններ Հրանդ Տինքի գործով. Մեղադրեալ Եսաիին Հայալը սպանութենէն առաջ հանդիպում ունեցած է հետախուզական կոմիտէին հետ Պոլսոյ մէջ նախօրէին կայացած է պոլսահայ լրագրող, «Ակօս» թերթի հիմնադիր եւ նախկին խմբագիր Հրանդ Տինքի սպանութեան գործով հերթական դատական նիստը, որուն ընթացքին պաշտպանական ճառով հանդէս եկած է մեղադրեալներէն «Fox TV»-ի թրքական ծառայութեան տնօրէն, լրագրող Էրճան Կիւն:

Նշենք, որ նախորդ դատական նիստի ժամանակ ան պատմած էր, թէ ինչպէս Տինքի սպանութենէն ետք մամուլի մէջ տարածուած են մարդասպան Օկիւն Սամասթի թրքական դրօշակով լուսանկարներն ու տեսագրութիւնը: Յիշեցնենք, որ Էրճան Կիւն այն լրագրողն է, որ առաջինը տարածած է այդ տեսագրութիւնն ու նկարները:

Ինչպէս կը գրէ «Ակօս», Կիւն պատմած է, որ իր ձեռքակալութենէն ետք ան ոստիկանութեան նախկին աշխատակիցներէն մէկէն

տեղեկացած է, որ Տինքի գործով մեղադրեալներէն Եսաիին Հայալը սպանութենէն 15 օր առաջ աշխույժ կապի մէջ եղած է Հետախուզական կոմիտէին հետ եւ պարբերաբար այցելած կառուցի գործակալներուն:

«Ոստիկանութեան աշխատակիցներէն Վէյսէլ Շահին յայտնեց, որ լսած է, թէ Հայալ Տրպալիզոնի մէջ Հետախուզական կոմիտէի կերթայ-կու գայ եւ յանձնարարութիւն ստացած է: Այն տեղի ունեցած է սպանութենէն 15 օր առաջ: Իսկ թէ ի՞նչ յանձնարարութիւն ստացած է, ժամտարմը չէր գիտեր: Ըսաւ՝ չեմ ուզեր ինքզինքս խնդիրներու մէջ դնել», - պատմած է Կիւն:

Նշենք, որ 2012 թուականին Հրանդ Տինքի սպանութեան կազմակերպման մեղադրանքով ցմահ ազատազրկման դատապարտուած Եսաիին Հայալը նամակ գրած էր դատարան, պնդելով, որ սպանութեան գլխաւոր մեղաւորը գործով արդարացած էր հան Թունճէլ է:

2013 թուականի Հոկտեմբերին Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած էր հան Թունճէլ ձերբակալութենէն ետք յայտարարած էր, որ ինք պետութեան համար իրականացուցած ծառայութեան գինը կը վճարէ: Թունճէլ իր հերթին նիստի ընթացքին ամբողջ մեղքը բարդած է ոստիկանութեան քրէական հետախուզութեան վարչութեան բարձրաստիճան պաշտօնեաներուն վրայ:

# Գալիֆորնիոյ Օրէնսդիր Մարմնի Անդամները Լեռնային Ղարաբաղ Կ'այցելեն



Լեռնային Ղարաբաղի Արտաքին գործոց նախարար Մասիս Մալիլեան երէկ ընդունած է ամերիկեան Գալիֆորնիա նահանգի օրէնսդիր մարմնի անդամները:

«Ողջունելով Գալիֆորնիայի խորհրդարանականների այցն Արցախ՝ ԱԳՆ ղեկավարն ընդգծել է Արցախի անկախութեան սատարմանն ուղղուած Գալիֆորնիայի Վեհաժողովի եւ Սենատի համատեղ բանաձեւի ընդունման կարեւորութիւնը եւ համոզմունք յայտնել, որ Արցախի անկախութեան միջազգային ճանաչումը կարեւոր ներդրում կը հանդիսանայ տարածաշրջանում խաղաղութեան եւ անվտանգութեան ամրապնդման գործում», - նշուած է Լեռնային Ղարաբաղի Արտաքին գործոց նախարարութեան տեղեկատուութեան եւ հասարակայնութեան հետ կապերու վարչութեան հաղորդագրութեան մէջ:

Մալիլեան նշած է, որ վերջին տարիներուն լաւ հիմք ստեղծուած է Լեռնային Ղարաբաղի եւ Գալիֆորնիոյ միջեւ տարբեր բնագաւառներու մէջ յարաբերութիւններու զարգացման համար եւ հաստնեցած է փոխգործակցութեան գործնական բնույթ հաղորդելու ժամանակը: Այդ համապատկերին մէջ կողմերը քննարկած են համագործակցութեան հեռանկարային ուղղութիւնները:

Անդրադառնալով զարաբաղեան հակամարտութեան խաղաղ կարգաւորման գործընթացին մէջ ստեղծուած իրավիճակին, նախարարը նշած է խաղաղ գործընթացի առաջ մղման եւ անշրջելիութեան ապահովման համար համապատասխան պայմաններու ստեղծման անհրաժեշտութիւնը:

## ԽՐԱԽՃԱՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

Շաբաթ, Հոկտեմբեր 14, 2017  
Ժամը Երեկոյեան 8:00-էն Սկսեալ

Երեկոն կը խանդավառեն՝  
**ՆԱՐԵԿ ԽՈԳԱԶԵԱՆ**  
եւ  
**DJ JACK PILAVIAN**

1060 North Allen Avenue • Pasadena • CA 91104  
Տոմսերու համար դիմել՝ Վարդան Գոճապապեանին 818•384•2987  
կամ Յարութ Կիւտեղեանին 626•787•6980

### ՕԺԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ ԶՈՅՈՒԱԾ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ ԸՆՏԱՆԻՔՆԵՐՈՒՆ



Ապրիլ 1-2, 2016-ի լուսցող գիշերը, Արցախ-Ատրպեյջան-ի սահմանին վրայ, Ատրպեյջանի կողմէ սանձազերծուած չորս օրերու ընթացքին գործադրուեցան ռազմական սպառազինութեան գրեթէ բոլոր հնարաւոր միջոցները: Այս անգամ ալ, ինչպէս միշտ, յաղթական դուրս եկան մեր փառապանծ զինուորներն ու կամաւորականները՝ որոնք ապացուցեցին, որ Հայու ոգին, ինչպէս միշտ, անկոտորում է եւ ազգովին պատրաստ ենք պաշտպանելու մեր Հայրենիքը, տուններն ու գաւակները, կանաչք ու ծերերը: Պաշտպանութեան գիւր սակայն մենք սուղ վճարեցինք տալով 90-է աւելի նահատակներ:

Հայ Աւետարանչական Ընկերակցութիւնը բարձր գնահատելով մեր զինուորներու հերոսութիւնը, ՀՀ Պաշտպանութեան Նախարարութեան հետ համագործակցաբար ստանձնեց Արագածոտնի, Սիւնիքի, Գեղարքունիքի, Տավուշի, Լոռիի մարզերէն, ինչպէս նաեւ Երեւանէն 19 զոհուած զինուորականներու բնակելի տուններու նո-

րոզման, եւ որոշ դէպքերուն՝ հիմնանորոգման աշխատանքները:

Փոխարինուեցան տանիքներ, դռներ, պատուհաններ եւ զուգարաններ: Կատարուեցան սալիկապատման աշխատանքներ, տեղադրուեցան ջեռուցման համակարգեր, օժանդակ կառուցներու (գոմ, հաւնոց) համար տրամադրուեցաւ շինանիւթ:

Հայ Աւետարանչական Ընկերակցութիւնը օգնելով զոհուած զինուորականներու ընտանիքներուն, լիովին կը գիտակցի, որ մեր Հայրենիքի գաւակները իրենց կեանքը նուիրաբերած են մեր բոլորիս երազած Հայաստանի եւ Արցախի համար:

«Արցախյան նահատակներու ընտանիքներուն ցուցաբերած մեր օժանդակութիւնը, մեր Քրիստոնէական ծառայութիւնն ու ազգային պարտաւորութիւնն է,» ըսաւ Զաւէն Ուանճեան, ԱՀԱԸ-ի Գործադիր Տնօրէն: «Մեր ազգը մշտապէս պարտական է բոլոր անոնց, որոնք կը զոհեն իրենց կեանքը՝ ապահովելու Հայրենիքի ազատութիւնն ու անկախութիւնը»:

### ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ԱՐԵՒՍՏԵԱՆ ԹԵՍ Ի ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ՀԱՒԱՏԱՑԵԱԼ ԺՈՂՈՎՈՐԴԻՆ

Առ ի տեղեկութիւն մեր ժողովուրդին՝ կ'ուզենք պաշտօնապէս յայտարարել, որ Հայ Եկեղեցին, իր յատուկ կանոններով, «անվաւեր» կը համարէ «Կարգալոյծ» եկեղեցականներու միջոցով եւ թեմի սահմաններէն ներս առանց Առաջնորդի արտօնութեան կատարուած Եկեղեցւոյ Սուրբ Խորհուրդները (Տե՛ս օրինակ՝ ՍԲ. ՍԱՀԱԿ ԿԱԹՈՂՈՂՈՍ, Կանոններ, Կանոն թիւ ԺԷ.: Դուրսի Բ. Ժողովի կանոններ, Կանոն թիւ ԺԷ.: ՍԲ. ԱԹԱՆԱՍ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԱՑԻ, Կանոններ, Կանոն թիւ ԽԹ. եւ Ծ.):

Այս Յայտարարութիւնը կը կատարուի Արեւմտեան Թեմի Առաջնորդ՝ Գերշ. Յովնան Արք. Տէրտէրեանի նախագահութեամբ՝ Հոկտեմբեր 3, 2017ին Առաջնորդարանին մէջ գումարուած Հոգեւորականներու Ընդհանուր Ժողո-

ւումի միասնական որոշումով:

Մեր թելադրութիւնն է, որ հաւատացեալները զգոյշ ըլլան եւ նման իրավիճակի մէջ չզտնուին եւ «Կարգալոյծ» եկեղեցականներու չդիմեն Սբ. Պատկ. Սբ. Մկրտութիւն եւ ա՛յլ կրօնական արարողութիւններ, ինչպէս՝ Գերեզմանօրհնէք կատարել տալ աջգլխիներուն:

Հայ Եկեղեցին ունի իր կրօնական եւ կարգապահական դարաւոր կանոնները եւ մեր պարտականութիւնն է մեր հաւատացեալները տեղեկ դարձնել ճշմարտութեան:

Ժամանակն է, որ հաւատացեալները, իրենց հոգեւոր կարիքներուն համար, անպայման դիմեն Առաջնորդարան (Պրըպէնք) եւ կամ Առաջնորդարանին հովանաւորութիւնը վայելող արտօնեալ եւ օրինական հոգեւորականներուն:

ԴԻԻԱՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆԻ

### ՎԱԶԷ ԵՒ ԹԱՄԱՐ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴԱԿԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ 26-ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ



Սեպտեմբեր 21: Հայ ժողովուրդի վերածննդեան ու վերանկախացման օր:

Հինգշաբթի, 21 Սեպտեմբեր 2017-ին, Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Վաչէ եւ Թամար Մանուկեան Երկրորդական Վարժարանը, կազմակերպութեամբ վարժարանիս Հայագիտական Բաժանմունքին, արժանապէս նշեց Հայաստանի վերանկախացման եւ պետականութեան հաստատման 26 ամեակը: Տօնակատարութեան ներկայ էին վարժարանիս տնօրէնութիւնը, ուսուցչական կազմը, պաշտօնէութիւնը, աշակերտութիւնը, ծնողներ եւ շրջանաւարտից միութեան անդամներ:

«Պօյաճեան» սրահը ամբողջութեամբ եռագոյն դրօշներով զարդարուած էր: Մինչ աշակերտները սրահ մուտք կը գործէին, պաստառի վրայ կը ցուցադրուէր Հայաստանի Հանրապետութեան զինուորական տոգանցքը:

Պաշտօնական յայտագիրը սկսաւ վարժարանիս սկստու աշակերտներու դրօշակի հանդիսաւոր արարողութեամբ, որմէ ետք բոլոր ներկաները, երգչախումբի առաջնորդութեամբ, երգեցին Հայաստանի Հանրապետութեան օրհներգն ու ՀԲԸ Միութեան քայլերգը:

Գործադրուեցաւ զեղարուեստական ճոխ յայտագիր: Հայերէնի ուսուցիչ՝ տիար Նորայր Տատուրեան, հայկական անկախութիւններու պատկերազարդ համառօտ պատմութիւնը կատարելով, աշակերտներուն խօսեցաւ «ՈՉ» ի ուժին մասին, սկսելով Հայկ Նահապետէն, անցնելով մեր պատմութեան խորերէն ու հասնելով մինչեւ ներկայի մեր արի ֆիտայիներու յայտարարած վճռակամ «ՈՉ» ընդդէմ չարին ու խաւարին, ստրկութեան ու անարդարութեան, եւ փոխարէնը անոնց մղած պայքարը՝ յանուն հայրենիքի անկախութեան, յանուն պատիւի ամրագր-

ման եւ յանուն հաւատքի անսասանութեան:

Աւարտական դասարանի աշակերտուհի՝ Քրիստինա Շիրանեան, սահիկներու ցուցադրութեամբ ներկայացուց Հայ ժողովուրդի անկախութեան խոհրդանշանները:


Ապա վարժարանիս երգչախումբը ներկայացուց հայրենասիրական երգերու փունջ մը, ղեկավարութեամբ տիար Պարթեւ Կիւլիւմեանի, դաշնամուրի նուագակցութեամբ՝ օրդ. Էլմիրա Սիմոնեանի: Իսկ պարախումբը, առաջնորդութեամբ պարուսույց տիկ. Թագուհի Պէգադեանի, հանդէս եկաւ հայկական խանդավառ երեք պարերով:

Ընթացքին՝ աւարտական դասարանի իննը աշակերտներ հերթաբար բեմ բարձրացան, «Տեսայ անկախ Հայաստանը» խորագրին տակ յուզումնախառն կարօտով պատմեցին Հայաստան իրենց այցին եւ անկէ ստացած անմոռանալի զգացումներուն ու տպաւորութեանց մասին, իւրաքանչիւրը շեշտելով յատկապէս երեւոյթ մը, զոր մեծ ազդեցութիւն թողած էր իրենց վրայ:

Հաւաքական աշակերտական ուխտի արտասանութենէն ետք, վարժարանիս տնօրէն՝ տիար Մայքըլ Փրաթ, իր ստացած խոր տպաւորութիւնն ու բարձր գնահատանքը յայտնեց օրուան խորհուրդի կազմակերպութեան համար, յատկապէս բարձր գնահատելով տիար Նորայր Տատուրեանը, իր տարած բծախնդիր աշխատանքին համար, ինչպէս նաեւ երգի ու պարի ուսուցիչները եւ յայտագրին մասնակցող բոլոր աշակերտները:

Պաշտօնական յայտագրի աւարտէն ետք, խանդավառ մթնոլորտը դեռ երկար շարունակուեցաւ հայկական երաժշտութեամբ ու հաւաքական պարերով:

Աշակերտները բարձր տրամադրութեամբ ու ազգայնաշունչ ոգիով տոգորուած վերադարձան իրենց տունները:



NATIONAL NOTARY ASSOCIATION  
NOTARY PUBLIC

MEMBER

## Garine Depoyan

626-755-4773

554 N. Chester Ave Pasadena, Ca. 91106

ghdepyan@gmail.com

## ՎԱՐՁՈՒ ՄՐԱՇ

ՓԱՍՏԻՆԱՅԻ ՄԷՋ (200 ՀՈԳԻ ՎԱՍԱՐ)

### ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԱՌԻԹՆԵՐՈՒ ՎԱՍԱՐ

1060 N. ALLEN AVE. PASADENA CA 91104

ԸՆՈՒԱՋԱՅՆԵԼ (626) 797-7680

### ԻՐԱՔԻ ՔԻՒՐՏԵՐԸ ԵՒ ԱՆԿԱԽ ՔԻՒՐՏԻՍԱԿՆԻ ԵՐԱՁԸ

#### ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԱՂՊԱՇԵԱՆ

Իրաքի Քիւրտիստանը երկրի հիւսիսային մասն է, որ կ'ընդգրկէ Արպիլ, Սուլեյմանիէ եւ ՏՏՊ քաղաքները՝ ըստ Իրաքի պետութեան, սակայն քիւրտերը Քերքուքը եւ այլ վիճելի տարածքներ եւս անոր սահմաններուն մէջ կ'առնեն: Մեծն Քիւրտիստանի միւս մասերը կը գտնուին Թուրքիոյ, Իրանի եւ Սուրիոյ մէջ: Քիւրտերուն ընդհանուր թիւը 30 միլիոնէն աւելի կը նկատուի, բայց անոնք երբեք անկախ պետութիւն չեն ունեցած: Քրտերէնը մէկէ աւելի բարբառներ ունի. քիւրտերուն մեծամասնութիւնը սիննի իսլամ է. կան ալաուի քիւրտեր Թուրքիոյ մէջ եւ ֆէյլիշիլի քիւրտեր՝ Իրաքի մէջ. նաեւ կան քրիստոնէայ, հրեայ, պահարի եւ քաաքաի քիւրտեր. եգիպտացիներն ալ ազգութեամբ քիւրտն են: Քիւրտերը Իրաքի 38 միլիոն բնակչութեան 15-20 առ հարիւրը կը ներկայացնեն:

1919 թուականին եւ անկէ ետք, շէյխ Մահմուտ էլ-Հաֆիտ ապստամբութիւններ կազմակերպեց Սուլեյմանիէյի մէջ, սակայն անգլիացիները վերջ դրին անոր ապստամբութիւններուն: 1930ական թուականներուն, մուլլա Մուսթաֆա էլ-Պարզանի ապստամբեցաւ կառավարութեան դէմ եւ աքսորուեցաւ, բայց 1942ին փախուստ տուաւ Պարսկաստան, ուր 1945ին պարսկահայատակ քիւրտ ղեկավար Քասրի Մուհամետի հետ, Պարսկաստանի հիւսիսային շրջանին մէջ՝ սովետներու աջակցութեամբ հիմնեց քրտական «Մահապատ Հանրապետութիւնը», որ սակայն երկար կեանք մը չունեցաւ: Քասրի Մուհամետ կախաղան բարձրացուեցաւ, իսկ Պարզանի ապստամբեցաւ Ռուսաստան, ուր 1946ին հիմնեց Քրտական դեմոկրատ կուսակցութիւնը:

1958ին, Իրաքի թագաւորութեան տապալումէն ետք, գորավար Ապտուլ Քերիմ Քասեմ ներում չնորհեց Պարզանիին, եւ վերջինս Իրաք վերադարձաւ. սակայն այդ «մեղրալուսինը» շատ երկար չտեւեց... Իրաքի կառավարութիւնը մերժեց Պարզանիի ինքնավարութեան ծրագիրը, ուստի, 1961ին, ան զինուած պայքար հռչակեց պետութեան դէմ:

1963ին, «Պասա» կուսակցութեան յեղաշրջումը հաշտութեան նոր յոյսեր ներշնչեց, սակայն արաբ ազգայնամբոյ նախագահ Ապտուլասլամ Արիֆը, որ «Պասա» ղուրմ մղեց եւ Իրաքի ղեկավարութիւնը ստանձնեց, համաձայնութեան մը չկրցաւ յանգիլ քիւրտերուն հետ, եւ քիւրտերուն պայքարը շարունակուեցաւ: Ապտուլասլամին ետք իր եղբայրը՝ Ապտուլուահման Արիֆ եւս հաշտութեան փորձեր ըրաւ, բայց՝ ի գուր:

1969ին, «Պասա» կուսակցութեան շրջ յեղաշրջումէն ետք, նոր կառավարութիւնը քիւրտերուն առաջարկեց դադարեցնել զինեալ պայքարը եւ անոնց տալ ինքնավար մարզի կարգավիճակ: Այդպիսով, Մարտ 11, 1970ին կնքուած համաձայնութեան շնորհիւ՝ Իրաքի քիւրտերը ինքնավար մարզ ունեցան:

Սոյն համաձայնութիւնը ունէր 3 տարուան պայմանաժամ, որմէ ետք անիկա պիտի վերաքննուէր: Քերքուք ղուրմ մնացած էր

այդ դաշինքէն, եւ պարզ էր, որ երկու կողմերն ալ խաղաղութեան շրջանի մը կարիքը ունէին՝ իրենց դիրքերը ամրապնդելու համար: 1974ին այդ համաձայնութիւնը խախտեցաւ. արդարեւ, Քերքուքի պատկանելութեան եւ այլ անլոյծ մնացած լուրջ հարցեր կային. ուստի՝ զինեալ պայքարը կրկին ծագեցաւ: Այդ ժամանակ քիւրտերու շարքերուն մէջ եւս անհամաձայնութիւն եղաւ, ինչ որ պառակտումի առաջնորդեց, եւ յայտնի քաղաքական գործիչ Ճալալ Թալապանին հիմնեց Քիւրտիստանի հայրենասիրական միութիւնը:

1975ին, Ալճերիոյ մէջ, Իրաքի նախքին նախագահ Սատտամ Հիւսէյն Պարսկաստանի Շահին հետ համաձայնութիւն մը ստորագրեց՝ «Շաթ էլ-Արապ» կոչուած սահմանագրութիւն վերաբերեալ, ուր «Thalweg» գիծը, որ գետը երկու մասի կը բաժնէր, իբրեւ սահման ընդունուեցաւ: Իբրեւ արդիւնք, Սատտամ «Շաթ էլ-Արապ» կէսը Շահին զիջեցաւ, իսկ անոր դիմաց՝ Շահը դադարեցուց իր աջակցութիւնը քիւրտերուն, որոնց պայքարը ժամանակաւորապէս վերջ գտաւ. սակայն 1978ին, խուճկանի օրով, քիւրտերը վերսկսան իրենց գործողութիւններուն: Այդ ժամանակ, Իրաքի թշնամիները կ'աջակցէին քիւրտերուն:

1980ին, Իրաք-Իրան պատերազմի ընթացքին, քիւրտերը Իրանին նեցուկ կանգնեցան. բան մը, որ Իրաքի կառավարութեան շատ մեծ գայրոյթ պատճառեց եւ իբրեւ հետեւանք՝ իրականացաւ «Անֆալ» գործողութիւնը, երբ հարիւր հազարաւոր քիւրտեր տեղահան եղան, իսկ Հալապչէ գիւղաքաղաքը քիմիական գէնքի ենթարկուեցաւ:

1990 թուականէն ետք, քիւրտերը ամերիկեան եւ դաշնակից ուժերու պաշտպանութիւնը վաչելեցին, սակայն շրջանը զարգացնելու փոխարէն՝ երկու մասի բաժնուեցան. Արպիլը՝ Մասուտ Պարզանիի ղեկավարութեամբ, իսկ Սուլեյմանիէն՝ Ճալալ Թալապանիի. եւ այսպէս, 1994ին ծագեցաւ խռովութիւն մը, որուն իբրեւ հետեւանք քիւրտերը չորս տարի իրարու դէմ կռուեցան՝ եղբայրասպանութիւն կատարելով:

2003ին, ամերիկեան ուժերը Իրաք ներխուժեցին, Սատտամը տապալեցին եւ երկիրը զարաւեցին, ապա նշանակեցին իշխող խորհուրդ մը, որ ամերիկացիներուն կողմէ թելադրուած սահմանադրութիւն մը որդեգրեց: Երկիրը ունեցաւ նոր կառավարութիւն մը, ուր քիւրտերը իրենց նախարարներուն եւ խորհրդարանի անդամներուն կողքին՝ երկրի նախագահի պաշտօնն ալ ստանձնեցին. աւելին, 2005ին Իրաքի Քիւրտիստանը ինքնավար մարզ յայտարարուեցաւ՝ իր մէջ ընդգրկելով Արպիլը, Սուլեյմանիէն եւ ՏՏՊը. իրողութիւն մը, որ արդէն իսկ ձեռք բերուած էր, սակայն այս անգամ յստակ կերպով օրինականացաւ: Նոյն ժամանակ որոշուեցաւ, որ վիճելի տարածքներուն մէջ՝ Քերքուք, Սահնաքին, Տիալա, Մուսուլի դաշտային մաս եւ Սինճար, վիճակագրութիւն մը տեղի պիտի ունենայ, հաստատուելու համար այդ շրջաններուն պատկանելութիւնը՝ Պաղատատի կառավարութեան, թէ Քրտական ինքնավար մարզին: Այս քայլը սակայն միշտ յետաձգուե-

ցաւ... քիւրտերը աշխատեցան իրենց թիւը բարձրացնել Քերքուքի մէջ՝ Քիւրտիստանի նորածինները հոն արձանագրելով. արդարեւ, տարիներ առաջ Սատտամ Հիւսէյն նոյնը ըրած էր, երբ տարբեր քաղաքներէ արաբներ բնակեցուցած էր Քերքուք, տեղի արաբ բնակչութեան թիւը բարձրացնելու համար:

Ներկայիս, Քիւրտիստանի ամբողջ տարածքին, քիւրտերու կողքին կ'ապրին նաեւ թիւրքմէններ, արաբներ, եգիպտացիներ, շապաքներ եւ քրիստոնէաներ, որոնց մէկ մասը հայեր են: Ինքնավար մարզի նախագահը Մասուտ Պարզանիին է, որուն նախագահութեան երկրորդ շրջանը վաղուց աւարտած է արդէն: «Փեշմերկէ» ներկայիս Քիւրտիստանի օրինաւոր բանակն է: Քիւրտիստանը Իրաքի եկամուտէն կը ստանայ 17 տոկոս, նոյնպէս նաեւ՝ Փեշմերկէի ամսականները. բացի ասկէ, Քիւրտիստան եկամուտ կ'ապահովէ իր վաճառած քարիւղէն եւ ստացած տուրքերէն:

Թուրքիա երկար տարիներէ ի վեր սերտ յարաբերութիւններ ունէր Քիւրտիստանի հետ. Պարզանին էրտողանի ամենամօտ եւ հաւատարիմ դաշնակիցն էր շրջանին մէջ. Թուրքիա միլիոններով առեւտուր կ'իրականացնէր քիւրտերուն հետ եւ ինքն էր, որ քաջալերեց



Պարզանին անջատողական քայլեր առնելու ու Քիւրտիստանի քարիւղը, հակառակ Իրաքի պետութեան կամքին՝ անօրինական ճամբով վաճառելու: Թուրքիա հզօր Քիւրտիստան մը կ'ուզէր Պաղատատի դէմ, սակայն՝ ի՛ր ինքնամքին տակ... Բայց այդպէս չեղա՛ւ: Ներկայիս, Թուրքիա մտավախութիւն ունի, որ իր սահմանին վրայ անկախ Քիւրտիստան մը կրնայ խթանել իր քիւրտերը նոյնը ընելու:

Միացեալ Նահանգներ Իրաքի քիւրտերէն պահանջեց անկախութեան հանրաքուէն յետաձգել, այլ ոչ թէ՛ ջնջել, եւ թուրքերը կը կասկածին, թէ Ամերիկան Սուրիոյ եւ Իրաքի քիւրտերուն համար կը պատրաստէ ծրագիր մը, որուն կայծերը իրենց քիւրտերուն պիտի հասնին: Ռուսերուն դիրքը եւս

Շար.ը էջ 18

**GARNI**

Nourish your hair with natural products

www.GarniUSA.com  
Pasadena, CA 91102, USA



## OSCE Minsk Group: Armenian and Azeri Leaders Agree to Hold Summit Meeting on Karabakh



YEREVAN — The presidents of Armenia and Azerbaijan have agreed to meet soon for fresh negotiations on the Nagorno-Karabakh conflict, U.S., Russian and French mediators said after their latest trips to Yerevan and Baku on Saturday.

“Both Presidents confirmed their readiness to reengage in negotiations with the purpose of reaching a peaceful settlement to the conflict,” the three co-chairs of the OSCE Minsk Group said in a joint statement.

“Information on the forthcoming summit will be released by the respective sides in the near future,” they added without giving any dates.

The mediators met with Armenia’s Serzh Sarkisian on Friday and Azerbaijan’s Ilham Aliyev on Saturday to finalize preparations for the summit. According to the statement, they also spoke in the two capitals about “possible topics” that will be on the agenda of the Aliyev-Sarkisian meeting.

The two presidents most recently met in May and June 2016 shortly after

four-day deadly hostilities around Karabakh that nearly denigrated into an all-out war. They agreed to allow the OSCE to deploy more field observers in the conflict zone and investigate truce violations occurring there. They also hinted at progress towards a peaceful settlement.

The peace process again stalled in the following months, however. The Azerbaijani government has since been reluctant to implement the agreed safeguards against renewed fighting, saying that they would cement the status quo.

The mediating powers hope a fresh Armenian-Azerbaijani summit will help to break the current deadlock. It is not clear whether they have made any further changes in a framework peace accord on Karabakh that was originally drafted by them a decade ago.

Sarkisian announced in July a “preliminary agreement” on holding the next meeting of the presidents this fall. “My expectations from the meeting are not big,” he said.

## Armenian Parliament Ratifies New Defense Accord with Russia

YEREVAN -- The National Assembly of Armenia overwhelmingly ratified on Thursday a Russia-Armenian agreement on a joint military force that was first formed in Armenia more than a decade ago.

Under the agreement signed late last year, “the united group of troops” is tasked with “ensuring military security in the region” and thwarting or repelling possible foreign aggressions against Armenia or Russia.

The joint contingent comprises troops from the Russian military base in Armenia and an Armenian army corps. It has been led by Armenian army generals since its creation in 2001.

The Armenian parliament backed the treaty, ratified by Russia’s parliament this summer, by 87 votes to 7. All of those seven deputies represent the opposition Yelk alliance.

Yelk’s representatives said during Wednesday’s parliamentary debate on the issue that the accord will limit Armenia’s sovereignty and put its armed forces under Russian control. Leaders of the pro-government majority in the parliament dismissed those claims.

Eduard Sharmazanov, a deputy parliament speaker and the spokesman for the ruling Republican Party (HHK), insisted on Thursday that the Russian-Armenian military force will boost Armenia’s security. He said it will defend the country in case of a military attack by Turkey or Azerbaijan.

“If a tense situation erupts on Armenia’s borders and if Armenia appeals to its allies -- Russia and the [Collective Security Treaty Organization] -- they will be obliged, under the CSTO

Continued on page 3

## Transparency International: Council of Europe Must Act on "Azerbaijani Laundromat" Scandal, Sanction the Corrupt

Transparency International is calling for tough anti-corruption measures, including sanctions on corrupt members, to restore trust in the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE) in the face of a series of corruption allegations and the resignation of its president.

Transparency International welcomes this week’s scheduled vote by PACE to pass a resolution to strengthen its anti-corruption rules. But it calls on the organisation to move swiftly on current allegations.

The Council of Europe’s mandate is to uphold and strengthen democracy and human rights across its 47 member states.

On 4 September, investigations by the Organized Crime and Corruption Reporting Project and its partners revealed that current and former members of PACE allegedly received pay-

ments to launder the image of Azerbaijan abroad. On 6 October, the president of PACE, Pedro Agramunt resigned before facing a motion to remove him.

“The new president of PACE must act fast against wrongdoing. It dragged its feet in the past when this issue first surfaced in 2012. It must not make the same mistake again,” said Patricia Moreira, managing director of Transparency International. “Members and former members of the parliamentary assembly who are proven to have received questionable financial benefits from Azerbaijan should be investigated and eventually prosecuted by their national authorities.”

Politicians have been implicated in Belgium, Germany, Italy and Slovenia, while reports of reputational laundering touch Bulgaria, Czech Re-

Continued on page 4

## Prime Minister Karen Karapetian Visits Tehran to Expand Armenian-Iranian Commercial Ties



TEHRAN -- Prime Minister Karen Karapetian met with Iran’s President Hassan Rouhani on Tuesday at the end of an official visit to Tehran that focused on ongoing efforts to expand Armenian-Iranian commercial ties.

He reportedly discussed with Rouhani and other Iranian leaders the implementation of joint energy projects and ways of removing barriers to bilateral trade.

“Armenia attaches great importance to its warm and friendly relations with neighboring Iran which have strong historical foundations and are based on mutual interests,” Karapetian was quoted by his press office as telling Rouhani.

The Iranian president reaffirmed his commitment to closer ties with Armenia. “Expansion of relations with Armenia, a friendly country and a neighbor, has been of significance for Iran,” he said, according to the IRNA news agency. He said more needs to be done

to utilize the economic potential of bilateral relations.

Rouhani gave the same assurances to President Serzh Sarkisian when they met in Tehran the day after he was sworn in for a second term in early August.

“We have no limits on cooperation with Armenia in the political, economic and cultural fields,” Iran’s First Vice-President Eshaq Jahagiri told reporters after holding talks with Karapetian on Monday.

“We both affirmed that we are ready to enhance the volume of Armenian-Iranian relations and are determined to remove obstacles on that path,” Karapetian said for his part.

An Armenian government statement said the two men reviewed the ongoing construction of a new power transmission line which should significantly increase Armenian electricity

Continued on page 3

## Dogan Akhanli: Turkish Policy of Violence Lies at the Root of Armenian Genocide Denial

BRUSSELS (Armradio) -- Turkish regime's policy of violence as a means of rule lies at the root of its denial of Armenian Genocide, says dissident writer Dogan Akhanli said in an interview with the EU Observer.

He is currently stuck in Madrid after Spanish police arrested him while he was on holiday on the basis of a Turkish Interpol request.

Turkey's attempt to silence dissident writer Dogan Akhanli has backfired by giving him a bigger platform.

Akhanli was born in Turkey but fled to Germany in 1991 after being persecuted for his views on the Armenian Genocide and on Turkey's repression of its Kurdish minority.

He also spent four months in a Turkish jail in 2010 after visiting the country.

"Turkish power cannot forgive me because I questioned the basic problems of Turkey," he told the EU Observer.

The writer said his novels had not made him a celebrity. "I'm not a best-seller," he said.

But he said that "Turkish persecution makes me more known year by year and makes my words bigger. It is actually a very stupid policy".

He said Turkey's latest attempt to deprive him of his freedom had inspired him to write a new book.

"I'm trying to write a report about my political-literary journey into the Turkish past, which is also my own past," he told this website from Spain.

"I will take a very subjective view of my unfinished persecution, but I will also reflect on how to deal with the history of violence in Ger-



man, Spanish, and Turkish society," he said.

Akhanli said the Turkish regime had embraced violence as a means of rule. He said this lay at the root of its denial of the Armenian Genocide in 1915 and of its killings of Kurdish separatists. He also said the regime's nationalist ideology created a dangerous environment.

He recalled that Turkish generals "publicly threatened" Hrant Dink, a dissident journalist, in 2007 prior to Dink's murder by a nationalist fanatic.

"Under the Erdogan government, the history of violence is not just a story. It is not passive. It is killing people before our very eyes," he said, referring to Turkish president Recep Tayyip Erdogan.

Akhanli said the EU ought to do more to promote democracy in Turkey.

"He [Erdogan] cannot continue to rule Turkey in the long term with only the support of the rural population. EU countries should side with the secular, democratic forces, not with the despot," Akhanli said.

## Czech Parliament Speaker "Arms Sales to Baku Never Allowed by Czech Government"

YEREVAN -- The government of the Czech Republic did not authorize the recently disclosed delivery to Azerbaijan of Czech-made heavy artillery systems, the speaker of the country's upper house of parliament insisted on Wednesday.

Photographs released by government-controlled Azerbaijani media showed two columns of Dana self-propelled howitzers and RM-70 multiple-launch rocket systems participating in military exercises held in Azerbaijan last month. It is not clear when and how the Azerbaijani military got hold of these weapons.

"The Czech Republic has not granted an export license for [sales of] lethal military equipment to Azerbaijan in recent years," the Czech Foreign Ministry said in a September 18 statement to RFE/RL's Armenian service (Azatutyun.am).

What is more, the statement said, the Czech government turned down in 2017 and 2016 Azerbaijani requests for the purchase of the 152-millimeter Dana howitzers and the 122-millimeter RM-70 rockets and informed the European Union about that.

The ministry added that it does



not know just how they were delivered to Azerbaijan and "will continue addressing this issue."

The speaker of the Czech Senate, Milan Stech, echoed this statement during a visit to Yerevan. "The Czech Republic did not sell Czech weapons to Azerbaijan," he told reporters after talks with his Armenian counterpart, Ara Babloyan. "The Czech Republic respects the embargo imposed on such problematic countries."

"I just can't understand how Czech weapons ended up in Azerbaijan. But I can assure you that the Czech

## PACE President Pedro Agramunt Steps Down Amid Scandal

BRUSSELS -- Spanish politician Pedro Agramunt has announced his resignation as president of the Parliamentary Assembly of the Council of Europe (PACE).

"Today, for personal reasons, I have decided to no longer chair the Parliamentary Assembly of the Council of Europe," Agramunt wrote on Twitter.

His resignation on October 6 came just three days before the assembly was due to vote on his dismissal.

PACE members - MPs from across Europe - had called for his dismissal after secret documents revealed that some of its members did favours for Azerbaijan in so-called "caviar diplomacy". The oil-rich ex-Soviet state has cracked down on political dissidents.

There are suspicions that Azerbaijan influenced members of PACE, allegedly wooing them with gifts, and in 2013 the assembly, chaired by Agramunt, rejected a report on Azeri political prisoners.

A motion for his dismissal had



been scheduled for debate at the opening of the plenary session in Strasbourg on 9 October. This debate will now not take place.

Following his resignation, the most senior Vice-President of the Assembly, Sir Roger Gale, automatically becomes Acting President. In line with the PACE Rules, he shall act until the election of a new President at the following part-session of the Assembly.

## Foreign Minister Nalbandian: Baku Should Prove its Commitment to Principles of International Law

YEREVAN -- Foreign Minister of Armenia Edward Nalbandian received on October 5 the delegation of the EU Council's Political and Security Committee (PSC) led by its Chairman Walter Stevens. The members of the PSC including the Ambassadors of all the EU Member States on security issues, the high ranking staffs of the Council of the EU, European Commission and External Action Service are included in the delegation.

Greeting the guests, Minister Nalbandian highlighted the regular meetings with the EU representatives on different levels.

It was mentioned with satisfaction that expanded partnership exists between Armenia and the EU in a number of spheres of mutual interest. Foreign Minister Nalbandian appreciated the continuous assistance of the EU to the reforms under implementation in Armenia.

Pressing regional and international issues were touched upon at the meeting. Edward Nalbandian presented the efforts of Armenia and the OSCE Minsk Group Co-chair countries aimed at exclusively peaceful settlement of Nagorno Karabakh conflict, as well as the preparatory works of the meeting of the Armenian and Azerbaijani presidents.

In this context Minister Nalbandian noted that for years Baku has refused to implement top level agreements, declines the proposals of the Co-chair countries, creating

authorities did not authorize that," said Stech, who is affiliated with the governing Czech Social Democratic Party.

It was not clear whether Babloyan raised the matter with Stech at their meeting. The Armenian speaker said only that he briefed Stech on international efforts to end the Karabakh con-



obstacles for the progress in the conflict settlement process.

"If Baku really wants to take the path to the conflict settlement based on the proposals of the Co-chairs, who enjoy the support of the international community, it has to reaffirm and practically implement what they propose - an exclusively peaceful settlement to the conflict, unconditional implementation of 1994-1995 ceasefire agreements. Baku should prove its commitment to the principles of the international law proposed by the OSCE MG Co-chair countries - non use of force or the threat to use it, equality of peoples and right to self-determination, territorial integrity and the settlement elements developed and presented to the sides as one and a complete unit", the Armenian FM emphasized.

flict and Azerbaijan's "unconstructive" stance in the peace process.

The United States and other key NATO members states have long maintained embargoes on sales of offensive weapons to Armenia and Azerbaijan. The Czech Republic joined the alliance in 1999.

## Armenia Has Provided Shelter to About 22 Thousand Refugees from Syria



GENEVA -- On October 2-6, the 68th session of the Executive Committee of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) takes place in Geneva, with the participation of the Armenian delegation headed by Deputy Foreign Minister Ashot Hovakimian.

Filippo Grandi, UN High Commissioner for Refugees made opening remarks at the session.

Deputy Foreign Minister Ashot Hovakimian in his speech reaffirmed Armenia's support for the New York Declaration for Refugees and Migrants and touched upon global challenges with regards to refugees, emphasizing Armenia's willingness to continue the effective cooperation with the office of the High Commissioner towards addressing the needs of displaced persons and providing the necessary assistance to refugees and asylum seekers.

Deputy Foreign Minister touched upon the problem of Armenian refugees who migrated from Azerbaijan, who were forced to leave their homes and become refugees due to the policy of ethnic cleansing pursued by Azerbaijan. Deputy Minister also condemned Azerbaijan's aggression against Artsakh in the beginning of April last year, which was accompanied by gross violations of international humanitarian law.

Ashot Hovakimian also touched upon the problem of refugees from Syria, noting that Armenia provided shelter to about twenty two thousand refugees, making our country on per capita basis the third largest recipient

of Syrian refugees among states in Europe. Deputy Minister of Foreign Affairs highly appreciated the close cooperation between the Office of the United Nations High Commissioner for Refugees in Armenia and the Armenian authorities in receiving and integrating refugees.

Deputy Foreign Minister noted that, in addition to efforts of the Armenian authorities, a support of the international community and donor organizations is needed.

Responding to the statement of the Armenian delegation, High Commissioner Filippo Grandi expressed gratitude for receiving a large number of refugees from Syria.

Deputy Foreign Minister Ashot Hovakimian had a meeting with Olga Algayerova, the newly appointed Executive Secretary of the United Nations Economic Commission for Europe (ECE). In the course of the meeting both sides expressed satisfaction with the level of stable cooperation between Armenia and the UNECE and the successful course of a number of programmes. Ashot Hovakimian noted that Armenia takes active steps in conforming the country's further development to the Sustainable Development Goals agenda.

Ashot Hovakimian also had a meeting with George William Okoth-Obbo, UNHCR's Assistant High Commissioner for Operations, with whom they discussed a number of issues related to receiving refugees in Armenia and their further integration into the socio-economic life of the country.

## Prime Minister Karen Karapetian Visits Tehran

Continued from page 1

exports to Iran. Supplies of Iranian natural gas to Armenia will also soar as a result. Karapetian also discussed this project at a separate meeting on Tuesday with Iran's Oil Minister Bijan Zanganeh and Energy Minister Sattar Mahmoudi.

Three other Iranian ministers held separate meetings with their Armenian opposite numbers accompanying Karapetian.

Also on the agenda of Karapetian's talks was the upcoming creation of a "free economic zone" near Meghri, an Armenian town on the Iranian border. Karapetian urged Iranian firms to set up shop there and gain tariff-free access

to markets in Russia and other members of the Russian-led Eurasian Economic Union (EEU). They could also take advantage of Armenia's preferential trade regime with the European Union, he said.

Iran has been negotiating with the EEU on a free-trade deal strongly supported by Armenia. Karapetian was reported to tell Jahangiri that Yerevan is "ready to provide necessary support" for a speedy conclusion of those talks.

According to official Armenian statistics, Armenian-Iranian trade stood at a relatively modest \$173.5 million in the first eight months of this year. Iran accounted for less than 5 percent of Armenia's overall foreign trade.

## Hungarian Government was Bribed to Extradite Safarov to Azerbaijan – MEP

YEREVAN (Armenpress)-- MEP Frank Engel gave an interview to Hungarian "Budapest Beacon" speaking about the recently revealed "Azerbaijani Laundromat", touching upon Hungary's role and participation in the money laundering process.

Frank Engel spoke about the arrest, verdict and later the extradition of Azerbaijani Ramil Safarov who was charged for murdering Armenian officer Gurgen Margaryan in Hungary with an axe when the latter was asleep.

"But since I knew what kind of Hungarian government had come into office in 2010, I wasn't that surprised. And my first thought, of course, knowing Azerbaijan, was that they (the Hungarian government) had been bought!", Engel said.

He stated that former Prime Minister of Hungary Ferenc Gyurcsány didn't hand Safarov over when he was in power. "And when I spoke to Gyurcsány, he told me they didn't do it because they had all the reasons to believe he would be instantly set free by Azerbaijan", Frank Engel added.

"This man, Safarov, had committed a heinous crime on Hungarian soil. He was convicted by a Hungarian court to serve a criminal sentence in a Hungarian prison for a long time. The Hungarians were not just going to hand him over to the Azerbaijanis — before the return to power of Fidesz", the MEP said.



He told that former Prime Ministers Ferenc Gyurcsány and Gordon Bajnai have told him how the Azerbaijani government tried to persuade them to extradite Safarov - first orally, then in the written promise that he would serve out the sentence that was pronounced by the Hungarian court.

"The difference, of course, is that neither Gyurcsány nor Bajnai believed these obviously false promises. Then comes Viktor Orbán and – miraculously – after an official state visit to Azerbaijan, Safarov is back home a few weeks later. Nobody can tell me this had nothing to do with money", the MEP stressed, adding that there could be no reason for which Orbán and the government led by him would have worsen relations with Armenia if they were not paid for that.

## Turkish Foreign Ministry Urges its Citizens Not to Visit Karabakh

ANKARA -- Amid the uproar over the Turkish intellectuals' visit to Artsakh, the Turkish Ministry of Foreign Affairs has released a second statement, calling on the Turkish citizens not to visit Nagorno-Karabakh (Artsakh) without receiving a permission from Azerbaijan, Ermenihaber reported.

The statement said Turkish citizens should avoid visiting Artsakh without notifying the Azerbaijani authorities, since such a visit is against the Azerbaijani laws and that they cannot ensure necessary protection of their

citizens due to the absence of the Turkish consulate in Karabakh.

The source reminds that the Turkish ministry issued the first statement on the same topic on 29 September, stating Turkey does not treat the recent trip by four Turkish intellectuals to Artsakh as a

Azerbaijan, last month, ordered a criminal probe and issued international arrest warrants against the four Turkish intellectuals Erol Katircioglu, Sait Cetinoglu, Ali Bayramoglu and Ufuk Uras, accusing them of "illegally crossing Azerbaijan's state border".

## Armenian Parliament Ratifies

Continued from page 1

statutes, to intervene and defend Armenia," Sharmazanov told RFE/RL's Armenian service (Azatutyun.am). "The same will be true for that military force, if necessary."

Deputy Defense Minister Artak Zakarian confirmed during the parliament debate that the mandate of the Russian-Armenian unit covers only Armenia's internationally recognized territory, meaning that it will not be

required to intervene in possible hostilities in Nagorno-Karabakh.

Sharmazanov dismissed statements by pro-Western opposition figures that Russia cannot be trusted because it has sold billions of dollars worth of offensive weapons to Azerbaijan in the past decade. He insisted that there is still no alternative to Armenia's close military ties with Russia. "If we don't create this united military force, what can we create in its place?" he said.

[www.massispost.com](http://www.massispost.com)  
daily news updates

[www.massisweekly.com](http://www.massisweekly.com)  
Updated every Frida

## AMAA Helps Care the Families of Martyred Soldiers



PARAMUS, NJ -- On April 1, 2016, Azerbaijan unleashed a heinous assault on the Artsakh-Azerbaijan border using a vast array of military destructive machinery. As always, our brave soldiers and volunteers, fiercely defended the front fending the enemy away, proving once again that the Armenian spirit is difficult to overcome and as a nation we are ready to protect our homeland, homes and children, women and the elderly. However, the price paid was quite high with more than 90 martyrs.

The Armenian Missionary Association of America (AMAA) highly commanded the heroism of our soldiers and in collaboration with the Ministry of Defense of the Republic of Armenia embarked in the partial and in some cases the total renovation of the homes of the families of 19 martyred

soldiers in the regions of Aragatsotn, Syunik, Gegharkunik, Tavush and Lori as well as in Yerevan. Roofs, doors, windows and toilets were replaced, tiling work was carried out, heating systems were installed and construction materials were provided for auxiliary structures, such as barns and hen-houses.

By caring for the families of the martyred soldiers, the AMAA reverses the devotion and honors the sacrifice for a Homeland we have all dreamt about.

“Our outreach to the families of the Artsakh martyrs is the core of our Christian ministry and national duty” said Zaven Khanjian, Executive Director/CEO of AMAA. “The nation is ever indebted to those who sacrifice their lives to secure the freedom and independence of the Homeland.”

## 8th Annual Glendale Health Festival Will Take Place in November

GLENDALE — The 8th Annual Glendale Health Festival will take place on November 4, 2017, from 10 am to 3 pm at the Pacific Edison Community Center (501 S. Pacific Ave), Glendale. This festival is a free event and is open to the entire community.

The Glendale Health Festival is organized much like a visit to your doctor’s office. You start at the triage area; volunteers take pertinent information from participants and make recommendations about available health screenings and services.

Participants will have blood pressure, cholesterol and blood sugar measurements taken and then sit down with a licensed physician who will make individualized recommendations. If there are specialty questions, an army of specialty physicians, such as Cardiologists, Neurologists, Podiatrists, etc., will be on-site to make recommendations. Licensed eye care specialists will be on-site to perform eye screenings and indicated dilated eye exams.

Participants can visit our dental screening area for an evaluation and consultation with licensed dentists. Breast cancer and cervical cancer screenings will also be offered to appropriate patients. CPR training will be offered by certified educators as

well as flu shots will be administered on-site. In addition, education for the whole family will be available on conditions such as high blood pressure, diabetes, obesity, proper nutrition, heart disease, cancer awareness, and more.

The festival will have activities for kids and families and will be providing healthy lunches, including chicken, rice, vegetables, along with fruit and bottled water all free of charge. Ample, free on-site parking will be provided.

The Glendale Health Festival is a community service of the Armenian American Medical Society (AAMS) in collaboration with the City of Glendale, Glendale Community Services and Parks Department, Office of Supervisor Michael D. Antonovich, Los Angeles County Department of Public Health, Northwest Glendale Lions Club, the Armenian American Nurses Association, Armenian American Mental Health Association, Glendale Healthy Kids, Glendale Adventist Medical Center, Dignity Health Glendale Memorial Hospital, and USC Verdugo Hills Hospital.

For more information, please visit [www.aamsc.com](http://www.aamsc.com) or contact the AAMS at (818) 980-7777 or [info@aamsc.com](mailto:info@aamsc.com).

## Presentation on “Armenian Summer Study Program 2017: Reflections” at Fresno State



FRESNO -- Profs. Barlow Der Mugrdchian and Hagop Ohanessian and student participants of the Summer Study Program will speak on the “Armenian Summer Study Program 2017: Reflections” at 7:30PM on Tuesday, October 24, 2017, in the University Business Center, Alice Peters Auditorium, Room 191. The presentation is part of the Fall Lecture Series of the Armenian Studies Program.

Professors Barlow Der Mugrdchian and Hagop Ohanessian led a group of thirteen Fresno State students on the Armenia Summer Study Program, May 24-June 9, 2017. While in Armenia students visited the major cultural and religious sites in Armenia, including visits to Holy Etchmiadzin and the Monastery of Tatev. They visited the Armenian Martyrs Monument and had a special tour of the Armenian Genocide Museum led by Di-

rector Hayk Demoyan. A visit to Mer Hooys-House of Hope, a home of disadvantaged girls was especially meaningful. There were many of these unforgettable experiences during the trip.

The group will share its reflections of some of the most memorable moments through videos and photographs. They will discuss the lasting impact of the Summer Study trip to Armenia.

The lecture is free and open to the public. Free parking is available, using parking code 273808 (use the code at the kiosks in the parking area to receive the free permit) at Fresno State Lots P5 and P6, near the University Business Center, Fresno State.

For more information about the lecture please contact the Armenian Studies Program at 278-2669, or visit our website at [www.fresnostate.edu/armenianstudies](http://www.fresnostate.edu/armenianstudies) or visit our Facebook page at [hyesharzhoom.om](https://www.facebook.com/hyesharzhoom).

## Transparency International

Continued from page 1

public, Denmark, Estonia, France, Hungary, Russia, Switzerland and the United Kingdom.

Rather than wait for the independent external body appointed by the Council of Europe to finish its investigation into the wrongdoing, authorities in these countries should launch their own probes into the reports of political corruption, in addition to cooperating fully and effectively with this Council of Europe investigation and other such future investigations.

The member states of the Coun-

cil of Europe should ensure that investigators can access all the information and documents they need, and have the authority to conduct on-the-spot checks and inspections.

Transparency International also calls upon the Council of Europe to establish a permanent investigative office as an effective mechanism to uncover future reputational laundering and bribery.

The Council of Europe and its member states must also adopt procedures that allow it to expel member who flout integrity rules and take bribes.



### “Visit Armenia, It Is Beautiful” announces Essay Contest #5

The “Visit Armenia, It Is Beautiful” project has organized Essay Contest #5 open To 9<sup>th</sup> to 12<sup>th</sup> grades high school level students.

Participants should write an essay in Armenian or English about “Why I want to visit Armenia”

The deadline to register is January 31, 2018  
The deadline to submit the essays is February 10, 2018  
Winners to be announced March 14, 2018

For full details, application forms and questions, please visit <http://www.visitarmenia.org/html/promotional.html> or e-mail [ara@visitarmenia.org](mailto:ara@visitarmenia.org)

# ՍՓԻՌՔԱԿԵԴՐՈՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՈՒ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԿՐԹԱԿԱՆ ՍՕՏԵՑՈՒՄՆԵՐՈՒ ԱՆՅՐԱԺԵՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ծանօթ. Ռազմիկ Փանոսեանի («Գալուստ Կիւլայէնկեան» Հիմնարկուծի) խօսքը Հայաստան-Սփիւռք 6-րդ համաժողովին: Այս գեկոյցը գրուած է բանաւոր մատուցման համար եւ ո'չ որպէս յօդուած: Հրատարակութեան յանձնուած է մանր սրբագրութիւններէ ետք:

## ՈԱԶՍԻԿ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

Այս գեկոյցը Սփիւռք-Հայաստան յարաբերութիւններու նիւթին շուրջ այնպիսի մօտեցում մը պիտի ներկայացնէ, որ սոցն համաժողովին ոճէն կամ սպասուածէն կը տարբերի: Խօսքերս սահմանափակուած պիտի մնան կը թափան ծիրէն ներս՝ առանց քաղաքական որեւէ հարցի անդրադառնալու: Զեկոյցիս առանցքը արեւմտահայերէնի պահպանման ու զարգացման մարտահրաւէրներն են սփիւռքեան իրականութենէն ներս:

Հիմնական դրոյթս հետեւեալն է. եթէ իսկապէս կ'ուզենք արեւմտահայերէնը պահել, ամբողջովն եւ զարգացնել, պէտք է սփիւռքակեդրոն ըլլանք, սփիւռքակեդրոն մօտեցումներ ու ծրագիրներ մշակենք:

Աւելցնեմ, որ խօսքս աւելի շատ ուղղուած է Սփիւռքի ղեկավարութեան, մտաւորականներուն, լեզուով ու մշակոյթով զբաղող անձերուն:

Արեւմտահայերէնի հիմնական հարցը ի՞նչ է. ուղղագրութիւն, քերականական կանոններ, արեւելահայերէնի հետ մերձեցում: Ըստ իս, ասոնք կարեւոր են, բայց այս հանգրուանին մեր հիմնական հարցերը չեն: Եթէ UNESCO-ի վերլուծումը լաւ կարգանք, պիտի տեսնենք, որ հիմնական հարցը լեզուն յաջորդ սերունդին փոխանցելու մարտահրաւէրն է: Հո՞ւս է, որ լեզուն ամէնէն լուրջ նահանջը կը տեսնենք: Ուրեմն՝ հո՞ւս է, որ շեշտը պէտք է դնենք ու մեր ներդրումները կատարենք:

Տեղեակ եմ, որ մեր գաղութները փոխուած են: Կեթթոններու մէջ չենք ապրիր եւ ազգային ինքնութիւն պահպանելու ընթացքները կը տարբերին անցեալէն: Այս ընդհանուր խնդիրներուն մասին պիտի չխօսիմ՝ ժամանակի սղութեան պատճառով: Արեւմտահայերէնի նահանջին համար միջազգային իրողութիւններն ու ընկերային հոսանքներն այսպէսով շատ մեկան կը հոսի, թէպէտեւ այս հարցերուն մասին լուրջ ուսումնասիրութիւններ չկան առայժմ: Սակայն, շատ քիչ կը խօսուի Սփիւռքի ղեկավարութեան դերին մասին:

Լեզուն պահելու կամ ոչ առաջին հերթին բարոյական որոշում մըն է: Կ'ուզե՞նք, որ արեւմտահայերէնը գոյատեւէ թէ՞ ոչ: Ինքնախաբէութեամբ չզբաղինք՝ միասնաբար «անշո՛ւշտ» բացազանչելով: Սփիւռքի եւ Հայաստանի մէջ արդէն գոյութիւն ունի այն մտածելակերպը կամ եզրակացութիւնը, թէ սփիւռքեան պայմաններուն մէջ լեզուն պահելն անիմաստ է եւ թէ ասկէ ետք մեր ինքնութիւնն ուրիշ հիմքերու վրայ պէտք է կերտենք: Ես բացարձակապէս կը մերժեմ այս մօտեցումը ու անոր ենթադրած պարտաւորականութիւնը: Թէպէտեւ միաժամանակ աւելցնեմ, որ երբեք չեմ ըսած թէ ազգային ինքնութիւնը միայն լեզուի վրայ խարսխուած է կամ թէ միայն լեզուով կ'արտայայտուի:

Ուրեմն՝ խօսքս անոնց ուղղուած է, որ կը հաւատան թէ լաւ

կ'ըլլայ թէ արեւմտահայերէնը գոյատեւէ եւ զարգանայ:

Մենք՝ Սփիւռքի կրթական ու մշակութային ծիրէն ներս գործունեայ անհատներ ու կառույցներ, պէտք է քիչ մը ինքնաքննադատութեամբ զբաղինք: Ու՞ր է որ ձախողած ենք ու կը շարունակենք ձախողիլ: Սովորաբար լեզուի եւ դպրոցներուն անկումը կը վերլուծենք առանց հայելիին նայելու ու մեր թերութիւնները նշմարելու: Կ'այսպէսնեք համաշխարհայնացումը (globalisation), ծնողները, մեր ապրած երկիրներուն կրթական օրէնքները եւ նոյնիսկ՝ երեխաները, բայց երբեք չենք հարցներ թէ մենք՝ կրթական ծրագիրներու պատասխանատուներ, տնօրէններ եւ ուսուցիչներ, ի՞նչ սխալ ըրինք:

Չորս կէտեր մատնանշեմ: Առաջինը կը վերաբերի հայեցի դաստիարակութեան գաղափարին, որուն ընդմէջէն հայերէնն ու հայեցին նոյնացուցած ենք մեր դպրոցներուն եւ մեր մտածելակերպին մէջ: Կը կարծեմ, որ այս միաձուլումը իր բացասական դերը սկսած է ունենալ: Լեզուն «կեթթոյացուցած» ենք եւ կեթթոյին անունը դրած ենք «հայեցի դաստիարակութիւն»: Այսինքն՝ հայերէնով հայոց պատմութիւն, գրականութիւն, լեզու ու կրօնք կը սորվեցնենք առանց աշխարհին հետ հայերէնով առնչուելու:

Այս պատճառով ալ, առանց անդրադառնալու կ'ամրապնդենք այն գաղափարը թէ անգլերէնը, սպաներէնը կամ ֆրանսերէնը, օրինակ, աշխարհի հետ կապուելու լեզուներ են, բայց ո'չ հայերէնը: Այս երեւոյթը իրապէս վտանգ մըն է մեր լեզուի կենսունակութեան համար, որովհետեւ այն լեզուն կը նուաւտացնէ ու գանիկա միայն մէկ «նիւթի»՝ հայկականութեան լեզու կը դարձնէ, եւ այդպիսով, տարիներու ընթացքին, լեզուն կը սկսի իր այժմէականութիւնը կորսնցնել՝ դառնալով գեղեցիկ, բայց սառած յուշապատկեր մը, «ծրար» մը՝ մեծ հօր ու մեծ մօր լեզուն եւ ո'չ թէ մեզի հասակակից բարեկամներու հետ յարաբերելու լեզուն կամ նորարարութիւններու լեզուն:

Երկրորդ՝ լեզուն վերածեցինք պարտադրանքի, բեռի, գաղափարախօսութեան եւ նոյնիսկ՝ սրբութեան, երբ այն պատիկին ու պատանիին համար պէտք է ըլլայ հաճոյքի, խաղի ու աշխարհին բացուելու լեզու: Եթէ 21-րդ դարու սկիզբը կ'ուզենք արեւմտահայերէնը ամրապնդել ու զարգացնել, ուրեմն լեզուն պէտք է անպայման դուրս գայ պարտադրանքի կամ պարտականութիւն ըլլալու ծիրէն ու գրաւիչ դառնայ երիտասարդ սերունդին համար: Այո՛, ասիկա կարելի է իրականացնել:

Երրորդ՝ շարունակելով նախորդ գաղափարը, մանկավարժական մեր մօտեցումները չկրցանք թարմացնել՝ քայլ պահելով արդի կրթական մօտեցումներուն հետ: Ծարունակեցինք հայերէնը սորվեցնել որպէս «մայրենի» նոյնիսկ երբ շատ տեղեր այն արդէն վերածուած էր երկրորդ լեզուի՝ պահանջելով ուսումնական մեթոտաբա-

նութեան փոփոխութիւն, մասնաւորապէս՝ արեւմտեան Սփիւռքի մէջ: Կը խօսինք նահանջի մասին, կը տեսնենք դրական արդիւնքի պակասը, բայց տակաւին դասական մօտեցումներուն կառչած կը մնանք՝ պարտադրելով, որ պզտիկն ու պատանին լեզուն սորվին տափակ մթնոլորտի մը մէջ՝ փոխանակ գանիկա հաճելի պայմաններու տակ «խրաջնելու»:

Չորրորդ՝ սկսանք հաւատալ, որ մեր հարցերուն լուծումները ուրիշ տեղէ մը, այսինքն՝ Երեւանէն պիտի գան: (Վստահ եմ, որ այս կէտն է, որ ամենէն շատ ընդվզում պիտի յառաջացնէ այս սրահին մէջ:) Հոս է, որ «սփիւռքակեդրոնի» գաղափարը աւելի պիտի ընդլայնեմ:

Յետեղեռնեան Սփիւռքի ղեկավարները, մասնաւորապէս՝ Միջին Արեւելքի մէջ, այսօրուան մեր գաղութները կերտեցին: Անոնք ո'չ միայն հայախօսութեան կը հաւատային, այլեւ գանիկա իրագործեցին իրենց ջանքերով ու իրենց գաղութներու հնարաւորութիւններով: Անոնք հիմնուեցան 19-րդ դարու Չարթօսքէն բխած եւ Օսմանեան կայսրութեան մէջ տարածուած հայկական դպրոցներու փորձառութեան ու մանկավարժական գիտելիքներու հարուստ աւանդութեան վրայ: Ուզեցին եւ կրցան շարունակել կրթական ու լեզուական իրենց աշխատանքները՝ ապաւինելով իրենց անցեալի փորձին եւ իրենց ժամանակակից կրթական նորարարութիւններուն:

Ներկայիս, կարծե՛ք սկսած ենք մեր հարցերուն լուծումը փնտռել այլուր՝ երկրի մը մէջ, ուր արեւմտահայերէնը այդքան ալ կեդրոնական հարց մը չէ: Այո՛, արեւմտահայերէնի հանդէպ որոշ հետաքրքրութիւն մը կայ այստեղ, բայց մենք մեզ չիաբենք. փաստերը չկան թէ այդ հետաքրքրութիւնը շոշափելի արդիւնքի պիտի առաջնորդէ:

Թող սխալ չհասկցուիմ, որ

հայրենիքը որեւէ դեր չունի արեւմտահայերէնի պահպանումին մէջ: Մասնագիտական ծիրէն ներս Հայաստանի համալսարաններն ու մասնագէտները որոշ դերակատարութիւն կրնան ունենալ՝ հետազոտական աշխատանքներ տանելով, բայց ո'չ մանկավարժական ծիրէն ներս, ուր մեր ներկայի կարեւորագոյն պէտքերն են:

Կը խորհիմ, որ Սփիւռքի ղեկավարներն ու մտաւորականները իրենց պատասխանատուութիւնն ուրացած եւ անկէ խուսափած կ'ըլլան, երբ կ'ըսեն թէ նախաձեռնութիւնները, լուծումները եւ նոյնիսկ մարդուժը Հայաստանէն պէտք է գան: (Զմոռնանք, որ մեր ներկայ ազգային ինքնութիւնը, ներառեալ՝ մեր երկու աշխարհաբարները, կերտուած են սփիւռքեան կեդրոններու մէջ:)

Ուստի, արեւմտահայերէնի պարագային Սփիւռքն է, որ առաջնահերթ դեր ունի իր լեզուն պահելու ու զարգացնելու համար: Հայաստանը թող օգնէ կարգ մը ծրագիրներով, բայց արեւմտահայերէնի բանալին կը մնայ արեւմտահայերէնու ձեռքը, եթէ անշուշտ կ'ուզենք, որ ան գոյատեւէ որպէս իւրապատու լեզուական ճիւղ:

Մանկավարժական եւ մեթոտաբանական գետնի վրայ, Սփիւռքի եւ Հայաստանի միջեւ մօտեցումներու շատ մեծ տարբերութիւններ կան: Հայաստանի մանկավարժական մօտեցումը չի յարմարի յատկապէս արեւմտեան Սփիւռքին, ո'չ ալ՝ հոգեբանութիւնը: Արեւմտեան Սփիւռքը յաջողած է հայերէնը սերունդէ սերունդ փոխանցել միայն երբ հիմնուած է իր տեղական մանկավարժական մօտեցումներուն վրայ եւ իր գաւազններուն կրթութեան համար օգտագործած՝ իր միջոցները:

Կը մնայ հարցնել՝ արդեօք Սփիւռքի ղեկավարները, մանաւանդ կրթական ծիրէն ներս, պատրաստ են այս պատասխանատուութիւնը ստանձնելու:

Շար.ը էջ 18



**OIA & HAMAZKAYIN PRESENT**

# Sibil In LA

A Red Carpet-Black Tie Optional Event

Renowned Armenian Singer from Istanbul

## Sibil



Guest Singer from Armenia

## Andre



- 
- 

**October 22, 2017 Sunday 5:30pm**

**@ Wilshire Ebell Theatre**

4401 W 8th St. Los Angeles, CA 90005

Ticket Prices: \$40 - \$100

Tickets available at: [www.itsMySeat.com](http://www.itsMySeat.com) or text:

Nurhan: (818) 486-6676 \* Talin: (213) 379-6317

Vania: (818) 216-9935 \* Lucy: (818) 585-3207

«ԴԱ ԻՍԸ ՉԷՐ...»



ԴՈԿՏ. ՀՐԱՅՐ ԾԵՊԵՏԻԱՆ

Հայաստան-սփիւռք վեցերորդ համաժողովի աշխատանքները աւարտելէ ետք ուզեցի դարձեալ այցելել Հայաստանի պատմական որոշ վայրեր: Տեսած էի Գառնին, Գեղարդը եւ խոր Վիրապը, բայց բնականաբար արժէր նորէն տեսնել զանոնք: Վերջապէս, չէ՞ որ իմն է, մերն է, Հայաստանն է: Եւ նորէն այցելելն ու տեսնելը կ'աւելցնէ ջերմութիւնը եւ հպարտութիւնը հայուն՝ իր քաղաքակրթութեան նկատմամբ, ինչ որ անհրաժեշտ գրաւական է ապրելու եւ երբեք՝ ձանձրացուցիչ:

Ջիւանը մեր վարորդն է: Միջին տարիքի հայաստանցի հայր, որ կ'ապրի Երեւան: Ան իր ու ընտանիքին ապրուստը կը հոգայ զբօսաշրջիկներ պտտեցնելով Հայաստանի տարբեր վայրեր: Կը հանդիպի բազմաթիւ մարդոց՝ հայ թէ օտար, եւ այս իմաստով վարժուած է ըլլալ համբերող: «Մարդիկ տարբեր բնաւորութեան տէր են, - կ'ըսէ Ջիւան, - պէտք է համբերել: Կ'ըլլան պարագաներ, երբ մարդիկ կ'ուզեն անցնել իրենց այցելութիւնները քիչ մը սանձարձակ, առանց հաշուի առնելու սահմանուած ժամը: Մեր երկիրն է, որ ցոյց կու տամ, եւ անոր համար արժէ ամէն համբերութիւն»:

Ջիւանը միշտ չէ, որ կը գրուցէր, հաւանաբար՝ նկատի առնելով այցելուն եւ յարգելով անոր տրամադրութիւնները: Բայց ան ունի իր պատմութիւնը, եւ ես ուզեցի իմանալ ատիկա:

Ջիւան ամուսնացած է եւ ունի

երկու դուստր: Հայաստանի մէջ ընտանիքին ապրուստ ճարելը եղած է դժուար, ուստի ընտանիքը տարած է Ռուսիա՝ աշխատելու եւ անոնց ապահովելու բարօր կեանք: Իսկ աշխատանքային վայրը եղած է Ռուսիոյ հարաւային մասին մէկ շատ հեռուոր շրջանը: Ռուսիոյ մէջ է, որ ան բախտաւորուած է իր երկրորդ զաւակով: «Հագուստի գործ կ'ընէի», - Ջիւանն է խօսողը: Եկամուտը լաւ էր: Երեւի ինք, ընտանիքը եւ պարագաները բոլորը միասին ձեռնարկած էին այս աշխատանքին: Բայց այս բարօք վիճակը երեւի չէր գոհացներ Ջիւանը: Ան ունէր տխրութիւն մը իր սրտին ու հոգիին մէջ: Ռուսիոյ շնորհած կեանքին ու ընտանեկան ապահովութեան մէջ կար պակասաւոր իրականութիւն մը, որ Ջիւանը դարձուցած էր տխուր...:

«Դա իմը չէր», ըսաւ Ջիւան: Եթէ կար նիւթական ապահովութիւնը, որուն միջոցով կ'ապրեցնէր իր ընտանիքը, բայց նաեւ առկայ էր տխրութիւնը, երբ կը զգար, թէ այդ ամբողջ ունեցածը «իրը չէր», իր երկիրը ու հողը չէին... Այս կացութեան մէջ կը զգար նաեւ, որ «իրենինին» մէջ ապրելը տարբեր էր եւ ամբողջական: Ուստի Ջիւանն ու իր ընտանիքը վերադարձած են Երեւան:

Բայց ուզեցի իմանալ Ջիւանին ներկայ կեանքին մասին: «Իսկ հիմա ինչպէ՞ս է կեանքդ Հայաստանի մէջ», հարցուցի: Ջիւան անկեղծ էր: Ան յստակացուց, որ Հայաստանի մէջ իր եկամուտը աւելի նուազ էր, քան

ինչ որ կը վաստկէր Ռուսիոյ մէջ: Բայց ան հաշտուած էր այս իրականութեան հետ: «Քիչ լինի, թող Հայաստանի՝ իմինին մէջ լինի», ըսաւ ան՝ միշտ պահելով իր գոհունակ ժպիտը, որուն մէջ կրնայիր տեսնել իր հաշտ ու համոզուած հոգին: Հոգին, ուր նաեւ կ'արտացոլար ուրախութիւնը «իրենինին» մէջ ըլլալու եւ ապրելու գիտակցութեան:

Հայաստան-սփիւռք վեցերորդ համաժողովը լաւ կազմակերպուած էր, եւ օրակարգի վրայ շատ էին համահայկական մեր հիմնահարցերը՝ Հայաստանի, Արցախի ու սփիւռքեան տեսադաշտերու մէջ: Եւ երբ օրերու վրայ երկարած համաժողովը դարձաւ «հեւք» մը իւրաքանչիւր մասնակից հայու համար, միասնաբար ապրեցանք մեր շատ մը հիմնախնդիրները՝ Հայաստանի զարգացման եւ պաշտպանութեան քաղաքականութեան առանձնաշատութիւնները, արտաքին քաղաքականութեան օրակարգ եւ հայապահպանումի մարտահրաւէրներ: Բայց նաեւ անհրաժեշտ էր այդ բոլորը վեր առնել իբրեւ մէկ ամբողջութիւն ու իւրաքանչիւր ուղղութիւն տարանջատել իր տարբեր ոլորտներուն մէջէն, նաեւ՝ տեսադաշտերը քննարկել, լուծումներ առաջարկել ու անոնց իրականացման աշխատանքի ձեռնարկել:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. վեհափառ հայրապետը համաժողովի առաջին լիագումար նիստին ըրաւ համահայկական մեր կեանքին մէկ այժմէական ախտաճանաչումը: «Սփիւռքը կը մաշի եւ Հայաստանը կը պարպուի», ըսաւ վեհափառ տէրը: Անոր այս մատնանշումը սոսկ քննադատութեան համար չէր, այլ զգաստութեան կոչ էր՝ ուղղուած բոլոր հայերուն, համաժողովին մասնակից կամ ոչ: Եւ անհրաժեշտութիւնը՝ հայուն համար ըլլալ զգուշ եւ արթուն տիրող համընդհանուր մթնոլորտին ու պայմաններուն, սփիւռքեան թէ հայրենի իրականութիւններու մէջէն հաւասարապէս, ու՝ անոնց համար:

Համաժողովի փակման լիագումար նիստին սփիւռքի նախարար Հրանտէ Յակոբեան նշեց նաեւ մէկ կարեւոր մարտահրաւէր: «Ժողովը այսօր չվերջացաւ, այլ նոր սկսաւ», ըսան ան: Իսկ «նոր սկսիլը» գործին հաւատալու եւ անոր կառչելու անհրաժեշտութիւնն է: Նախարարին գործունէութիւնը՝ տարիներու վրայ երկարած, ցոյց կու տար, թէ ան աշխատասէր ղեկավարն է, որ կը հաւատայ հայու

կեանքի շարունակականութեան անհրաժեշտութեան, իսկ այդ գրաւականին համար ան միշտ պատրաստ է հայուն այս կեանքին համար «գրական ուժ» սրսկել: Ուժը, որ հայուն համահայկական կեանքերուն պիտի տայ նոր սլացքներ կերտելու տեսլականը: Եւ այս տեսլականներով կեանքեր կերտելու զգաստութեան համար էր, որ Հ. Յակոբեան ժողովը չաւարտեց, այլ տուաւ անոր «նոր սկիզբ...»:

Բայց այս երկու «զգաստութիւններուն» միջեւ կարծէք կար գիրար կապող նախաձեռնութիւն: Եւ այդ Միջեռնակաբերդ տրուած այցելութիւնն էր եւ նոր ծառ մը տնկելու իրականութիւնը: Եթէ պահ մը «յիշեցինք» անցեալը եւ մեր նահատակները, բայց նաեւ «պահանջեցինք» նորը: Եւ նորը եղաւ մեր հաւաքական ու միասնական «աշխատանքով», ուր մէկ կողմէ կային հայուն միտքերն ու գրիչները, բայց նաեւ՝ բահերն ու բրիչները... Պարզապէս՝ հաւաքական գործը, երբ բոլորս միասին նոր ծառ մը եւս աւելցուցինք հայրենի հողին մէջ: Եւ այս նորին մէջէն եւ նոյնինքն հայրենի հողին կապուելով է, որ հայը պիտի շարունակէ ապրիլ:

Ու՝ դարձեալ Ջիւանը: Ան այսօր կը հաւատայ «իր» հողին՝ իմա՝ Հայաստանի պատկանելիութեան: Եթէ ան կ'ապրի «քիչով», բայց կ'ապրի գոհունակ եւ վճռական, որովհետեւ որոշած է «չմաշիլ» եւ «չպարպուիլ»...

Եւ ասիկա այսօրուան հայուն գլխաւոր հրամայականն է՝ թէ անհրաժեշտ է պահել «իմը»՝ «մերը», հայրենիքը՝ իմա՝ հայն ու հայուն ինքնութիւնը եւ անոր համահայկական կեանքը:

Եւ հայուն այս ամբողջական կեանքը կը պահուի գործով: Հոն, ուր «նորը» անընդհատ կը սրսկուի, որպէսզի նոյնինքն այս հայուն կեանքը «չմաշի» եւ նաեւ կը շինուի, որպէսզի «չպարպուի»: Եւ հոն ու այդպէս է, որ կ'ապահովուի հայուն կեանքին շարունակականութիւնը:

«Դա իմը չէր...»: Քանի հայուն փնտռածը՝ «իմը», նոյնինքն իր հայուն շարունակական կեանքն է:

Եթէ Ջիւանին փնտռածը կեանքն է, բայց նաեւ՝ իմա եւ իւրաքանչիւր հայունը:

Կեանքը, որ եթէ նոյնիսկ հայը պիտի ապրի «քիչով», բայց պիտի ապրի գոհունակութեամբ եւ հպարտութեամբ:

Եւ այս հայուն ամբողջական կեանքն է, զոր պիտի պահենք եւ շարունակենք:

Advertisement for Maronian Insurance Services. It features the Maronian logo (a stylized 'M'), icons for home and auto insurance, and text in both English and Armenian. The English text says: 'We will shop you with over 20 A-rated companies to find the best fit for your needs and budget. CALL US FOR A PERSONALIZED QUOTE (818) 500 9305'. The Armenian text says: 'WELCOME HOME & AUTO INSURANCE Along with all of our other Trusted Insurance Services'. There are also icons for life insurance, health insurance, dental insurance, and workers' compensation.

# ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ

## «ԾՈՎԸ» ԶԱԼԵՆ ՊԻՊԵՌԵԱՆ

Պիպեռեան, որ ծանօթ է իր վէպերով, կը ներկայանայ իր պատմուածքներով: Գրական գոհարներ՝ իրաւ արձակագիր է մը...

Յարդ ծանօթ էինք Զաւէն Պիպեռեանի վէպերուն, որոնք հրատարակուած են ու պիտի հրատարակուին հրատարակչատանս կողմէ: Ստանպուլահայ գրականութեան ամենակարեւոր ներկայացուցիչներէն մին հանդիսացող հեղինակը այս անգամ ընթերցասէրներուն կը ներկայանայ իր պատմուածքներով, որոնք ամփոփուած են «Ծովը» հատորին մէջ: Ինչպէս վէպերուն, այնպէս ալ պատմուածքներուն մէջ Զաւէն Պիպեռեան կը ներկայացնէ իր լեզուին ու գրչին տաղանդը՝ պեղելով մարդկային հոգիի տարբեր վիճակները եւ տարբեր քաղաքներու, շրջանակներու, հասարակութիւններու մէջ: Իր դուստրը որպէս կին անիշխանականի մը յանձնել չփափաքող հօր մը երգիծական վիճակները տեսնելու համար պահ մը Պուրկարիա այցելելէ ետք, կը վկայենք մինչեւ գիշերուան ուշ ժամերը աշխատող պէյրութցի գանձսոյզներու յոյսերուն: Կը տեսնենք Վահրիճը, որ դերասան դառնալու երազանքը իր յառաջացեալ տարիքին կ'ապրի գաղտնաբար, կը տիրինք տեսնելով Պուրուսուզ Քատրիյէին առանձնութիւնը, կը ցաւակցինք այն բանտարկեալին, որ կը հաւատայ, թէ իր մահավճիռը պիտի ջնջուի, ինչպէս նաեւ կ'ապրինք մահուան դիմաց անգոր մնացած բանտընկերոջ դառնութիւնը, որ չի գիտեր ինչպէս հաղորդել իրականութիւնը: Կը հետեւինք այն սիրահարին, որ ծեր մարդու մը հարս տրուած իր պարմանուհի սիրուհին կ'առեւանգէ Զիկանայի լեռնանցքով, եւ Մեծ կղզիին մէջ կը տեսնենք արբունքի տարիքի խենթութիւններն ապրող Պեպան, որ հաց գնելու համար տունէն կ'ելլէ, սակայն ամբողջ օրը կ'անցընէ իր ընկերուհիին հետ:

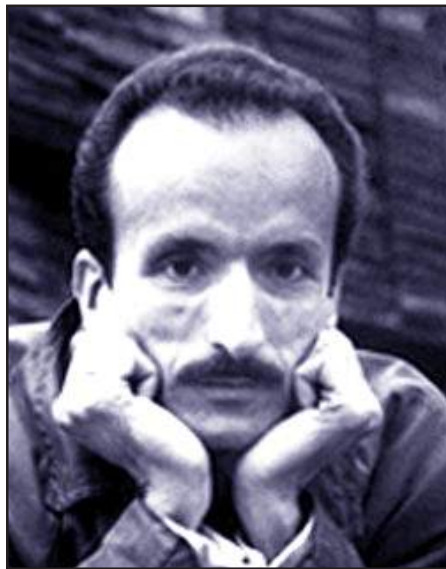
«Պիպեռեանական պատմուածքի յատկանիշները. - Պատու մի ուրոյն թեքնիք՝ պրկութեամբ, երկխօսութիւններու բնականութեամբ եւ դիպուկութեամբ, կերպարներու վարմունքի ու կացութիւններու նկարման կենդանութեամբ, ուրկէ եւ անկրկնելի բեմականութիւն մը, թատերականութիւն մը...», ինչպէս կը գրէ սփիւռքահայ գրագէտ Յարութիւն Քիւրքճեան՝ այս հրատարակութեան համար յատկապէս գրի առած վերջաբանին մէջ:

Պիպեռեան, որ իր վէպերով կը ներկայացնէ ներընտանեկան լռին լարուածութիւններն ու մարդկային յարաբերութիւններու մէջ առկայ բարդութիւնները, պատմուածքներուն մէջ մարդիկը կը կերպաւորէ կեանքին դիմաց ակամայ գլուխ ծռելու դիրքով:

«Ծովը» առիթ կու տայ ընթերցողին աւելի մօտէն ծանօթանալու արձակագիր Պիպեռեանին, միաժամանակ ապրելու կեանքին այն վիճակները, զոր կը ներկայացնէ հեղինակը:



**Զաւէն Պիպեռեան**  
**Ծովը**  
Յարութիւն Քիւրքճեանի վերջաբանով



### ԶԱԼԵՆ ՊԻՊԵՐԵԱՆ

Ծնած է 1921-ին, Պոլսոյ Զենկել-գիւղ թաղը: Յաճախած է Գատրգիւղի Արամեան-Ունճեան, Տիպար կրթարան (Սուլթանեան) եւ Սեն ժոզեֆ վարժարանները, բարձրագոյն կրթութիւնն ալ ստացած՝ Առետրային գիտութեանց ակադեմիայէն:

Աշխատակցած է պոլսահայ ու սփիւռքահայ մամուլին: Քաղաքական ճշմունքներու հետեւանքով 1949-էն սկսեալ քանի մը տարի, մինչեւ 1953 թուականը, բնակութիւն հաստատած է Պէյրութ:

Գրականութեան աւելի մեր սիրողաբար հեղինակած է գեղանկարներ, արձանիկներ, շինած է խաղալիքներ, եղած է Բանուորական կուսակցութեան աշխոյժ մէկ անդամը: Մեծ կղզիի հանդէպ ունեցած է պաշտամունքի հասնող սէր մը:

Մահացած է 4 Հոկտեմբեր 1984-ին, Պոլիս:

Զաւէն Պիպեռեանի հայերէնով հրատարակած հեղինակային գիրքերն են «Լկրտածը» (վէպ, 1959), «Ծովը» (պատմուածքներ, 1961), «Անկուտի սիրահարներ» (վէպ, 1962), «Մըջիւններու վերջալոյսը» (վէպ, 1984, ամբողջական հրատարակութիւնը՝ 2007): «Մըջիւններու վերջալոյսը» («Արաս» հրատարակած է նաեւ թրքերէն թարգմանութիւնը՝ «Հայրս Աշքալէ չգնաց» խորագրով), որ դարձած է հայ գրականութեամբ զբաղող մասնագէտներու ուսումնասիրութեան առարկան:

### Ռ. ԿՈՐԻՒՆ

Այս ինչի մասին գրուած է, ականատեսի պատմած է:

-Հարա-հրոցով, գոռուած-գոչումով եւ բոռբոռոցներով մի խումբ մարդիկ, նրանց մէջում երեք թիկնեղ մսագործներ դանակները օդում ճօճելով վազում էին կատաղած աչառի յետեւից կանչելով, ժողովուրդ, բռնեցէք աչառին, մի՛ թողէք, նա փախչի:

Այսպէս սկսեց մեր ընկերը դէպքի մասին:

-Նա սովորական աչառ չէր, ցուլի պէս սուր եւ կեռ կոտորներով հսկայ եւ հուժկու շագանակագոյն մորթով մէկը, ով կը յանդգնէր նրա առջեւ դուրս գար այդ մոլեգնած վիճակում, փիղը նոյնիսկ չէր դիմանար: Աչառը բովանդակ ուժով վազում էր, կարծես վազքի մրցութեան էր դուրս եկել, իսկ նրա տէրերը նոյնպէս վազքով հետեւում էին նրան օգնութեան կանչեր հնչեցնելով:

Ա՛յ ընկեր, որտեղից սկսուեց այդ աչառի գժութիւնը.

-Մեր թեհրանի փողոցներէ մէկում այլ ազգի հարեւան ունենք, նա այս տարի իրենց նշանաւոր կրօնական առաջնորդի համար, որ դարեր առաջ նահատակուել է ճակատագրական մի անհաւասար մարտի ընթացքում իր կողմնակիցներէ հետ միասին, նա պաշտամունքի սգահանդէս էր կազմակերպել, որը կատարուած է ամէն տարի ժողովրդական խուռներամ մասնակցութեամբ իրենց յատուկ մշակոյթով եւ արարողակարգով:

-Ինչպէս թէ յատուկ արարողակարգով.

-Դէ՛հ, ամէն ժողովուրդ իր ազգային տօներն ու սգի օրերն ունի իրենց սովորութիւններով: Նրանք իրենց իմբական յիշատակման հաւաքոյթներում, ձրի սնունդ՝ հոգեճաշ են մատուցում մասնակցողներին եւ նաեւ բաժանում հարեւաններին, անցնող ու դարձողին, յիշատակի խօսքեր են ասուած եւ սգում: Այդ նպատակով աչառի մտով կերակուր պիտի պատրաստուէր: Ես տեսայ, թէ ինչպէս բեռնատար մեքենայով աչառին բերին դռան առջեւը, պատրաստ խմբակը դանակաւոր մսագործների միասնական օգնութեամբ իջեցրին, կապկպեցին որ գլուխը կտրեն, ես էլ չիմացայ, թէ աչառը ինչպէս կայծակի արագութեամբ եւ վիթխարի թափով իրեն կապանքներից ազատելով փախուստի դիմեց, շուրջի մարդիկ ապշած տեսարանից ընկան նրա յետեւից:

-Դու կարող ես ասել փախուստի պատճառը ի՞նչ է եղել, ինչպէս տեղեկ ես ամէն շարժում եւ անդրադարձ թէ՛ բնութեան եւ թէ՛ մարդկութեան յարաբերութեան մէջ իր դրդապատճառն ունի:

-Գուշակում եմ որ նրան մեքենայից իջեցնելու եւ կապանքների ժամանակ էր մարդկանց ձեռքում դանակ տեսնելով մահուան սարսուռ է անցել

# ՄՈՒԵԳՆԱԾ ԱԶԱՌԸ

նրա մարմնով, այդու ընդվզելով փրկութեան է դիմել:

-Աչառը մեր երկար փողոցը արագութեամբ կտրելով պտտուեց դէպի աջ աւելի լայն բանուկ պողոտայ, մարդիկ նրան տեսնելով վախից մի կողմ էին քաշուած ճամբայ բացելով, պողոտան կրկնաի տեսք էր ստացել: Աչառը մահից էր փախչում, ով արգելք լինէր նրան կը կործանէր եւ առաջ կը գնար:

Խեղճ աչառ, ինչ մեղք էր գործել, որ զոհ պիտի դառնար, եթէ կենդանին լեզու ունենար պիտի բղաւէր եւ բողբոջէր մարդկութեան դէմ անխիղճ վերաբերմունքի համար, բայց ով պիտի ուշադրութիւն դարձնէր, թոյլերը զոհ են դառնում...:

-Ոչ մի մարդ քաջութիւն չգտաւ աչառին մօտենալու, նա մեն-մենակ չաղթական դուրս էր եկել իրեն շրջապատած մարդկանց դէմ եւ վայելում էր մահից առաջ փրկութեան ազատութիւնը, ուժով կերտուած ազատութիւնը քաղցր է եւ դրուատանքի արժանի: Արեւաշող երկնի տակ աչառը չաղթական ու խրոխտ կանգնած էր ժողովուրդով շրջապատուած, որոնցից ոչ մէկը քաջութիւն չունեցաւ նրան մօտենալու, միայն շտապ օգնութիւնից պատասխանատուներ եկան, այն էլ հեռուից թմրեցուցիչ փամփուշտներով նրան տապալեցին: Խղճահարութեան լուռութիւն տիրեց, որոշների աչքերից արցունքներ գլգլացին հերոս աչառի համար...:

Մատաղացուն մորթուեց: Ինչ լաւ կը լինէր նրան ազատութիւն տրուէր, ինչպէս կախաղանից ազատուած է դատապարտեալը անմեղութեան համար: Աչառը պայքարել էր մահուան դէմ, այդ մարդիկ ճակատագրական պարագան ըմբռնելով նրան պիտի ազատութիւն տային, արդեօ՞ք նրանք գիտակցում էին Աստծու արարածի հոգեվիճակը:



Այսու մեր թերթի համար 37 (1837) շաբաթ 7 հոկտեմբեր, 2017 Ռ. Կորիւնի՝ «Արդարութեան պահանջատիրութիւն» բազմալեզու գրքի յօդուածի ներքոյ առաջին պատկերի փոխարէն այս մէկը նկատի ունեցաւ:

**SEROP'S CAFE**  
**GREEK & LEBANESE FOOD**  
SERVING BATON ROUGE SINCE 1979

# ՄՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐԻ ՏՕՆ «Ճանաչել Ձիմաստութիւն եւ Ձիւրատ, Իմանալ Ձրանս Հանճարոյ»

## ՊՕՂՈՍ ԱՐՄԵՆԱԿ ԼԱԳԻՍԵԱՆ

Հայոց «Առաքելական Եկեղեցի»-ն, «Եկեղեցու Հայրերի» շարքին էր դասել հոգեւոր, մշակութային ու լուսավորութեան գործի նուիրեալներ՝ «Թարգմանչաց» գործիչներին: Տարին երկու անգամ տօնախմբում են նրանց արեւալոյս յիշատակը: Յունիսի վերջին, Յուլիսի սկզբներին, Ամատունի իշխանների Օշական աւանում, յիշատակում են իմաստուն վարդապետներ՝ Սահակ Պարթևի ու Մեսրոպ Մաշտոցի տօնը: Իւրաքանչիւր տարու աչ Հոկտեմբերի 14-ին տօնախմբում են Սահակի ու Մեսրոպ Մաշտոցի թարգմանիչ աշակերտների՝ «Թարգմանչաց» տօնը:

Արմինա-Հայաստանում մարել էր յուշը՝ Արամի արքայի տոհմից Սարտուրի Ա. Թագաւորի որդի Անուշահան-Իշպուկինի-ի: Ասորեստանի արքունիքում պատանդ եղած ատեն շփուել էր պալատի գիտական-գրական շրջանակների հետ, ծանօթացել «Սեպագրութեան» արուեստի հնարքներին: Խօսքով ու գործով հանճարեղ իշպուկինի-Անուշահան Թագաւորը նշանաւորուել էր որպէս իմաստուն քուրմ-արքայ: Իր հանճարեղ մտայղացումով, Ասորեստանի 3000 սեպագիր խրթին գրերի նշանների համակարգը խիստ կրճատել էր, ապա ստեղծել իր Թագաւորած երկրի մայրենի լեզուի միայն վեց հարիւր սեպագիր նշանակագրերով տարբերակը: Իշպուկինի Թագաւորը, Արմինա երկրի նախնիների խօսակցական լեզուն վերածել էր գրաւոր լեզուի: Իշպուկինին ու նրա յաջորդ գահակալները, այդ նոր սեպագիր գրերով էին իրենց նուաճումների արձանագրութիւնների լեզուն՝ Ասորերէնի փոխարէն սեպագրել երկրի մարդկանց խօսած լեզուով: Այդ այն լեզուն էր, որ հազար-հազար տարիներ յետոյ էլ Արմինա երկրի մարդիկ պիտի խօսէին:

Մարել էին նաեւ Արմինա երկրի նախնիների հաւատի գերագոյն աստուծոյ ատենադպիր, արուեստների, գիտութիւնների, դպրութեան, գրի հովանաւոր Տիր աստուծոյ ուսմունքի յուշը: Ասացէ՛ք, ատենադպիրը առանց գրերի կը լինէ՞ր ...: Արմինա երկրի մարդկանց բանաւոր խօսքը՝ «Գրաբար» ոսկեղենիկ Հայերէն լեզուն էր: Դպրոցներում ուսուցանել էին Յունարէն, Ասորերէն, Պարսկերէն լեզուներ:

Հայոց Խոսքով Երրորդ Թագաւորի ատեն արքունիքում ծառայել էր Մեսրոպ անունով մի գեղջուկ Արմին-Հայ մարդ, որը 361 թուականին ծնուել էր Տարօն գաւառի Հացեկաց գիւղում, որդին Վարդան անունով մարդու: Մանկութեան հասակում լաւ կրթութիւն էր ստացել, ուսանել Յունարէն, Պարսկերէն, Ասորերէն լեզուներ, երեւի Ներսէս Մեծ կաթողիկոսի հիմնադրած դպրոցներից մէկի աշակերտն էր եղել: Մինչավայրի ուսումը աւարտելուց յետոյ գնացել Այրարատ նահանգ, արքունիքում գինուորական ծառայութեան մտել: Ժամանակի հանրաճանաչ լեզուներին տիրապետող տարօնցու հոգում էր մարել գրասիրութիւնը, ջանասէր աշխատասիրութեան շնորհիւ դարձել Թագաւորական շնորհիւ դարձել Թագաւորական դիւանի դպիր-գրագիր: Արքունիքում ծանօթացել էր աշ-

խարհիկ կարգերի հետ, գրագրի պաշտօնով վարչական աշխարհն էր իր համար բացուել: Տարօնցի Մեսրոպի համար երկրի քաղաքական ու ներքին կեանքը ճանաչելու լաւ առիթ էր այն հանդիսացել: Պալատում պաշտօնավարութիւնը էր կարողացել բռնադատել Մեսրոպի հոգին: Նոյն Խոսքով Թագաւորի ատեն, նորէն ասպարէզ էր ելել Լուսաւորչի տոհմը, կաթողիկոսական աթոռին բազմել էր Ներսէս Մեծի որդի՝ Սահակը: Նրա վարած ճգնաւորական կեանքը մեծ ազդեցութիւն էր գործել արքունի դիւանի դպիրի վրայ: Մեսրոպ թողել էր դպրի պաշտօնը, հոգեւորականի կոչում ստանալով սկսել ճգնաւորական կեանք վարել:

Մեսրոպ ճգնաւորը էր հեռացել աշխարհից, մարդկանցից, աղօթքով հոգու փրկութիւն էր որոնել: Հաւաքել էր աշակերտներ, նրանց միտքը լուսաւորելու համար քրիստոնէութիւն քարոզել: Խորքնացին վկայել էր, որ Մեսրոպը եկեղեցիներում կարողացել էր Ասորերէն գրքերից, յետոյ էլ այն Հայերէն թարգմանել: Մեսրոպը, իր առաքելութիւնը իրականացրել էր նաեւ Հայոց աշխարհի արեւելեան ծայրամասի գաւառներում, որտեղ անկարգ վիճակ էր տիրել: Սիւնիքի ու Արցախի լեռների անմատչելի բարձրութիւնները, կլիմայական խիստ պայմանները բնակիչների համար մեկուսի վիճակ էին ստեղծել, պահպանել էին իրենց հնապաշտ աւանդութիւնները: Նման պայմաններում պայքարել էին իրենց ապրուստը հոգալու, մտաւոր կեանքի պահպանել էր եղել: Սիւնեաց աշխարհի Գողթան գաւառ, նրա մարդկանց միտքը պայծառ ու լուսաւոր էր եղել, հաւատարիմ էին մնացել իրենց հին աստուածների հաւատի իմաստութեանը, իրենց հին աստուածների բնութեան պաշտամունքին: Գողթան գաւառը, նախնիների աստուածների պաշտամունքի աւանդապահ էր: Նրանց բանաստեղծական յորինումներում Արմին-Հայերի իմաստութեան լոյսն էր ճառագում: Այն վերածուել էր երգի, պահում իրենց անցեալը, էր թողնում մեռնէր իրենց նախնիների յուշը: Մովսէս Խորենացին, նրանց եգերի ու բանահիւսութեան մի քանի պատառիկներ էր հաղորդել՝ Արտաշէսի ու Սաթենիկի ամուսնութեան հանդէս, Վահագնի ծնունդ...: Վանայ ծով, շրջակայ լեռների գագաթների հրաբխային ժայթքած կրակալոյսը իջնում էր, երկնում էր երկինքը, երկնում էր երկիրը, երկնում էին հրաբխային գոտի կապած Վանայ ջրերը, երկունք բռնած կարմրալոյս եղեգնիկից ելած բոցից ծնում իրենց Վահագն աստուածը՝ կրակից ու ջրից ծնուած Հայ նախնի աստուած ... պատառիկներ էր փրկել Մովսէսը, հապա եթէ նրանց այրած չլինէին ... բանաստեղծութեան ինչքան գոհարներ կը նուիրէինք աշխարհին:

Մեսրոպ ... այդ լեռներում դիմազրաւել էր իրենց նոր հաւատի քարոզչութեան անհնարինութիւնը, դիմել տեղի իշխանների աջակցութեանը: Կորիւն այսպէս էր գրել՝ «Այն ժամանակ Աստուած տուեց, որ Սիւնիքի իշխանութեան տուեց, որ Սիւնիքի իշխանութեան ղեկին անցաւ քաջ Միսական Վասակը, իսկացի ու հանճարեղ եւ կանխագէտ, աստուածային իմաս-



տութեան շնորքով օժտուած մի մարդ, նա շատ նպաստեց աւետարանի քարոզչութեանը»: Քրիստոնէութեան քարոզչութիւնը կատարուել էր հրամանով, գինուսի իշխանութեան պարտադրանքով: Նրանից հարիւր տարիներ առաջ էլ իշխանական գորութեան բռնի ուժով Արմինա-Հայաստան երկրում իշխել էր օտար հաւատը: Հայք երկրի մարդիկ, իրենց հաւատի պաշտպանութեան համար հարիւր տարիներ կռիւ էին տուել իշխանութեան բռնութեանը, պարտուել էին, սպաննել, դաւանափոխ արել քրմական դասին, քանդել նրանց աստուածների մեհեանները, յափշտակել տեղի գանձերը, ոչնչացրել գիր, երգ, աշխարհի ու տիեզերքի ընկալման իմաստութեան մատենաներ: Կրօնափոխ էին արել Հայքին, հաւատն էր օտար, Թագաւորն էր օտար:

Վրամ Շապուհ արքան, Միջագետքում Պարսկաստանի ու Բիւզանդիոնի միջեւ հաշտարար առաքելութեան ատեն նրան հաղորդել էին, որ մի Ասորի Դանիել եպիսկոպոսի քով «Հայերէն» տառեր կային: Հայ պատմագիրներ աւանդած էին եղել այն, պարզ էր նաեւ, որ մինչեւ Մեսրոպի ատեն Հայերէն «Ալբուբեն» եղել էր թէ ոչ: Սահակ կաթողիկոսի ու Մեսրոպի խնդրանքով Թագաւորը Վահրիճ անունով մի պաշտօնեայի միջոցով Դանիելի մօտից բերել էր տուել այդ տառերը: Երեխաներ էին հաւաքել, բացուել էր առաջին դպրոցը, Հայոց առաջին ուսուցիչ Մեսրոպը «Վարժապետ» դարձել, սկսել մայրենի լեզու սովորեցնել: Մեսրոպը եզրակացրել էր, որ Դանիելի տառերով Հայերէն լեզու սովորեցնել հնարաւոր էր: Մեսրոպ ու

Սահակ անկարող էին եղել յաղթահարել այդ վիճակը, Վաղարշապատում ոչ ոք կարողացել էր օգնել: Մեսրոպ մտածել էր, որ եթէ տեղում յաջողութիւն էր գտել, յարկաւոր էր այն որոնել օտար երկրների գրապահոցներում, կամ էլ ինք յորինէր տառեր:

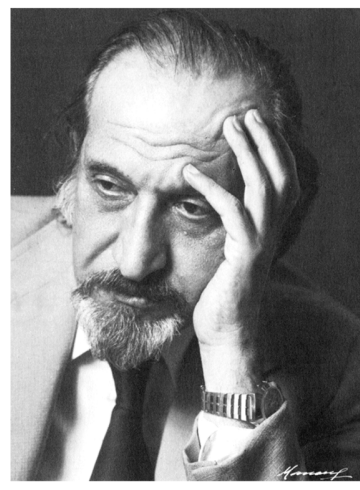
Մեսրոպ... մի քանի աշակերտների հետ մեկնել էր երկրից դուրս: Վրամշապուհ Թագաւորը ու Սահակ կաթողիկոսը բարի մաղթանքներով ճանապարհել էին նրանց: Գնում էր «Օսրոյնէ» ասորական պետութեան Եդեսիա ուստան: Հանդիպել էր նշանաւոր հոգեւորականների հետ, բարեհաճ ընդունելութիւն գտել: Աշակերտների մի մասին Եդեսիա թողել Ասորերէն սովորելու, մի մասին էլ իր հետ Մամուսատ տարել Յունարէն ուսանելու: Մեսրոպի աշակերտի «Վարք Մաշտոց»-ի գրքի հեղինակ Կորիւնը նկարագրել էր նրա հոգեկան ու մտային տուայտանքը: Մեսրոպի նպատակին հասնելու անդադրում նուիրումը հոգում տեսիլներ էր լոյսի շանթեր էին յառնել, մտքի ոգեղէն գորութիւնը պատկերել էր տարիների խորհուրդը: Հոգում երկունք էր, պատին գամուած մագաղաթում իրենց Տիր աստուծոյ շնորհած գրերի լոյսն էր շաղում ... Արմին-Հայը գիր ունէր, որը իր ցեղի մտքից ճառագած լոյսն էր աշխարհներ տանելու: Կորիւն ու Հայ մատենագիրներ այն համարել էին աստուածային հրաշապատում ... քրիստոնէական հաւատի անիրական բացատրութիւնն էր այն, ամէն արտասովոր բան համարել էին երկնային հրաշք: Աշխարհում հրաշքներ չեն լինում,

Շար.ը էջ 19

## ՅՈՒՇ ԵՐԵԿՈՅ

Նուիրում՝  
Տաղանդաւոր Բեմադրիչ-Դերասան



## ՊԵՐՃ ՖԱՉԼԵԱՆԻՆ

Կազմակերպութեամբ՝  
Հ.Բ.Ը.Մ. Գրիգոր Սաթամեան Թատերախումբի Վարչութեան

Գլխաւոր Բանախօս՝  
Յակոբ Վարդիվառեան  
(Սիւ ճրգիտ)

**ԿԻՐԱԿԻ, 15 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ, 2017-ի • Կ.Ե. Ժամը 7:30-ին**

Հ.Բ.Ը.Մ. Վաչէ եւ Թամար Մանուկեան Կեդրոն  
Պոյաճեան Սրահին մէջ  
2495 E. Mountain Street, Pasadena, CA 91104

**ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ / ԳԻՐԱՍԻՐՈՒԹԻՆ**



### ՀԻՆԳ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՔԱՅԼԵՐ ԿԵԱՆՔԻ ՆՈՐ ՀԱՆԳՐՈՒՄՆ ՍԸ ՍԿՍԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Կեանքի ընթացքին զրեթէ ամէն բան ունի աւարտ: Երբեմն մենք մեր կամքով կը հրաժինք որոշ աշխատանքէ կամ յարաբերութենէ, իսկ այլ պարագաներու ստիպուած կ'ըլլանք դիմագրաւել անոնց աւարտը: Յաճախ մարդիկ համոզուած կ'ըլլան թէ երբ դուրս մը փակուի, անոր փոխարէն կը բացուի նոր դուրս մը՝ նոր ապագայ, նոր առիթներ: Սակայն, որպէս մարդ, բոլորս ալ մեր մէջ ունինք վախ մը նոր հանգրուան մը սկսելու նկատմամբ: Մարդը իր բնոյթով ապահով կը զգայ իր սովորական առօրեային մէջ, սակայն երբ բան մը փոփոխութեան ենթարկուի վախն ու մտահոգութիւնը կը սկսին մէջտեղ գալ: Փոփոխութիւնները անխուսափելի են, հետեւաբար պէտք է քայլ պահենք անոնց հետ եւ շրջանցենք անոնց պատճառած դժուարութիւնները:

Հետեւեալ հինգ խորհուրդները կրնան նպաստել փոփոխութեան դժուարութիւններու դէմ պայքարին եւ նոր հանգրուանի մը սկիզբ դնելու աշխատանքին:

1. Յարաբերութեան մը աւարտին, կեանքի հանգրուանի մը աւարտին կամ կորուստի պարագային բնական է, որ մարդիկ ունենան զղջումի զգացումներ: Զղջումը բնական զգացում մըն է, որ կրնայ շինիչ կամ կործանիչ ըլլալ: Լաւագոյն պարագային, զղջումը մեզի կ'օգնէ որ ապագային ճիշդ եւ մեզի յարմար որոշումներ առնենք, իսկ յոռեգոյն պարագային կրնայ մեզ քանդել եւ պատճառ դառնալ ընկճուածութեան կամ տխրութեան: Երկրորդ պարագային, զղջումը մեզ կը տատամսեցնէ եւ կը բարդացնէ նոր հանգրուան մը սկսելու աշխատանքը: Հետեւաբար, անհրաժեշտ է հասկնալ զղջումի զգացումը, ընդունիլ զայն եւ համոզուիլ որ այդ կրնայ դրական գործօն մը ըլլալ ապագայի ծրագիրներու որոշումներուն համար: Ի դէպ, զղջումի ծիրին մէջ կատարուած ուսումնասիրութիւնները ցոյց կու տան թէ մարդիկ իրենց ձախող որոշումներէն աւելի կը զղջան իրենց խուսափած

ծրագիրներուն համար:

2. Անցեալի մտածումներու շարունակական շրջագիծէն դուրս ելլելը բաւական դժուար է: Յաճախ մեր մտքին մէջ կը մնան այն մտածումները, որոնք մեզի ներդրութիւն կը պատճառեն եւ անոնցմէ ձերբազատուիլ անկարելի կը թուի մեզի: Կարեւոր է տեղեկանալ թէ առանձնութիւնը կը վատթարացնէ անհատի մը տառապանքը, հետեւաբար երբ պէտքը զգանք լաւ կ'ըլլայ որ մենք մեզ շրջապատենք դրական անհատներով:

Մտածումներու եւ մտահոգութիւններու սաստկութենէն դուրս ելլելու համար նաեւ օգտակար կ'ըլլայ օրուան ընթացքին նշանակել յատուկ ժամ եւ զայն յատկացնել մտածումներու կամ մտահոգութիւններու: Եթէ այդ ժամէն դուրս մեր մտքին մէջ արթնան մտածումներ՝ զանոնք ժխտելու փոխարէն կարելի է յետաձգել անոնց հետ զբաղելու աշխատանքը:

3. Մասնագէտները կը թելադրեն, որ նոր հանգրուանի մը սկիզբը պէտք է կեդրոնանալ միայն մեծ նպատակներու վրայ եւ խուսափիլ կազմակերպելէ անոնց ամէնէն փոքր մանրամասնութիւնները: Ժամանակի ընթացքին քայլ առ քայլ մանրամասնութիւնները կը յստականան:

4. Նպատակի իրականացման ճամբուն վրայ պէտք է ըլլալ ճկուն եւ ընդունիլ բոլոր այլընտրանքները: Թէեւ նպատակին կառչած մնալը կարեւոր է, սակայն անոր հասնելու միջոցները կրնան փոփոխութեան ենթարկուիլ: Այս պարագային պէտք է շարունակել նոյն ջանքերով եւ յոյսով:

5. Անպայման մեր կողքին պիտի գտնուին քաջալերող անձեր, որոնք իրենց դրականութեամբ կրնան շատ օգտակար դառնալ մեզի թէ՛ հոգեպէս եւ թէ՛ գործնական գետնի վրայ: Սակայն ամէնէն շատ կարեւոր է, որ մենք մեզ կարենանք քաջալերել եւ վերականգնել մեր կորուրդը՝ նոյն հետաքրքրութեամբ եւ հաճոյքով շարունակելու մեր ծրագիրները:

### ԱՐՅԵՍԱԳԻՏԱԿԱՆ ԿԱԶՄԱԾՆԵՐՈՒ ԴԵՏԵՒԱՆՔԸ ՓՈՔԵՐՈՒՄՆ ՎՐԱՅ

Միացեալ Նահանգներու մէջ գտնուող UCLA համալսարանի հետազօտական խումբը իր կատարած վերջին փորձարկումի արդիւնքներուն վրայ հիմնուելով կը յայտնէ թէ փոքրերը յետագային կրնան կորսնցնել դէմ դիմաց հաղորդակցելու կարողութիւնը:

Ամերիկացի փորձագէտները իրենց ուսումնասիրութիւնը կատարած են մասնակցութեամբ Հարաւային Գալիֆորնիոյ պետական դպրոցի վեցերորդ դասարանի աշակերտներու, որոնցմէ մաս մը հինգ օրուան տեսողութեամբ ոչ մէկ կապ ունեցաւ ըջիջային հեռաձայններու, համակարգիչի կամ հեռատեսիլի հետ: Իսկ մնացեալը՝ շարունակեցին իրենց սովորական կեանքը՝ ժամեր տրամադրելով արհեստագիտական կազմածներուն:

Աւելի քան հարիւր մասնակիցները փորձարկումի սկիզբը եւ աւարտին ենթարկուեցան յատուկ քննութեան, որուն միջոցով

մասնագէտները կրցան եզրակացնել թէ մասնակիցը որքա՞ն կրնայ ճանչնալ այլ մարդոց դէմքի արտայայտութիւնները եւ անոնց յետին պահուած զգացումները:

Փորձարկումը աւարտելէ ետք, մասնագէտները կ'եզրակացնեն թէ արհեստագիտական կազմածներէ զուրկ փոքրիկ մասնակիցներու մօտ հինգ օրուան ընթացքին բարելաւած են այլ մարդոց դէմքի արտայայտութիւնները եւ զգացումները ըմբռնելու կարողութիւնը:

Առողջ հաղորդակցութեան համար անհրաժեշտ է ըմբռնել մարդոց ոչ-խօսակցական շարժումները, որոնց մաս կը կազմեն դէմքի եւ մարմնի արտայայտութիւնները: Կազմածներու միջոցով հաղորդակցութեան ընթացքին փոքրերը հեռու կը մնան այս փորձառութենէն եւ ժամանակի ընթացքին կրնան կորսնցնել այլ մարդոց զգացումները հասկնալու կարողութիւնը:

### ՀԻՆԳ ՎԱՐԺՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՈՐՈՆՔ ՍՈՎՈՐԱԿԱՆ ԵՆ ՈՒՐԱՆ ՄԱՐԴՈՑ ՍՕՏ

Ուրախութեան ձեռք բերումը մեծ մասամբ կախեալ է անձէն:

Ինչպէս ամէն բան, ուրախութիւնը եւս կը պահանջէ լուրջ աշխատանք՝ թէ՛ զայն ձեռք բերելու եւ թէ՛ պահպանելու համար: Սան Ֆրանսիսքոյի Պետական Համալսարանի դասախօս եւ հետազօտ՝ Տոքթ. Բայան Հաուէլ իր ուսումնասիրութիւնները կատարած է ուրախութեան ծիրին մէջ: Ան բազմաթիւ ուսումնասիրութիւններ կատարած է յայտնաբերելու համար թէ նիւթական հարստութիւնը որքա՞ն եւ ի՞նչ ձեւերով կրնայ օգտակար հանդիսանալ մարդուն, որպէսզի ան ուրախ ըլլայ: Վերջերս,

Հաուէլ եզրակացնելով իր տարիներու փորձառութիւնը եւ հիմնուելով իր հետազօտութիւններու արդիւնքներուն վրայ՝ կը փոխանցէ հինգ հիմնական սովորութիւններ, որոնք սովորական են ուրախ անձերու մօտ:

1. Ուրախ անձերը գուրգուրանքով կը մօտենան իրենց անցեալին: Մարդը միակ կենդանին է, որ կարողութիւնը ունի իր մտքով ճամբորդելու դէպի անցեալ եւ ապագայ: Մարդ արարածը կրնայ վերապրիլ անցեալը եւ մտքին մէջ ստեղծել իր ապագան: Սակայն ուրախ մարդը կը վերապրի միայն իր անցեալի երջանիկ պահերը եւ կը վերջիչէ դրական զգացումներ արթնցնող յիշատակները: Ուրախ մարդը կը շրջանցէ անցեալի ցաւերը:

2. Ուրախ մարդիկ կը վարակուին այլ մարդոց դրական զգացումներով: Զգայուն անձեր դիւրութեամբ կ'ըմբռնեն ուրիշներու զգացումները եւ անոնց հետ կը բաժնեն ցաւը եւ ուրախութիւնը: Ուրախ մարդիկ սովորաբար կը զգան այլ մարդոց դրական

զգացումները եւ այդ մէկը կ'ուրախացնէ զիրենք:

3. Ուրախ մարդիկ կ'ունենան դրական միջավայր: Առողջ ներաշխարհի համար անհրաժեշտ է պատկանելիութեան զգացումը, որովհետեւ մարդ արարածը որքան ալ ինքնաբաւ ըլլայ, պէտքը կ'ունենայ իր շրջապատի գնահատանքին կամ քաջալերանքին: Ուրախ մարդիկ յաճախ կ'արտայայտուին իրենց պատկանելիութեան զգացումի մասին: Դրական միջավայրի պատկանելիութիւնը կ'օգնէ, որ մարդիկ պահպանեն իրենց ուրախութիւնը:

4. Ուրախ մարդիկ լաւ կը դասաւորեն իրենց եկամուտը: Ըստ հոգեբաններու՝ ուղղակի կապակցութիւն գոյութիւն ունի եկամուտի եւ ուրախութեան միջեւ, սակայն դրամը չէ որ մեզի ուրախութիւն կը պարգեւէ: Դրամի միջոցով ուրախութիւն ձեռք կրնանք ձգել միայն երբ անիկա ճիշդ ձեւով ծախսենք: Հաուէլի համաձայն՝ դրամը պէտք է ծառայէ նպատակի մը եւ մարդիկ պէտք է խուսափին պատահական ծախսերէ:

5. Ուրախ մարդիկ իրենց դրամը կը ծախսեն կեանքի փորձառութիւններու վրայ: Թանկարժէք իրերու գնումները, ինչպէս՝ smartphone-ի laptop-ի, հագուստեղէնի, ոսկեղէնի եւ այլ իրերու ձեռք ձգումը կրնայ վայրկեանական մեծ գոհունակութիւն պատճառել, սակայն այս գոհունակութիւնը երկար չի տևեր: Երկարատեւ ուրախութեան համար թելադրելի է որ մարդիկ դրամ յատկացնեն կատարելու իրենց նախապիտած վարժութիւնները, ինչպէս՝ ski, ճամբորդութիւն, ուսում, եւ այլն:

### Մամուլի Լեզուն

Շարունակուած էջ 2-էն

ցում կարգացել է թումանեան, Տէրեան, Չարենց, Վարուժան, որոշ բաներ էլ նրանցից անգիր է արել: Իհարկէ, դժուար է այսօր թումանեանի, Չարենցի, Տէրեանի լեզուն դարձնել մամուլի լեզու եւ ընթերցող ունենալ: Դժուար է, որովհետեւ երբ գրուցակիրը խօսում է թաղի տղայի բառապաշարով, չես կարող գերծ մնալ այդ բառապաշարը հարցազրոյցում չմէջբերելուց: Հակառակ դէպքում՝ դա կը համարուի գրուցակիրը խօսքի աղաւղում, մասնագիտական սխալ: Եւ երեւում են նրանք՝ իրենց ողջ «հմայքով» ու թշուառութեամբ: Երեւում են նոյնիսկ այն բանից յետոյ, երբ ռուս հերթական բարձրաստիճան պաշտօնեան առաջարկում է ռուսերէնին պետական կարգավիճակ տալ Հայաստանում: Ո՞վ եւ ինչպէ՞ս պէտք է հակադարձի ռուս պաշտօնեային: Այն օլիգարխը, Աժ պատգամաւորը, որը մայրենի լեզուին կարգին չի տիրապետում, եւ որի օգտագործած բառապաշարն անթարգմանելի ու անհասկանալի է նոյնիսկ իր հայրենակիցների համար: Էլ չենք խօսում նոր սերնդի պաշտօնեանե-

րի մասին, որոնք այդ դիրքին հասել են Հարվարդում, Օքսֆորդում, Սորբոնում դասընթացների մասնակցելուց, վկայագրեր ձեռք բերելուց յետոյ, ժամանակակից են, մամուլի ասուլիսներ հրաւիրելիս էլ, մոզային տուրք տալով, անգլերէն եզրոյթներ են օգտագործում՝ հապացոյց այն բանի, որ իրենք լաւ գիտեն անգլերէն: Դե կարեւոր չէ, թէ իրենց անգլերէնի՝ այս կամ այն չափով իմացութիւնը ինչ է տալիս մեր երկրին կամ որքանով է օգնում բարեխիղճ ու արդար պաշտօնեայ լինելուն: Եւ ժարգոնին խառնուած ռուսերէնի ու անգլերէնի առջեւ խեղճանում, նահանջում է հայերէնը, գրական լեզուն, որն անպաշտպան է մնացել այդ գրոհին դէմ-յանդիման:

Իսկ մէկ դար առաջ Վահան Տէրեանի մտահոգութիւնը, թէ կարճ ժամանակամիջոցում մեր լեզուն աւելի շատ օտար բառեր է ընդունել եւ իւրացրել իր մէջ՝ կուլտուրական կեանքի այս կամ այն երեւոյթի, այս կամ այն հասկացողութեան հետ կապուած, քան նախկին շրջանի մի քանի տասնեակ տարիների ընթացքում, շարունակում է մնալ որպէս անհաղթ:

« ՀՐԱՊԱՐԱԿ »

**SYRIAN ARMENIAN RELIEF FUND**

**Save Support Sustain**

Syrian Armenian Relief Fund  
P. O. Box 1948  
Glendale, CA 91209-1948

www.syrianarmenianrelieffund.org

ԻՐԱՔԻ ՔԻՐՏԵՐԸ

Շարունակուած էջ 8-էն

յստակ չէ՛. անոնք կը բաւարարուին խրատելով: Իսկ թիւրքմէնները ոտնակոխ պիտի ըլլան Իրաքի մէջ: Կասկած կայ նաեւ, որ մէկէ աւելի արաբական երկիրներ համամիտ են քիւրտերու անկախութեան, այն յոյսով, որ ատիկա պիտի ազդէ թուրքիոյ քիւրտերուն վրայ. այս երկիրները, բնականաբար, թուրքիոյ քայքայումը կը ցանկան:

Քիւրտիստան ամէն օր 555,000 տակառ քարիւղ կ'արտածէ թուրքիոյ ճամբով, եւ եթէ թուրքիա փակէ այդ ճամբան, ապա Քիւրտիստան անտարակոյս պիտի սնանկանայ, սակայն, միաժամանակ թուրքերն ալ մեծ վնասներ պիտի կրեն: Արդարեւ, ռուսական հսկայ «Rosneft» ընկերութիւնը վերջերս ստորագրեց բազմամիլիար տոլարանոց պայմանագիր մը, որուն համաձայն՝ Քիւրտիստանի քարիւղը եւ կազը պիտի անցնին թուրքիոյ ճամբով, եւ անշուշտ, այս բոլորի ծիրին մէջ, թուրքիա եւս իր տնտեսական շահերը պէտք է ապահովէ:

Գալով Իրանին, ապա ան եւս դէմ է Քիւրտիստանի անջատման. չէ՛ որ ինք Իրաքի շիի կառավարութեան հովանաւորն է... Թէեւ քիւրտերը իր երկրին վտանգ չեն ներկայացներ, սակայն վախը ա՛յն է, որ Իսրայէլ կարենայ չոն թափանցել եւ մօտէն ազդել իր վրայ. հետեւաբար, անկախ Քիւրտիստան մը արգելք պիտի ըլլայ դէպի Իրաք եւ Սուրիա Իրանի հարթած ճամբուն վրայ: Միաժամանակ, սակայն, անկախ Քիւրտիստան մը ապահով ապաստան կրնայ ըլլայ Իրանի անջատողական քիւրտերուն համար, որոնք կրնան չոն տեղափոխուիլ, եւ այդպիսով՝ Իրան անոնցմէ կ'ազատի:

Իսրայէլ միակ երկիրն է, որ յայտնած է իր դրական դիրքը եւ նեցուկ կանգնած է քիւրտերուն: Ըստ քիւրտ վեթերան քաղաքագէտ

եւ բժիշկ Մահմուտ Օսմանի, ինք եւ Մուսթաֆա Պարզանին, 1968ին եւ 1973ին միասին այցելած են Իսրայէլ եւ զէնք ստացած են անկէ. ան կ'աւելցնէ, որ Մասուտ Պարզանին գոնէ երեք անգամ այցելած է Իսրայէլ, իսկ անոր որդին՝ Մասուրը, տեւական կ'այցելէ Իսրայէլ: Արդարեւ, Իսրայէլ չաճախ օգնած է քիւրտերուն՝ ամէն ձեւով. անոնց միջեւ սերտ բարեկամութիւն կայ՝ յայտնի պատճառներով:

Քիւրտերը անտարակոյս ունին իրենց տուեալները, եւ հենուելով ու վստահելով արտաքին ուժերու խոստումներուն՝ դիմեցին այս քայլին, թէեւ ուրիշներ այս քայլը քիւրտերուն կողմէ ինքնասպանութիւն կը համարեն: Քիւրտիստան կը յուսայ, որ Իրանն ու թուրքիան, որոնք իր ամենամեծ սպառնալի սահմանակիցներն են, պիտի հետապնդեն իրենց տնտեսական ու այլ շահերը եւ վերջապէս պիտի ընդունին նոր կացութիւնը ու քուլիաներու ետին հարցը լուծեն գերտէրութիւններու հետ:

Ուստի, Իրաք ամենամեծ վնաս կրողը պիտի ըլլայ՝ բոլոր պարագաներուն: Եթէ քիւրտերը այս քայլը սառեցնեն կամ նոյնիսկ չեղեալ համարեն, ինչ որ անհաւանական է, ապա անոր դիմաց տակաւին ինչէր պիտի պահանջէն, իսկ եթէ շարունակեն իրենց ճանապարհը դէպի անկախութիւն՝ նախ թիրախ պիտի դառնան տնտեսական շրջափակումի, ապա նաեւ՝ ռազմական գործողութիւններու:

Թէ թուրքերն ու պարսիկները որքանո՞վ լուրջ են իրենց սպառնալիք-յայտարարութիւններուն մէջ՝ այդ պիտի իմանանք ապագային: Իսկ Իրաքի փոստի կառավարութիւնը, որ ո՛չ ներսէն, ո՛չ ալ դուրսէն ամուր է ու կը գտնուի օտար երկիրներու ազդեցութեան տակ, կարող չէ՛ շատ բան որոշելու կամ գործելու... Վերջնական որոշումը՝ ուրիշներունը պիտի ըլլայ: Լոս Անձեւելս - Քալիֆորնիա

ՍՓԻՌՔԱԿԵԴՐՈՆ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԻՆ

Շարունակուած էջ 13-էն

Ահաւաստիկ ա՛յս է սփիւռքակեղրոն ըլլալու գաղափարը: Հարկաւ, խօսքն այստեղ դասական Սփիւռքի մասին է: Նոր Սփիւռքը, որ կազմուեցաւ անկախութենէն ետք, ուրիշ մարտահրաւէրներու եւ խնդիրներու առջեւ կը գտնուի: Այդ պարագային, կարեւոր դեր մը վերապահուած է Հայաստանի դեկավարութեան՝ արեւելահայերէնի ամրապնդումին ու զարգացումին ուղղութեամբ:

Զեկոյցս վերջացնեմ գործնական օրինակներով: Դիւրին է խօսիլ, վերլուծել, քննադատել: Դժուար է վերլուծումը ծրագրի վերածել եւ այդ ծրագիրը իրականացնել: Այս կապակցութեամբ խօսիմ «Գալուստ կիւլպէնկեան» հիմնարկութեան աշխատանքներուն մասին:

Երկու ամառէ ի վեր քառասունի շուրջ մասնագէտներ, ուսուցիչներ եւ արեւմտահայերէնով արտադրող արուեստագէտներ կը համախմբենք մէկ շաբաթ տեւող սեմինար-ճամբարի մը, որուն ընթացքին անոնք առիթը կ'ունենան ստեղծելու արեւմտեան Սփիւռքին յատուկ մանկավարժական գործիքներ՝ խաղեր, երգեր ու լեզուական ծրագրեր: Տարուան ընթացքին կը հետեւինք անոնց աշխատանքներուն եւ 2018ին պիտի սկսինք այս բոլորը հանրութեան տրամադրել՝ մասնաշատուկ կայքէջի մը միջոցաւ: Ուսուցիչներ, ծնողներ եւ արտադասարանային հայերէն սորվեցնողներ պիտի կարողանան ձրիաբար օգտագործել այս «միջոցները» կամ «գործիքները»:

Զուգահեռ այս ծրագրին, 2017ի ամբար, հարաւային Ֆրանսայի մէջ կազմակերպեցինք «Զարմանազան» անունով արեւմտահայերէնի ճամբար մը՝ 10էն 15 տարեկան պատանիներուն համար: Շուրջ քառասուն երախաներ ու պատանիներ՝ այլազան երկիրներէ, արեւմտահայերէնով տարբեր ձեւերով կ'աւանդեցան: Այս խումբին մէջ կային բնաւ հայերէն չխօսող, ինչպէս նաեւ քիչ կամ սահուն հայերէն խօսողներ: Հասարակաց լեզուն արեւմտահայերէնն էր: Պէտք է տեսնէիք թէ այս շորս շաբաթուան ընթացքին ինչպէ՛ս բարելաւուեցաւ անոնց հայերէն լեզուի իմացութիւնը: Անոնք սկսան արեւմտահայերէնով բարդ գաղափարներ արտայայտել, ե՛ւ լեզուն սիրել, ուզելով գործածել: Անոնք տիրութեամբ մեկնեցան ճամբարէ մը, որ հայերէնին նուիրուած էր: Երբ վերադարձան տուն, շարունակեցին խանդավառութիւնը եւ փոխադարձ կապերը պահեցին:

Ո՛չ մէկը անոնց հայկականութիւն եւ հայեցի դաստիարակութիւն քարոզեց: Ո՛չ մէկը անոնց լեզու պարտադրեց, ո՛չ ալ անընդհատ սրբագրեց անոնց սխալները: Բայց անոնք ինքնաբերաբար սորվեցան որովհետեւ սիրեցին միջոցը եւ առիթ ունեցան իրենց այժմէական մշակոյթը ստեղծելու. լեզուական կամ մշակութային «ծրար» մը չստացան որպէս բեռ կամ պարտականութիւն:

«Զարմանազան» ճամբարը կը բաղկանար երկու մասէ. մէկը վերը յիշուած պատանեկան բաժինն էր, միւսը վերադասարանային խտացուած դասընթացը մըն էր հայկական դպրոցներու 15 ուսուցիչներու՝ Փարիզի INALCO համալսարանի հետ գործակցաբար: Ուսու-

ցիչները պատրաստուեցան երեսխաներուն հետ առնչուելով, անոնց պէտքերը ու կարողութիւնները դիտելով: Ուրիշ նորութիւն մը. ուսուցիչներու վերապատրաստութեան մէկ մասն էր նաեւ նոր լեզու մը սորվիլ, այսինքն՝ նիւթը դիտել ո՛չ թէ միայն սորվեցնողի տեսանկիւնէն, ալ նաեւ՝ սորվողի:

Այս մանրամասնութիւնները կը յիշեմ միայն մանկավարժական փոփոխութիւններու եւ նորարարութիւններու օրինակներ ցոյց տալու համար:

Աւելի մեծահասակներուն համար՝ 16էն 24 տարեկան, դարձեալ շաբաթ մը երկարող մէկ այլ ճամբար կազմակերպեցինք, նոյնպէս Ֆրանսայի մէջ, ուր համագործակցեցանք «Վիքիմեդիա Հայաստանի» հետ՝ Վիքիփետիայի (կամ՝ Ուիքիփետիայի) յղուածները գրելու համար: Միա՛յն յղուածներուն թիւը չէր կարեւորը, այլ նաեւ՝ գրելու եւ կարգալու սէր ու խանդավառութիւն ստեղծելը: Ծամբարին մասնակցողները հայերէնով կարգացին արդի գրականութիւն ու ստեղծագործական եւ խմբային աշխատանքներու մէջ միջոցառեցան:

Ամէնքս գիտենք ելեկտրոնային գործիքներու կարեւորութիւնն ու կը խօսինք այդ մասին: Արեւմտահայերէնի ուղղագրութիւնը սրբագրելու ծրագիրը յառաջիկայ տարի պատրաստ պիտի ըլլայ այլազան խելախօսներու (սմարթֆոն) եւ համակարգիչի ծրագրերու համար: Կը հաւատանք, որ ասիկա թափ պիտի տայ աւելի շատ հայատառ գրելու:

Հայկազեան Համալսարանին հետ, 2017-18 ուսումնական տարեշրջանին, Լիբանանի հայկական վարժարաններու ուսուցիչներուն համար մասնաշատուկ վերադասարանային ծրագիր մը կ'իրականացնենք:

Եզրափակեմ: Զուսահատինք՝ ըսելով, որ արեւմտահայերէնը կը մաշի: Այո՛, անիկա վտանգուած է, բայց անոր վտանգէն դուրս գալու բանալին մեր ձեռքն է: Մարդո՛ւժ, մարդո՛ւժ եւ մարդո՛ւժ պէտք է պատրաստել՝ Սփիւռքի մէջ, Սփիւռքի յատուկ եւ Սփիւռքի համար: Մարտահրաւէրը մեծ է, բայց յաղթահարելի: Անշուշտ՝ նիւթական ներդրում կը պահանջէ, բայց անկէ աւելի կարեւոր՝ տեսլական մը կը պահանջէ, որ պետականութեամբ տարուած չէ եւ կը վստահի ինքն իրեն:

Եթէ արեւմտահայերէնը պիտի ամրապնդենք ու զարգացնենք... վստահ եմ, որ նշմարեցիք թէ միա՛յն պահպանումի մասին չեմ խօսիր - սփիւռքակեղրոն շարժումի մը պէտք ունինք, որ կը հաւատայ այս տեսլականին, կը հաւատայ իր լեզուին, եւ պատրաստ է վերլուծումէն անցնելու գործի եւ միջոցներ որոնելու:

19-րդ դարու առաջին կէսին, խումբ մը «գրոց բրոց» մտաւորականներ եւ վարդապետներ՝ Պոլիս, Թիֆլիս ու Վենետիկ նստած, մեր երկու աշխարհաբարները ստեղծեցին ու տարածեցին. հայերէնը վերականգնեցին որպէս ամէնօրեայ լեզու առանց պետութեան մը ներդրումին, առանց կեղրոնական եւ կեղրոնացնող մարմիններու: 21-րդ դարու սկիզբը, օժտուած՝ համացանցային բոլոր դիւրութիւններով, աշխարհասփիւռ հայեր պիտի չկրնանք արեւմտահայերէնը զարգացնել եթէ ջանք թափենք ու մենք մեր ուժերուն ապաւինինք: Ափսո՛ս եթէ չփորձենք:

**ՄԱՍԻՍ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ**  
**ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՏՐՈՆ**

Yes, I wish to subscribe to Massis Weekly  
 Enclosed a check for (one year)  
 \* \$50,00 \* \$100,00 (first class) for USA  
 \$ 125,00 (Air Mail) for Canada.  
 \$ 250,00 (Air Mail) Overseas.

Name: -----  
 Address: -----  
 City: ----- State: ----- Zip Code: -----  
 Country: -----  
 Tel: ----- Email: -----

**ՎԱՐՁՈՒ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿՆԵՐ**  
 1060 North Allen Ave Pasadena, CA 91104  
 Գրասենեակները վերանորոգուած  
 եւ յարմար վարձքերով  
 հեռաձայնել՝ (626) 398-0506

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ



ԿԵՐԻ ՍԻՆԱՆԵԱՆ

Հանգուցեալ Կերի Սինանեանի մահուան առաջին տարելիցին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի հանգուցեալի շիրիմին մօտ, Կիրակի 15 Հոկտեմբեր, 2017 կէսօրէ առաջ ժամը 11:30ին, Հոլիվուտի Հոլիվուտ Հիլզ Ֆորեսթ Լոն գերեզմանատան մէջ: Խնդրողներն են՝ Այրին՝ Սիլվան Սինանեան եւ որդին Սամուէլ Եղբայրը՝ Տէր եւ Տիկ. Մայք Սինանեան Հոգեճաշ պիտի մատուցուի Հոլիվուտի «Նայրի» սրահին մէջ 5075 Hollywood Blvd, Hollywood CA:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍ



ՄԱՐԻ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Հանգուցեալ Մարի Ահարոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Կիրակի, 15 Հոկտեմբեր 2017ին, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցւոյ մէջ 2215 E. Colorado Blvd., Pasadena, յաւարտ Ս. Պատարագի: Սգակիրներ՝ Ամուսինը՝ Փայլակ Ահարոնեան Որդին եւ կինը՝ Արա եւ Տիանա Ահարոնեան Դուստրը եւ ամուսինը՝ Արփի եւ Շահէ Կանիմեան Թոռնիկը՝ Թամար Կանիմեան Թոռնիկը եւ ամուսինը՝ Ռիթա եւ Անտրէ Սարուխանեան եւ զաւակունք թոռնիկը եւ կինը՝ Զօհրապ եւ Գարինէ Կանիմեան Թոռնիկը՝ Տոքթ. Շիրազ Կանիմեան Թոռնիկը՝ Ալեքս Ահարոնեան եւ համայն Ահարոնեան, Յովսէփեան, Քէշիշեան, Կանիմեան, Տեփանեան, Տարեան եւ Սարուխանեան, Պիլեմճեան եւ Եռսուֆեան ընտանիքներն ու հարազատները: \*\*\* Հոգեհանգստէն ետք տեղի պիտի ունենայ հոգեճաշ Ալթատինայի ԹՄՄ Պէշկէթիւրեան սրահին մէջ՝ 1901 N. Allen Ave., Altadena:

ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՅ ՎԱՐԴԱՊԵՏՆԵՐԻ ՏՕՆ

Շարունակուած էջ 16-էն

աստուածային ոչինչ, ամէն ինչ մարդկային բանականութեան ու բնութեան անհնդատ ինքնափոփոխութեան ինքնաարարուածն է: Ըստ պատմաբան Լէօ-ի, Մեսրոպի արարած Հայոց այբուբենի որոշ տառեր Յունականի նմանութիւն ունէին, նրանք դասաւորուած էին Յունականի նման, գրուած են ձախից աջ: Մեսրոպի մեծութիւնը էր նուազել, եթէ նրա արարած այբուբենի տառերը նմանութիւն ունէին ուրիշ ազգերի տառերի հետ, որը իր ժամանակին ընդհանուր երեւոյթ եղել: Հայքում, բազում բարբառներով զատորոշուած ընդհանուր Հայերէն լեզու էր, իւրաքանչիւրը հնչիւնային առանձին արտայայտութիւններով: Մեսրոպ գտել էր նրանց հնչիւնային ընդհանուր յատկութիւնները, իւրաքանչիւր տառանշանին նուիրաբերել մի յայտնի հնչիւն, Հայոց լեզուն ամբողջութեամբ արտայայտել գրերի մէջ: Տառերում իր ցեղի մտքից յորգած ոգու ճիշն էր, տառեր, որոնք իրենց ցեղի հերոսների ոգու հետ այն տարել ու տանելու են հազարամեակներ: Ահա Մեսրոպի կողմից արարուած համարուած հետեւեալ 14 տառերը՝ ր, ժ, լ, խ, ծ, հ, ձ, ճ, յ, չ, ջ, վ, ռ, ց: Մեսրոպ գնացել էր Երեսիայի Սամոսատ քաղաք, Հուրանոս անունով Յոյն գծագրողի հետ վերջնական ձև տուել Հայերէն տառերին: Ինքն էր առաջինը փորձել իր արարումը, «Աստուածաշնչի Սողոմոնի Առական» ի առաջին տողը թարգմանելով գրել՝ «Ճանաչել զիմաստութիւն եւ գիւրատ, իմանալ զբանս հանճարոյ»:

պատել, որոնց որմերից ճառագում էր լոյսը իրենց հին հաւատի, խօսքի մրմունջները իրենց նախնիների դպիր-քուրմերի: Մանուկներին բերել դպրոցներ, հայոց աշխարհը «Այբ, բեն, գիմ» էր կանչում, նորէն դպրութիւն պիտի լինէր, իրենց Աստուածի պաշտամունքի խօսքն էին քարոզելու: Մեծացան առաջին դպրոցականները, առաւել իմաստուններին հաւաքել էին պալատ: Սահակ կաթողիկոս ու Վռամ Շապուհ արքայ նրանցից՝ Մովսէսին, Ղեւոնդին, Եղիշէին, Կորիւնին, Եզնիկին, Դաւիթին, Յովնանին, Յովսէփին, եւ ուրիշ շատերին ճամբել էին Բիւզանդիա, Օսրոյէնէ-Երեսիա, Պոնտոս, հեռու Աղեքսանդրիա, Յունարէն, Ասորերէն ուսանելուց յետոյ վերադարձել Վաղարշապատ-Վաղարշապատ-էջմիածի:

Կեսարիա ուսանած Սահակ Պարթեւ, անչափ զարգացած մարդկաթողիկոսը, որը գիտակ էր Ասորերէն, Պարսկերէն ու Յունարէն եւ անշուշտ Հայերէն լեզուներին: Մեսրոպ զբաղած էր դպրոցաշինութեամբ, Սահակը, արտերկրներում ուսանած աշակերտների հետ գլխաւորել Սուրբ գրոց ու քրիստոնէութեան Մատեանի թարգմանութիւնը: Սկզբում այն թարգմանել էին Ասորերէն լեզուի բնագրից, սակայն այն կատարեալ էր համարուել: Երկար տարիների տքնանքով սկսել էին Յունարէն բնագրից այն թարգմանել: Կատարեալ Հայերէն էր այն, Հայոց լեզուի քերականութիւնը, շարադասութիւնը, ուղղագրութիւնը այնտեղ էին սկզբնաւորուել, Եւրոպական գիտնականներ այն համարում են «Թագուհի թարգմանութեան»:

Մեսրոպի ուսուցանած աշակերտները վերադառնալով յունական ու ասորական մշակութի ուսումնական կեդրոններից նաեւ կատարել են գրական, գիտական, պատմական, արուեստաբանական, փիլոսոփայական բազում երկերի թարգմանութիւններ, «Սրբոց թարգմանիչներ» էին անուանել նրանց, սրբացրել նրանց: Թարգմանութիւնը գրական ստեղծագործութիւն է, որը մի երկը վերստեղծում է մի այլ լեզուով: «Սրբոց թարգմանիչներ» Կորիւն, Եղիշէ,

միկոնեանին», Վահան Մամիկոնեանի ինդրանքով երկնած՝ Հայոց աշխարհի տուեալ ժամանակի ռազմական ու քաղաքական դեպքերի մասին եւ Հայոց աշխարհը երկու տէրութիւնների միջեւ բաժանման ժամանակների միջեւ Վահան Մամիկոնեանի մարդկայնութեան շրջանը: Սրբոց թարգմանչաց գործունէութեան ժամանակահատուածը համարուել որպէս Հայոց մշակութի «Ոսկեդար»:

Լեզուաբան Հրաչեայ Աճառեան, իր «Արմատական Բառարան», «Հայոց Լեզուի Համեմատական Քերականութիւն» բացառիկ աշխատութիւններով ինքնաեւ աշխարհին աւետել՝ Հայոց լեզուն «Հնդեւրոպական Մայր Լեզուի» ընտանիքին պատկանելը, այն համեմատելով աշխարհի հինգ հարիւր լեզուների հետ, Նա բացայայտել Հայերէն լեզուի զարգացման ընթացքը, Արմին նախնիների գրաբար լեզուի հիմքի վրայ նրա կառուցուածքը: Նա հաստատեց, որ Հայոց լեզուի քերականութիւնը, ուղղագրութիւնը սկզբնաւորուած են են Հայոց «Գերագանց Դասագիրք»- Աստուածաշունչ Մատեանէն, այնտեղ էր, որ Հայոց բանաւոր գրաբար լեզուն գրաւոր եղաւ: Այդ Մատեանի քերականական, բառակազմութեան, շարադասութեան, ուղղագրութեան կատարեալ կառուցը արարեցին Սահակ Կաթողիկոս, Մեսրոպ Մաշտոց եւ նրանց ուսուցանած աշակերտներ՝ «Սրբոց թարգմանչաց» վարդապետները, ցեղի երախտիքի աղօթքի մրմունջներ նրանց խնկաբոյր չիշատակին:

Ձեր Ծանուցումները Վստահեցեք «Մասիս» Շաբաթաթերթին T: (626) 797-7680 massis2@earthlink.net

### Գերմանիայի Հաւաքականը 100 Տոկոսանոց Ցուցանիշով Աւարտեց ԱԱ-2018-ի Ընտրական Փուլը

Ֆուտպոլի 2018թ. աշխարհի առաջնութեան ընտրական փուլի եւրոպական գոտու մրցաշարի Բիւրի առաջին տեղն ու ԱԱ-2018-ի ուղեգիր ապահոված Գերմանիայի հաւաքականը 100 տոկոսանոց ցուցանիշով աւարտեց ելույթը: Վերջին տուրում աշխարհի գործող ախոյեանը սեփական դաշտում 5:1 հաշուով վստահ յաղթանակ տարաւ ատրպէյճանցիներին նկատմամբ եւ հաւաքեց 30 միաւոր:



Գերմանիայի հաւաքականը դարձաւ ընտրական փուլի միակ թիմը, որը ելույթն աւարտեց առանց կորցրած միաւորի: 9 խաղում 9 յաղթանակ տարել է Շուեյցարիայի հաւաքականը, որը վերջին տուրում հիւրընկալուելու է Եւրոպայի գործող ախոյեան Փորթուգալին:

Բիւրի երկրորդ տեղը նախորդ տարում ապահովել էր Հիւսիսային Իռլանդիայի հաւաքականը, որը վերջին տուրում հիւրընկալուելիս պարտուեց նորուեգացիներին, բայց հաւաքած 19 միաւորի շնորհիւ կը մասնակցի անցումային խաղերի:

### 28 Տարի Անց Եգիպտոսի Հաւաքականը Կը Մասնակցի Աշխարհի Առաջնութեանը

Ֆուտպոլի Եգիպտոսի հաւաքականն ապահովել է Ռուսաստանում կայանալիք ֆուտպոլի 2018թ. աշխարհի առաջնութեան եզրափակիչ մրցաշարի ուղեգիր: Ափրիկեան գոտու ընտրական մրցաշարի նախավերջին՝ 5-րդ տուրում եգիպտացիները «Լիվերպոլի» կիսապաշտպան Մուհամեդ Սալահի դուբլի օգնութեամբ տանը 2:1 հաշուով յաղթեցին Կոնգոյի հաւաքականին եւ հաւաքեցին 12 միաւոր: Վերջին տուրից առաջ եգիպտացիները 4 միաւոր առաջ են անցել երկրորդ տեղում գտնուող Ուգանդայի հաւաքականից:



Նիգերիայից յետոյ Եգիպտոսի հաւաքականը դարձաւ Ափրիկայի երկրորդ ներկայացուցիչը, որը նուաճում է ԱԱ-2018-ի ուղեգիր: Եգիպտացիները նախորդ անգամ աշխարհի առաջնութեան եզրափակիչ մրցաշարին մասնակցել են 1990 թուականին:

### Իսլանդիան Դարձաւ Աշխարհի Առաջնութիւնների Պատմութեան Մէջ Ամենափոքր Մասնակից Երկիրը

Աշխարհի առաջնութեան նախընտրական փուլի վերջին տուրում Իսլանդիայի հաւաքականը 2-0 հաշուով յաղթեց Կոսովոյի թիմին եւ ապահովեց իր տեղը եզրափակիչ փուլում:

Իսլանդիան դարձաւ պատմութեան մէջ ամենափոքր երկիրը, որը մասնակցութիւն է ունենալու ԱԱ-ի եզրափակիչ փուլին:

Յիշեցնենք, որ իսլանդացիները 2016 թուականին առաջին անգամ մասնակցեցին Եւրոպայի առաջնութեանը եւ միանգամից հասան մինչեւ 2 եզրափակիչ: Իսլանդիայի բնակչութիւնը վերջին տուրում հասնում է 330 հազարի:

### Ռոնալդուն Սօստնում է Պուշկաշին

Պորտուգալիայի հաւաքականի աւագ կրիշտիանու Ռոնալդուն, գոլի հեղինակ դառնալով Անդորրայի դէմ աշխարհի առաջնութեան ընտրական փուլի նախավերջին տուրի խաղում, ազգային թիմում գոլերի քանակը հասցրել է 79-ի:



Մադրիդի «Ռեալի» յարձակուողն ազգային հաւաքականների պատմութեան լաւագոյն ռմբարկուների ցուցակում հաւասարուել է երրորդ տեղում գտնուող գամբիացի Գոդֆրի 2Իտալին, յայտնում է Goal.com-ը: Յուշակը գլխաւորում է իրանցի

### Հայաստանի Հաւաքականը Չպահպանեց Յաղթական Հաշիւը Լեհաստանը Նուաճեց Ուղեգիր



Ֆուտպոլի Հայաստանի հաւաքականը 4 անընդմէջ պարտություններից յետոյ ոչ ոքի արդիւնքով աւարտեց ելույթն աշխարհի առաջնութեան ընտրական փուլի եւրոպական գոտու մրցաշարում: Վերջին՝ 10-րդ տուրում Արթուր Պետրոսեանի գլխաւորած թիմը հիւրընկալուելիս 1:1 հաշուով աւարտեց Ղազարստանի հաւաքականի դէմ հանդիպումը: Խաղն անցկացուեց Աստանայի «Աստանայ Արենա» ստադիոնում, որն ունի արհեստական խոտածածկով խաղադաշտ:

Խաղակէսի միջնամասում խաղի տեմպը փոքր ինչ ընկաւ, իսկ Հայաստանի հաւաքականը կարողացաւ կոլ խփել հակադրոհի արդիւնքում: 26-րդ րոպէին հաշիւը բացեց «Մանչեսթեր Եունայթեդի» կիսապաշտպան Հենրիխ Միխիթարեանը, որը Մարկոս Պիգլիի հրաշալի փոխանցումից յետոյ մեն-մենակ դուրս եկաւ դարպասապահի դէմ եւ վարպետորէն գրաւեց դարպասը: Կոլից յետոյ խաղադաշտում ընթանում էր հաւասար պայքար: Խաղակէսի վերջնամասում թիմերը կորցրին մէկական գոլային պահ եւ ընդմիջման գնացին 0:1 հաշուի ժամանակ:

62-րդ րոպէին «Կայրատի» յարձակուող Բաուրժան Տուրիսբեկը եզրափակեց եզրից եկած բարձրից փոխանցումը՝ 1:1: Խաղի մնացած ժամանակահատուածում 2 թիմերն էլ պայքարում էին յաղթանակի համար, սակայն դարպասի նոր գրաւումներ չարձանագրուեցին: Աւելացուած ժամանակի երրորդ րոպէին Հայաստանի հաւաքականը մոտ էր գոլ խփելուն, բայց դազախ պաշտպանը դարպասային գծից հեռացրեց գնդակը:

Ե խմբի միւս խաղում Լեհաստանի հաւաքականը դրամատիկ պայքարում տանը 4:2 հաշուով յաղթեց Չեռնոգորիային եւ, 25 միաւորով գրաւելով առաջին տեղը, նուաճեց ԱԱ-2018-ի ուղեգիր: Դանիացիները 1:1 հաշուով աւարտեցին Ռումինիայի դէմ տնային խաղը եւ 22 միաւորով զբաղեցրին երկրորդ տեղը՝ նուաճելով անցումային խաղերի ուղեգիր: Հայաստանի հաւաքականը 7 միաւորով 5-րդ տեղը գրաւեց խմբում, իսկ դազախները հաւաքեցին 3 միաւոր՝ ընտրական փուլն ավարտելով առանց յաղթանակի:

### Աշխարհի Առաջնութիւն. Յարութիւն Մերդինեանը Գրաւեց 5-րդ Տեղը

2016թ. Եւրոպայի ախոյեան Յարութիւն Մերդինեանը 5-րդ տեղը գրաւեց Քանադայի Մոնրէալ քաղաքում անցկացուող սպորտային մարմնամարզութեան աշխարհի առաջնութեան նժոյգի վարժութիւնում:



2015թ. աշխարհի առաջնութեան պրոնգէ մեդալակիրը հաւաքեց 14.700 միաւոր:

Աշխարհի ախոյեան դարձաւ բրիտանացի Մաքս Վիթլոքը, որի ցուցանիշն էր 15.441 միաւոր: Արժաթէ մետալ նուաճեց ռուսաստանցի Դաւիդ Բելլալսկին (15.100), իսկ երրորդ տեղը գրաւեց չինացի Ռուտենք Հիտոն (15.066): Չորրորդ տեղը գրաւած ամերիկացի Ալեքսանդր Նադուրի արդիւնքն էր 14.750 միաւոր:

Յիշեցնենք, որ աշխարհի առաջնութեանը Հայաստանը ներկայացել էր 3 մարմնամարզիկով: Արթուր Դաւթեանը դուրս էր եկել բազմամարտի մրցման եզրափակիչ եւ գրաւել 13-րդ տեղը, իսկ Վահագն Դաւթեանը չէր կարողացել յաղթահարել օղակների վարժութիւնում որակաւորման փուլի արգելքը:

33-ամեայ Յարութիւն Մերդինեանը որակաւորման փուլից եզրափակիչ էր դուրս եկել 8-րդ տեղով:

Ալի Դաշին, որը Իրանի հաւաքականում խփել է 109 գոլ: Երկրորդ տեղում է հունգարացի լեգենդար հարձակովող Ֆերենց Պուշկաշը՝ 84 գոլ: Ռոնալդուն շրջանցեց Հոուսէյն Սաիդին, որն Իրաքի հաւաքականի կազմում դարձել է 78 կոլի հեղինակ: 5-րդ տեղում պրագլիլացի լեգենդար յարձակուող Բելեն է 77 գոլով:

Յիշեցնենք, որ Անդորրայում կայացած խաղում Ռոնալդուն փոխարինման էր դուրս եկել ընդմիջմանը, իսկ 63-րդ րոպէին բացել էր հաշիւը: Փորտուգալացիները յաղթել էին 2:0 հաշուով: